PETRE VÂRLAN

Zborul harpiilor

roman

Lei 5,25

Editura militară

PETRE VÂRLAN

Zborul harpiilor

roman

EDITURA MILITARĂ — 1972

Coperta: M. TEODORESCU

I

Astăzi, 1 iulie 1940, se împlinesc opt luni de cînd locotenentul genist Sevastian Pantază a fost arestat. De opt luni se află într-o celulă din arestul Curții Marțiale. O cameră lungă de șapte pași și lată de cinci. O cameră rece, între pereții căreia fluviul unei liniști chinuitoare curge lunecînd prin sufletul arestatului. Adesea, fluviul acesta întîlnește cascade în calea lui și atunci arestatul simte liniștea ca pe o moară ce macină bucăți de fontă colțuroasă, o moară, pe undeva pe aproape, foarte aproape de camera lui de detenție. Ghilotina acestei liniști îl obligă să plece aiurea de pe pămînt și, ore în șir, zile și nopți în șir, să asculte tainica muzică a nesfîrșitelor lumi din universul fără sfîrșit. Și atunci se contopește cu acea muzică și liniștea devine și ea muzică, îi mîngîie sufletul, îi alungă în neant necazurile. Dar anul 1940 îl readuce pe pămînt brusc și, paradoxal, trecut ca din paradis în cel mai negru infern, locotenentul se bucură totuși pentru că oamenii, acei oameni ce slujesc infernul, îi sînt și ei cu ceva de folos, cu ceva de esență — nu-l lasă să înnebunească. De cele mai multe ori, din acele sfere cerești îl aduce pe pămînt caporalul Brediceanu, ori fruntașul Dan Ambrozie: „Ceaiul, domnule locote-

nent!", ori „Prînzul, domnule locotenent", ori „Cina, domnule locotenent." În asemenea cazuri, revenirea printre oamenii lui 1940 nu este chiar atît de dureroasă ca aceea de la ora cinci dimineaţa, cînd în celulă intră plutonierul Stratulat şi, cu mişcări brutale, smulge pătura cu care arestatul este învelit, îi ia cearşaful şi salteaua, iese mut, trîntind uşa grea, trăgînd zăvorul, lăsînd pe coridor, dincolo de uşă, ecoul paşilor bocănitori, apăsaţi. În acele clipe, moara de măcinat fontă se instalează pe rama patului de fier, arestatul îi întoarce spatele, începe, ca şi astăzi, să numere pătrăţelele din mozaicul de pe jos. Sînt cincizeci şi şapte în lungime, treizeci şi patru în lăţime. Cincizeci şi şapte ori treizeci şi patru fac 1938. În 1938 a fost mutat de la Brăila la Fălticeni. În 1938 s-a îndrăgostit de Adriana Enache, fiica cîrciumarului din Movila. În 1938... La stînga 'mprejur! Aşa. Iată patul cel gol şi rece, patul de arestat, în care dragostea nu a dormit niciodată. Deasupra patului, la vreo doi metri, un gemuleţ rombic, asigurat cu bare de oţel, pare un ochi de ciclop. Soarele, de plumb, prins într-unul din geamurile clădirii de vizavi, se proiectează în ochiul de ciclop, iar ochiul de ciclop îl proiectează pe unul din pereţii celulei. Întins pe patul rece, fără saltea, Sevastian Pantază îşi pune mîinile căpătîi pe rama de fier şi, cu faţa în sus, cu ochii închişi, priveşte spectacolul mişcării altor lumi, alungînd astfel departe, tot mai departe, acea diabolică maşină din preajma lui. Se scufundă în alte lumi, vede acele lumi defilînd lugubru, apărînd şi dispărînd pe ecranul proiectat de ochiul de ciclop. Iată cum se naşte din nimic biblicul Ierihon, şi iată-l trecut prin foc şi sabie, transformat în mormane de cenuşă şi de ziduri negre. Iată cum înfloreşte Troia; şi iată brazde de fum pe cerul Troiei şi brazde de plug pe pămîntul în care strălucise Troia. Iată fastuosul şi

înspăimîntătorul spectacol al Nunţii din Susa, nunta la care se însoară zece mii de războinici învingători cu zece mii de fecioare ale învinşilor ; iată măreţia Babilonului şi iată cenuşa Babilonului, iată-l pe Hanibal incendiind şi incendiat, iată-l pe Arhimede sfîrtecat de sabia unui războinic...

— Bună dimineaţa, domnule locotenent !

— Bună dimineaţa, ostaşule !

— V-am adus ceaiul, domnule locotenent.

— Caporal, nu vorbi cu arestatul ! Două zile carceră, caporal !

„Ceaiul" rămîne în cana de aluminiu, pe farfuria de aluminiu, pe rama patului de fier. Laolaltă cu felia de pîine neagră, ceaiul domnului locotenent pare o natură moartă, o senzaţie de plîns sufocant, cu gust amar. Rămîne acolo, neatins.

Locotenentul îşi reia plimbarea, îşi reia monologul. De unde venim şi unde mergem ? Venim de undeva, de aiurea, din universul fără de sfîrşit şi ne îndreptăm undeva, aiurea, în universul fără de sfîrşit. Danco şi-a aprins inima luminînd cu ea calea semenilor lui. Fiecare om are în el un strop de soare. Adunată, lumina din toţi semenii ar însemna un soare nebănuit de mare, poate cel mai mare şi cel mai strălucitor soare din univers, poate centrul de gravitate al universului. Stropii de soare trebuie adunaţi laolaltă. Altfel, vom arde şi vom dărîma la nesfîrşit Ierihonul şi Babilonul, Teba şi Cartagina, Alexandria şi Cremlinul, Poarta Brandenburgului şi Turnul Eifel, Statuia Libertăţii şi Coloana fără de sfîrşit... În om arde lumina unui strop de soare. Dacă această lumină nu se va transforma în astru, omul va rămîne sclavul întunericului... Şi va pieri.

— Domnule locotenent, la interogatoriu !

Privește în ochii șefului de escortă. Șeful de escortă e bruta ce a străpuns cu jungherul trupul lui Arhimede, e bruta ce a pus foc lăcașului lui Pitagora și discipolilor săi, aceeași brută care a pus foc la rugul lui Giordano Bruno...

— La interogatoriu, domnule locotenent!

Pașii cu bocancii țintuiți rămîn în urmă, pe coridorul întunecat, în tovărășia morii de măcinat fier și a patului asemănător cu acela în care Procust își culcase și el victimele. Locotenentul merge înainte, în urma lui, doi jandarmi, cu baionetele în vîrful armelor, cu vîrful baionetelor în spatele arestatului. Iar mai în urmă, plutonierul Stratulat.

Și în bruta de Stratulat există acel strop zeiesc de lumină. Numai ca potență... Potența poate deveni fapt în condiții prielnice. Sau poate... în Stratulat a învins definitiv întunericul. Sîntem la dispoziția brutei ce pîndește în noi. Levithanul e în noi. Homo duplex...

Ziua de afară seamănă cu bărbatul de douăzeci și opt de ani care pășește apăsat prin curtea de ciment, escortat de trei jandarmi. O zi cenușie, de plumb, o zi în care vălul cernit al tristeții acoperă pămîntul și cerul. Dincolo de nori, soarele, poate și el un soare de plumb, gîndește arestatul. Întunericul din noi nu poate fi luminat decît cu lumina din noi.

— Luați loc, domnule locotenent!

Încăperea în care se află e mobilată mai mult în negru. Pe unul din pereți, două cete de voinici se sfîrtecă reciproc. Pe alt perete, tînărul rege al românilor, în uniformă militară, privește măcelul de vizavi, cu un zîmbet tîmp în colțul buzelor. Alături de el, regina mamă, zîmbind blînd, evlavios. În fața măcelului de pe peretele de vizavi, zîmbetul ei o face ridicolă, mai tîmpă parcă decît fiul rege.

— Fumaţi, domnule locotenent ?

Întrebarea pluteşte un timp prin cameră. Nu, domnul locotenent nu fumează. De opt luni, de cînd a fost arestat, nu a mai pus ţigară în gură. Îi cunoaşte pe anchetatori. Doi dintre ei sînt personalităţi de seamă ale Curţii Marţiale. Dar personalitatea lor este umbrită de cea a inspectorului Liviu Dumitraşcu, care conduce ancheta. Inspectorul e un om la patruzeci şi ceva de ani, e de la Siguranţa Statului, locotenentul şi-a dat seama, de la primele interogatorii, că inspectorul are mintea ageră, completată de o viclenie de mare tîlhar, că se născuse pentru meseria de copoi.

— Am să fiu sincer cu dumneata, domnule locotenent, începe inspectorul. Am să fiu foarte sincer.

Face o pauză, trage delicat din Regala abia aprinsă, îl sfredeleşte pe arestat cu privirile lui ce ţîşnesc din doi ochi de culoarea scrumului de ţigară.

— Nu am găsit probele pe care le bănuiam.

Trage din ţigară, dă drumul fumului în cîteva rotocoale groase, care se volatilizează sus, în tavanul gălbui.

— Unde nu-i cauză, nu-i nici efect, domnule inspector, spune arestatul, privindu-l în ochi.

— Cei patru erau subordonaţii dumitale, îi reproşează, parcă cu durere în glas, inspectorul de Siguranţă. Au dezertat băieţii, cu patru mitraliere şi două lăzi de muniţii. Subordonaţii dumitale, domnule locotenent, la ordinul dumitale, sînt sigur de acest lucru, nu am cu ce proba, recunosc neputinţa mea.

— Nu le-am cunoscut niciodată intenţiile, domnule inspector, rezistă anchetatul, ascunzîndu-şi cu greu bucuria răutăcioasă.

— Ai dreptate, domnule locotenent, îl uimeşte din nou inspectorul cu sinceritatea lui. Repet, pentru că nu am probe. O problemă de logică, însă, domnule

locotenent : cum se face că pînă în apropiere de pădurea Dumbrăviţa ai mers în urma convoiului, iar acolo ai trecut în faţă ?

— De la Iaşi pînă la Dumbrăviţa am trecut de mai mule ori în fruntea ori în spatele convoiului.

— Totuşi, domnule locotenent, nu era firesc ca prin pădure să asiguri flancul stîng al convoiului, mai ales că era noapte ?

— M-am opus de la început, domnule inspector, acelui transport de armament şi muniţii pe timp de noapte. La batalion se află raportul meu scris.

— N-am probe, domnule locotenent, reia cu tristeţe inspectorul de la Siguranţă. Din păcate, logica nu este admisă ca probă în nici una din justiţiile lumii.

Arestatul numără bătăile pendulei de pe hol, ciocanul timpului bate strident şi în sufletul lui, făcîndu-l să sune cu rezonanţă de cristal. Inspectorul trage delicat din ţigară, vorbeşte tot el.

— De cînd eşti comunist, domnule locotenent ?

Ochii de culoarea scrumului de ţigară privesc fix în ochii de smoală ai arestatului. Pentru o clipă, pendulul rămîne în nemişcare, suspendat deasupra prăpastiei timpului.

— N-am fost comunist şi nici nu sînt, domnule inspector, răspunde rece arestatul. Şi nu împărtăşesc întru nimic doctrina...

— O cunoaşteţi bine, domnule locotenent ?

— Poate nu atît de bine ca dumneavoastră, domnule inspector.

— Într-adevăr, îl aprobă din nou Dumitraşcu, apoi tace, continuînd să-l privească în ochi, ori în suflet, cum simte arestatul. Apoi priveşte spre fereastră, duce Regala la buze, trage din ea, o suge ca pe un ciubuc, sloboade patru rotocoale de fum care se lipesc de tavan, unul după altul, aproape în acelaşi loc.

— Sînteţi liber, domnule *locotenent deblocat !*

Sevastian cată insistent chipul lui Dumitraşcu, inspectorul simte ura de moarte din privirile arestatului, repetă nepăsător :

— Da, domnule *locotenent deblocat,* sînteţi liber. Nu vă bucuraţi că sînteţi liber ?

— Mă bucur, domnule inspector, răspunde Sevastian.

Şi, pentru o clipă, juraţii au senzaţia că în faţa lor se află o statuie de plumb.

„Ofiţer deblocat“, repetă în gînd omul din faţa lor. Îi ard sufletul şi inima aceste cuvinte ; două lovituri de cnut pe o piele crudă, de copil.

II

Merge pe străzile oraşului, în uniformă de rezervist, spre gazda lui, din spatele Mitropoliei ; merge repede, cu privirile în pămînt, ferindu-se de ochii lumii, de eventuali cunoscuţi.

Nu ia seama la nimic, nu se gîndeşte la nimic, nu alege străzile, paşii îl duc mecanic, exact acolo unde trebuie să ajungă. E liber, dar ciudat, are senzaţia că se află într-o temniţă de plumb, că se sufocă, simte pe umeri o greutate insuportabilă ce-i apasă deopotrivă sufletul şi trupul, voind să-l afunde parcă spre centrul pămîntului, în focul nestins al pămîntului. Se scufundă în acel foc, pentru o clipă nu mai simte gravitaţia, dar şi acolo un dor năvalnic îl chinuie. Să iasă din capcana aceea de foc lichid, într-o explozie apocaliptică, să se reverse peste lume în şuvoi, să ardă tot

răul din lume, să reclădească lumea după alte legi, să se transforme în demiurgul ei. Tresare la măreția acestui gînd, se sperie de el. Trebuie să-și recapete echilibrul psihic, să reînvie în el armonia cugetului sănătos și cumpătat, trebuie să renască din propria-i ruină, să devină omul de altădată. Dar va putea oare? Vremurile grele, realitatea în care se trezise deodată, înfricoșător de neagră, primejdia ce-l amenința, pe el și întreaga omenire, maturitatea, adevărata maturitate ce-l catapultase deodată în lupta pe viață și pe moarte pentru destinele omenirii, toate acestea îl vor lăsa oare să se reîntoarcă la zîmbet și romantism, la scrisori de dragoste și poezii, la balurile de sîmbătă seara și plimbările de duminică, cu Adriana, prin parcurile orașului, la disputele cuminți și pașnice cu prietenii civili și colegii de armă?... Dar e absurd să se mai gîndească la toate acestea. „Garda, căpitanul, ne preschimbă-n șoimi de fier..." Cîntecul plutește în aerul otrăvit, vine de undeva, din spate, îl urmărește ca un buldog turbat, locotenentul deblocat mărește și grăbește pasul, dar cîntecul îi țiuie în urechi să-i spargă timpanele, să-i pătrundă în creieri cu vîrfurile lui de pumnal, să-l scoată din minți. Nu, nu se poate, își spune în gînd. Nu se poate, murmură mai apoi și grăbește pasul, aproape că aleargă, dă buzna în curte, apoi în casă. Bătrîna profesoară îl privește îndelung, pînă îi dau lacrimile.

— În sfîrșit, iată-vă liber. Știam eu că o să vă reîntoarceți.

— Știți unde am fost?

— Bănuiesc.

— Ce bănuiți, doamna Cazacu?

— Cunoscînd ideile unui om, nu-i greu să-i deduci faptele.

— Ce noutăți mai sînt prin oraș?

Bătrîna își șterge lacrimile, începe să aștearnă grăbit masa.

— Nu-i greu de aflat, domnule locotenent. În cel mult douăzeci și patru de ore te poți pune la punct, nu numai cu noutățile din oraș, ci din întreaga țară, din lumea întreagă. Se fac slujbe pentru Moța și Marin, se trag clopotele la miezul nopții, se fac descinderi, arestări, se asasinează, totul se face pe întuneric, acestea sînt noutățile din orașul nostru...

Chiriașul nu-i răspunde, doamna Cazacu reia după cîteva clipe :

— Poate că aceasta este cea mai mare tragedie pe care o trăiește poporul român. Ori poate că vine sfîrșitul lumii...

— Ce-ați mai lucrat, doamna Cazacu ?

— Nimic, domnule locotenent, v-am așteptat. Mi-am făcut o preocupare în a vă aștepta. Cînd n-o să am pe cine să mai aștept, am să mor. De ce să mai fac umbră pămîntului ?

— Adriana a fost pe aici ?

— De multe ori. Ultima dată, acum vreo patru luni ! S-a uitat mult în camera dumneavoastră, și pe urmă a plecat. N-a spus nimic cînd a plecat, era tristă, nici eu n-am întrebat-o nimic.

Doamna Cazacu, femeie la aproape șaptezeci de ani, cu părul alb și fruntea plină de riduri mărunte, se apropie de tînărul ei chiriaș, îi ia mîna, i-o strînge, i-o mîngîie.

— Domnule locotenent, dragă domnule locotenent ! Pe cine o să mai aștept eu, domnule locotenent !

Sevastian intră în camera lui. Pe masă, vreo cinci plicuri. Patru de la bătrînul Dumitrache Pantază, unul de la căpitanul Moiceanu ; un plic fără ștampilă, pe acesta îl deschide mai întîi. Căpitanul îi dorește „bun venit“ și îl invită la un pahar de Cotnar, la „Patru

lebede". Îl aşteaptă la orele douăzeci... Căpitanul Moiceanu, şopteşte. Căpitanul Moiceanu. Căpitanul Moiceanu nu s-a gîndit nici o clipă că aş putea trăda. Dacă s-ar fi gîndit la acest lucru, ar fi dispărut şi dînsul, ar fi dezertat, ar fi, acum, alături de cei patru camarazi poate, ori aiurea, cine ştie prin ce locuri. Dar a avut încredere în mine, o încredere oarbă. De ce oarbă ? Gîndul trădării nu mi-a venit în minte nici o clipă. Căpitanul Moiceanu a intuit acest lucru, de aceea nu a dezertat, de aceea îmi scrie această scrisoare. Să mă întîlnesc cu căpitanul Moiceanu... Dacă mă gîndesc bine, el m-a adus în această stare, la ordinul lui cei patru au dispărut, cu armament şi muniţii, din cauza domniei sale am devenit eu ofiţer deblocat. Şi dacă mă gîndesc şi mai bine, în această clipă sînt un laş. Dacă n-ar exista oameni ca el, dacă omenirea nu ar fi avut întotdeauna asemenea oameni, Hitlerii lumii ne-ar fi sufocat din faşă idealurile şi avînturile, dorurile de zbor spre înălţimi. Dar au existat dintotdeauna oameni ca domnul căpitan Moiceanu, iar eu, cu întreaga mea fiinţă, simt că locul meu este alături de ei, de răzvrătiţii lumii. Am obosit, trebuie să mă odihnesc puţin. Va să zică, la orele douăzeci fix ne întîlnim la „Patru lebede". Foarte bine...

Citeşte şi celelalte scrisori, află veşti rele. Le aruncă pe masă, se bărbiereşte, face un duş rece, gustă ceva din cina servită de doamna Cazacu şi, după o oră, e din nou în stradă. Abia acum ia aminte la metamorfoza prin care a trecut oraşul în cele opt luni, cît a stat el în detenţie şi în anchetă. Pe străzi, într-un continuu du-te-vino, maşini negre, unele cu perdelele trase, poartă în ele domni cu zvastici la chipiu şi doamne vesele şi cochete. În semiobscuritatea becurilor de 120, rare, lumea din maşinile negre pare o lume a fanto-

melor. Pe lîngă maşini, grupuri de bărbaţi în cămăşi verzi, cu diagonale şi pistoale, bat pasul pe asfaltul negru, cîntînd „Noi sîntem echipa morţii". Pe trotuare, bărbaţi şi femei privesc strada. Unii stau cu spatele lipit de ziduri, nemişcaţi, par nişte picturi reci şi şterse, ieşite în stradă din cine ştie ce sinistru castel feudal. Alţii se mişcă, dar ţin privirile în pămînt, întorcînd parcă spatele cerului şi luminii. De undeva, din oraşul întunecat, vine pînă în strada cu maşini negre ecoul cadenţei de pas militar şi al melodiei „Deutschland über alles". Deasupra oraşului, cu aripile întinse, cu ochi de foc, planează un avion imens, negru, cu zvastici pe aripi. Sevastian îi aude zborul, îi simte „privirile", inima îi bate ca un clopot într-un pustiu nemărginit. A devenit şi el o pictură ursuză, mobilă, ce se strecoară pe trotuare, printre sutele de alte chipuri desprinse din pereţii negri şi reci ai vreunui castel feudal. Ţine privirile în pămînt, mîinile adînc înfipte în buzunare, i se pare că se află din nou în camera de arest de la Curtea Marţială, începe să-şi numere umbrele. Vreo douăsprezece mai vizibile, alte douăsprezece mai puţin vizibile, umbre între doi stîlpi cu becuri chioare, umbre ce se scurtează cu fiecare pas, apoi se contopesc, intră una în alta, în dreptul becului sînt numai două, una în spate şi alta în faţă. Apoi iar se multiplică, se alungesc. Cauza tuturor umbrelor mele sînt eu. Umbra e un fenomen, iar eu sînt esenţa. Nu, lumina e cauza umbrelor. Lumina este o cauză, este un fenomen, este o esenţă, ca şi mine... Domnul căpitan Moiceanu are dreptate. Şi războiul e tot un fenomen. Esenţa lui e în noi, oamenii. Noi, oamenii, sîntem aşa cum sîntem. Unii în maşini negre, alţii în cămăşi verzi, cu pistoale la şold, alţii pe trotuare. Ca mine, ca el, ca el. Fiecare sîntem o entitate. Fiecare sîntem o esenţă. Dar care-i

esenţa esenţelor ? Eonul cel nou va începe prin triumful luminii, al raţiunii umane, şi va începe atunci cînd va lua sfîrşit ultimul război de pe minusculul fir de praf cosmic ce se numeşte Terra. Doamna Cazacu îmi spunea că vine sfîrşitul lumii. Să vină sfîrşitul unei lumi odioase, a egoismului, a brutelor, sfîrşitul tuturor Cezarilor, al tuturor Napoleonilor, al tuturor măcelarilor de oameni. „Să-nceapă-al lumii vechi apus".

Priveşte la ceas, mai are o oră pînă la opt.

Trebuie să se ducă şi acolo, pe strada Busuiocului, la numărul 42. Poate află ceva mai concret, un cuvînt, ori cel puţin să vadă unul din lucrurile ei, să privească pereţii pe care i-a privit şi ea, să respire aerul pe care l-a respirat şi ea, să retrăiască o clipă, numai o clipă de fericire.

— Poftiţi, domnule locotenent, îl întîmpină Silvia, veştedă şi încovoiată, gata să-şi aplece capul în faţa oricui.

Locotenentul dă mîna cu ea, intră. Un miros vag ; parfumul de liliac, parfumul ei preferat, îl cheamă parcă în camera dinspre grădină, acolo unde, pînă nu de mult, studia şi visa domnişoara Adriana Enache din Movila, studentă în anul III la Facultatea de istorie. Ce lipsea din cameră ? Totul părea neschimbat. Dar lipsea ceva. Da, tabloul cu Primăvara culegînd flori, fotografia Ecateriei Teodoroiu, şi portretul lui Nicolae Iorga. În rest, totul era neschimbat. Canapeaua acoperită cu „Răpirea din Serai", masa, cele două fotolii, şifonierul, etajera cu cărţi...

— Domnişoara nu mai locuieşte la mine, spune încet, cu teamă, Silvia. Au dat-o afară din facultate.

Sevastian o priveşte în ochi, femeia îl priveşte şi ea în ochi, galbenă, palidă, ştearsă, ca o frunză de noiembrie ; mîinile îi tremură, poate şi sufletul îi tremură.

— Imediat după vacanța de iarnă, explică ea, domnișoara a plecat acasă. Tușește, cată speriată în ochii musafirului. Nu-i așa că a făcut bine, domnule locotenent ?

— Da, a făcut bine, o aprobă locotenentul, gîndindu-se cu groază că Adriana ar putea fi în beciurile Siguranței. Gîndul acesta îl înfioară, îi vine să plîngă și să urle.

— N-ați mai trecut pe aici de mult, aude vorbele femeii. Mare păcat. Dacă ați ști cît v-a așteptat ! Așa sînt toți bărbații. Ca să înțeleagă inima unei femei, bărbatul ar trebui să fie mai întîi femeie și pe urmă bărbat.

— N-am putut să vin, se scuză locotenentul. Am fost arestat.

Femeia rămîne cu gura întredeschisă, cu o mînă la bărbie.

— Mai ieri erau pline cîmpurile de morți, spune ea fără noimă. O clipă, domnule locotenent. Aveți o scrisoare...

Caută într-un sertar, găsește scrisoarea, i-o întinde lui Sevastian. Adriana fusese exmatriculată, „pentru povestea aceea și încă una", Cunoștea „povestea aceea" dar nu și pe „încă una". „Povestea aceea" o aflase de la ea, chiar în această casă. Stăteau pe fotolii, față în față, la masă. Adriana avea obrazul puțin palid, ținea coatele pe masă, bărbia rezemată pe dosul palmelor, îl privea în ochi, buzele îi tremurau ușor, de frică, dar și de indignare. Nu fusese vorba de o aventură, ci de un lucru foarte serios, o răzvrătire, care avea să se soldeze cu moartea prodecanului Octavian Butnaru. Vorbind despre revoluția din Spania, prodecanul condamnase deschis, cu vorbe grele, fascismul, îl comparase cu cea mai neagră dintre nopțile prin care a trecut

omenirea, vedea destinele lumii căzute în mîini de schizofrenici. Cîteva fluierături ușoare, cîteva încercări anemice de huiduială, avuseseră darul să îndîrjească elocvența vorbitorului care trecuse la condamnarea fățișă a Gărzii de fier. „Vă împuie capul cu idealuri sfinte, spusese Butnaru. Dar ei nu pot avea nimic sfînt. Asasinatul, teroarea, nu pot fi niciodată idealuri sfinte. Au trimis în Spania doi bieți cretini, pe Moța și Marin, care au luptat, pasă-mi-te, de partea forțelor progresiste, a se înțelege fasciste, dar care, de fapt, erau niște fricoși ; au fos asasinați pe pămîntul Spaniei de trimișii mai-marilor Gărzii de fier, pentru că nu de vitejia lor aveau nevoie, ci de osemintele lor, îmbrăcate în polei evanghelic, spre a fi purtate prin țară, să rătăcească cu ele mintea tineretului, să-l transforme în derbedei cu pistol la șold, teroriști și ucigași, domnilor studenți !“

Parte din auditoriu se ridicase în picioare, începuse să fluiere, să amenințe cu pumnii spre catedră. Nu-și putuse explica nici mai tîrziu ce anume o mînase în acele clipe să facă ce a făcut, pentru că, în general, se știa slabă, fricoasă.

S-a ridicat de la locul ei, din față, s-a îndreptat spre primul coleg dintre cei ce fluierau și amenințau, l-a privit în ochi, l-a pălmuit. În aulă s-a făcut dintr-o dată liniște. Apoi cel pălmuit a scos pistolul din buzunar, l-a îndreptat spre pieptul ei, zîmbind sadic, dar n-a apucat să tragă, poate nici nu avusese de gînd să tragă... Cîțiva au sărit în apărarea ei, apoi, cele două tabere din facultate au început prima înfruntare din care membrii Gărzii de fier, înarmați cu pistoale, au ieșit învingători. Cineva dintre ei, nu se publicase în presă cine anume, îl împușcase mortal pe prodecan. Aceasta era, în cîteva cuvinte, „povestea aceea“, pe

care locotenentul o auzea parcă din nou acum, privind fotoliul în care stătuse Adriana atunci. În ziua aceea, Sevastian se convinsese că Adriana idolatriza pe Ecaterina Teodoroiu ori pe Ioana d'Arc, nu numai pentru că se visa și ea o asemenea eroină, ci pentru că avea în suflet spiritul dreptății, credea cu tărie în viitorul unei omeniri descătușate de animalitate, de bestialitate, credea în viitorul unei Românii fără bordeie, fără pelagră și fără tuberculoși. Acum, își spunea în gînd locotenentul, Adriana se află la părinți, probabil îi ajută în gospodărie, îl așteaptă. Ultimele gînduri se contopeau, de fapt, cu ceea ce îi scrie Adriana. Îl așteaptă, știa că se va întoarce curînd, îi spune inima ei că așa se va întîmpla. Îi este tare dor de el.

Scrisoarea fusese expediată, din Movila, cu peste trei luni în urmă.

— Vă mulțumesc, îi spune femeii, și dă să plece.

— M-am gîndit eu că vi s-a întîmplat și dumneavoastră un necaz, îl mai reține doamna Silvia. M-au întrebat de dumneavoastră, de domnișoara. Tot ce știu, tot ce-am văzut, tot ce-am auzit. Ce să știu eu ? Nimic, absolut nimic. Ori erau de la poliție, ori de la Siguranță, ori legionari erau.

Sevastian strînge ușor mîna uscată, cu vine groase, vinete. Iese din casa scundă, cu mușcate la geam și cu miros de liliac, o ia pe străduța neagră ca noaptea, cu privirile ațintite înainte... „Ori erau de la poliție, ori de la Siguranță, ori legionari erau..." „Deutschland über alles". „Noi sîntem echipa morții". Harpii și cobe... Intră la „Patru lebede".

Căpitanul Moiceanu e singur, la una din mese, cu o halbă plină în față. Cînd dă cu ochii de el zîmbește, se ridică, îi strînge mîna cu afecțiune.

— Felicitări, domnule locotenent !

...Stau de aproape două ore împreună. În două ore, a vorbit mai mult căpitanul Moiceanu. Locotenentul va trebui să se odihnească un timp. Apoi va intra casier la stația din N. Va ține legătura cu același om. Trebuie să procure armament și să atragă cît mai mulți în organizație. Deocamdată, se va odihni un timp.

Ies din restaurant, căpitanul îl însoțește un timp, merg pe jos. Toate luminile sînt stinse ; un întuneric de iad acoperă orașul negru. Dacă vreun geam îndrăznește să privească în noapte, gardianul de pe stradă fluieră prelung din țignal și pămîntescul strop de lună închide două pleoape negre. Societatea se pregătește de război, așa va trebui să arate orașul nostru, dacă dușmanul va ataca patria noastră.

După cîteva sute de metri, în orașul negru, doi bărbați își strîng puternic mîinile, își urează succes unul altuia.

Orașul doarme acum în întunericul lui de smoală, cu mașinile lui negre, cu străzile lui negre, cu oamenii lui cu gînduri negre. Doamna Cazacu îi deschide ușa și, din antreul întunecos, Sevastian pășește în ceea ce fusese doi ani de zile camera lui.

— Parcă ar fi mort în casă, doamna Cazacu. Să schimbați hîrtia neagră de la geamuri. Ori să lipiți peste hîrtia neagră una argintie, de staniol.

— Va să zică plecați, oftează doamna Cazacu. De ce nu lăsați pe mîine ?

— M-am săturat de atîta ciumă, doamnă, n-o mai pot suporta nici o clipă.

— Credeți că o să găsiți, pe unde vă duceți, vreun loc neciumat ?

— Am să încerc, poate găsesc.

— Nu există, domnule locotenent, nu poate exista.

— Poate că așa este, mai spune locotenentul, apoi sărută mîna gazdei, gazda îl sărută pe amîndoi obrajii, are lacrimi în ochi, plînge ca după propriul ei fiu, mort pe undeva, pe un front din fostul imperiu austro-ungar, „pentru gloria împăratului". Iese. La colțul străzii, aude tictacul unei trăsuri trase de un cal. Rap-rap-rap-rap !

— Hei, birjar !

— Da, domnule.

— Mă duci pînă la gară ?

— Vă duc, domnule. Urcați aici, lîngă mine.

— Calul dumitale e negru, domnule ?

— Da, domnule.

— Dar trăsura ? Pariez că trăsura e neagră.

— Da, trăsura e neagră.

— Și costumul dumitale e negru ?

— Da, domnule.

— De ce-ți place culoarea neagră, domnule ?

— Nu-mi place, domnule, sînteți într-un dric.

— Am nimerit rău...

— N-ați nimerit rău, domnule, alții o nimeresc și mai rău, cei care stau colea, în spate, și tac chitic. Stau cuminți, cu mîinile pe piept, și tac. De la unul din aceea mă întorc eu acum, un coleg, tare cumsecade, a fost împușcat astă-noapte, că se ținea dumnealui și de politică. Dumneavoastră însă, stați lîngă mine, pe capră. Cine stă lîngă mine, n-o nimerește rău. Numai cine stă în spatele meu o nimerește rău, mai ales dacă o fi făcut rele la viața lui.

Ușa unei cîrciumi se deschide brusc, trei inși negri ies în stradă. „Noi sîntem echipa morții..." Sus, în turnurile bisericii nemțești se aud cucuvelele.

— Păsările morții, domnule. Plecați departe ?

— Într-un loc cu flori și cu soare, domnule. Mă duc să-mi scot plapuma neagră ce-mi acoperă sufletul,

s-o schimb cu una albastră, albastră ca cerul sfîrşitului de mai. Ce zici ?

— Dumneavoastră veniţi de la Socola, domnule ?

— Aproximativ.

— E bine să te poţi înveli cu o plapumă albastră. Am ajuns. Toată distracţia vă costă cinci lei.

Sevastian îi întinde o bancnotă.

III

Trenul opri în gara N., aproape de ora trei, dimineaţa. Coborî, puse valiza jos, privi o clipă în jur. Pe peron, doar patru ţărani, bucovineni după port. Se uitau la el, tăcuţi, îl măsurau din priviri. Sevastian îşi luă valiza, ieşi din gară. Îmbrăţişă dintr-o privire oraşul care începea să se deştepte. Era senin, se prevestea o zi frumoasă.

O luă printre linii, spre şosea. Din dreapta, depoul, ascuns într-o perdea subţire de aburi şi fum, emana un aer cu iz de creuzet şi zgură abia aruncată din locomotivă. În stînga, în prelungirea depoului, atelierele de reparat vagoane. Mai erau trei ore pînă la şapte şi jumătate, trei ore pînă la reînceperea forfotei, a mişcării, a trudei. Acum era linişte încă.

De la barieră, două căi duceau spre Movila : şoseaua ce tăia drept lanurile de grîu şi porumb, pînă la malul Siretului, şi o cărare ce ducea mai de-a dreptul, în sat, peste fîneaţa movilenilor. Sevastian o luă pe cărare. Mergea respirînd adînc aer răcoros, proaspăt. Sus, pe dealul de dincolo de Siret, deasupra Mustei, zorii trădau apropierea soarelui, el simţea chemarea pă-

durii, îl chema prin zecile de amintiri : să-i culeagă cireşele dulci, ori amare, ca altădată, de mult, de mult, cînd era copil ; să-i adune ciupercile ; să-i respire aerul primenit ; să se odihnească pe covoarele ei de frunze ori de ierburi. Se va duce cu Adriana, într-una din zilele următoare.

Un popîndău îi ieşi în cale, cercetîndu-l mirat, cu ochii lui de smoală. Chiţcăi ca un liliac, dispăru printre ierburi şi Sevastian zîmbi nostalgic amintirilor de altădată. Domnul locotenent deblocat se întorcea acum acasă, cu o valiză plină cu haine şi cu sufletul învelit într-o plapumă neagră. Venea să arunce plapuma neagră, s-o schimbe cu una albastră, cu stele şi flori.

Cine sînt cei doi care vin spre el ? Unul îi zîmbeşte larg, descoperind două şiruri de dinţi albi şi sănătoşi, celălalt îl priveşte grav, încruntat.

— Sevastiene, îl strigă cel cu zîmbetul larg, şi îl îmbrăţişă. Să moară lumea de dorul tău, Sevastiene !

— Noroc, Radule. Acum îmi dau seama ce dor îmi era şi mie... Şi de casă, şi de locuri, şi de tine. Ce faci ?

— Ca movilenii, slujbă la gară. Îl cunoşti pe domnul învăţător Teodoru ? Stă cu chirie la ai tăi.

— Mi-a scris tata despre dumneata, se bucură Sevastian şi strînse mîna învăţătorului ; un tînăr blond, cu ochi albaştri, puţin pistruiat, pieptănat cu cărare.

— O să locuim împreună, domnule Teodoru.

— Rămîneţi mult pe la noi ? se interesă învăţătorul, nu prea entuziasmat de noua lui cunoştinţă.

— Cred că da. Cînd treci pe la mine, Radule ?

— Cînd mă întorc din tură. Şi tu poţi trece pe la mine. Sînt om gospodar, am casă, masă, ceva în pivniţă...

— Te-ai căsătorit ?

— Încă nu, dar cît de curînd,

— Cine-i fericita ?

— Verişoara ta, Natalia, dacă nu s-o răzgîndi. Hai, domnule învăţător, că îţi pleacă trenul. Pe mîine, Sevastiene.

Privi zîmbind în urma celor doi. Erau frumoşi, tineri, nu semănau deloc cu oamnii din oraşul negru. Doi cocostîrci trecură în zbor, la numai cîţiva metri pe deasupra lui. Se lăsară pe malul bălţii Domneasca şi broaştele îşi încetară brusc concertul. Cînd să intre în Movila, pe şosea, se întîlni cu pretorul Ţurcanu şi ajutorul său, Ghiţă Ciurcă, care mergeau spre oraş. Purtau cămăşi verzi, diagonale şi, la şoldul drept, pistoale în tocuri de piele. Îl salutară, îi făcură din mînă, Ciurcă îi strigă un „bun venit, camarade". Şi atunci, zorii de deasupra Mustei îşi schimbară dintr-o dată culoarea de argint pur, într-una de plumb. Răspunse salutului cu sufletul răvăşit şi cu un zîmbet de mort.

— Aveţi dreptate doamnă Cazacu, spuse în şoaptă. Niciunde în lume nu se găseşte acum un locşor neciumat.

Revederea cu mama Zamfira şi cu Dumitrache Pantază fu şi ea întunecată de întîlnirea cu cele două lăcuste verzi, cu pistoalele la şold.

IV

Se spălă cu apă rece, îmbrăcă un costum uşor, porni la vale, spre cîrciuma falimentară. În cîrciumă, doi bătrîni cinsteau cîte o cinzeacă, Ilinca croşeta lîngă tejghea, într-un fotoliu de nuiele, ros de molii şi de

vreme. Părea şi ea, cîrciumăreasa, roasă de molii şi de vreme.

— Bună ziua.

Bătrîna privi blînd în ochii musafirului, se sculă, puse lucrul pe tejghea, spuse aproape în şoaptă :

— Bun venit, dragul mamei.

El îi sărută mîna, o privi cîteva clipe în ochi. Ce mult se schimbase ! Se schimbase şi ea, şi cîrciuma...

Cîrciuma lui Gheorghe Enache era la un pas de faliment. Pentru că bătrînul cîrciumar paralizase de aproape un an, şi de aproape un an zăcea la pat ; pentru că Ilinca, bătrîna lui tovarăşă de viaţă, habar n-avea să conducă o cîrciumă, pentru că, lucrul cel mai esenţial, vizavi de cîrciuma lui Gheorghe Enache răsărise alta, una prosperă, condusă de oameni tineri.

— Adriana e acasă ?

— Acasă, Sevastiene, oftă bătrîna şi deschise uşa de la tejghea, apoi şi pe cea care dădea în sală. E cu taică-su. De cînd cu boala, numai în preajma lui stă. Ai venit pe multe zile ?

— Am demisionat din armată.

Ilinca îi căută iarăşi ochii, dădu îngrijorată din cap.

— Doamne, ce zile grele vă aşteaptă pe voi ! Că noi, ăştia bătrînii... E în camera din dreapta.

Închise uşa, Sevastian rămase în sală, unde mirosea a vin şi a mucegai. Îşi aminti că la un capăt al sălii se afla una din cele două intrări în cramă. Auzi vorba Adrianei, vocea ei suna altfel decît o cunoştea el. Se rezemă de perete, amînînd cu încă o clipă revederea. Înţelese că fata îi citea ceva tatălui ei. Ce anume ? Ii citea din Biblie. O dată, mai de mult, Adriana îi spusese că tatăl ei se dăduse cu adventiştii de ziua a şaptea, că devenise foarte credincios. Acum, fata îi citea din Biblie „Cîntarea cîntărilor". Nu se potrivea deloc textul acela la patul unui muribund bătrîn. Sevastian

înțelese că fata citea „Cîntarea cîntărilor" pentru dragostea lor curată, înflorită în niște timpuri atît de negre și zbuciumate.

După voce, Adriana trebuia să aibă lacrimi în ochi. „Neagră sînt, dar plăcută fiicelor Ierusalimului. Neagră precum corturile Kedarului, frumoasă precum cîntările lui Solomon. Nu vă uitați că sînt neagră, căci soarele m-a privit..."

— Ce frumos, fetița tatii, o întrerupse bătrînul. Iaca, mă simt mai bine. Dumnezeu îmi ia durerea cînd aud cuvîntul lui. Citește, fata tatii!

Vocea bătrînului era groasă, hodorogită, ieșea parcă dintr-un butoi. Sevastian și-l aminti: un om subțirel, cu ochi verzi, mari, mai tot timpul cu o carte în mînă, așteptîndu-și clienții, adesea așezîndu-se cu ei la băut. Acum Gheorghe Enache devenise o ruină, își trăia ultimele zile.

Sevastian bătu la ușă și intră fără să aștepte răspunsul. Fata stătea lîngă patul tatălui, cu Vechiul testament în mînă. Într-adevăr, ochii ei verzi și mari îi erau plini de lacrimi. Lăsă cartea pe pat, sări în întîmpinarea iubitului.

— Sevastian!

Uită că tatăl ei era în aceeași cameră, alergă în brațele omului pe care îl așteptă de opt luni. Se desprinse de la pieptul lui plîngînd și rîzînd.

— Iartă-mă, mă port ca o proastă. Vorbele erau adresate deopotrivă tatălui, iubitului și sieși.

Sevastian se apropie de bătrînul bolnav, îi luă mîna, i-o strînse ușor.

— Nu-mi place, domnule Enache, încercă el să glumească, nu-mi place să te găsesc bolnav, eu cred că te prefaci, văd că arăți frumos și rumen la față, așa cum te știu dintotdeauna. Ce zici, alungăm boala pe fereas-

tră ? S-o alungăm şi să pornim un chef de trei zile şi trei nopţi...

Bătrînul îl privi cu ochii lui buni, mari şi verzi, ireal de verzi ; uimitor semănau ochii lui cu ochii Adrianei.

— Vezi dumneata ce fată frumoasă am eu ?

— Văd, domnule Enache, ai cea mai frumoasă fată din lume ! Fata din „Cîntarea cîntărilor".

— Da, da, aprobă bătrînul şi închise ochii obosiţi. Eu am să dorm, de acum, să vă dea Dumnezeu fericire şi viaţă lungă.

Il lăsară pe bătrîn să se odihnească şi ieşiră în curte. Adriana sărea de la o vorbă la alta, nu-şi continua nici unul din gînduri pînă la capăt.

Peste o oră, pluteau într-o barcă, undeva prin mijlocul bălţii, printre nuferii albi şi galbeni, într-o cetate de trestie cu spicul aproape copt.

— Pe urmă, continuă Adriana, ni s-a dat sarcina să organizăm manifestaţia antifascistă...

Vîntul adia uşor, înfiorînd pereţii acelei cetăţi de trestii înalte ce-şi plecau spicele spre oamenii din barcă, să le asculte parcă vorba, pentru ca mai apoi, în urma lor, să încremenească în mirare. Adriana îi spunea cea de a doua împrejurare pentru care fusese exmatriculată. Împreună cu cinci dintre colegii ei începuse pregătirea manifestaţiei, trei sute de studenţi urmau să inunde oraşul, scandînd lozinci împotriva Gărzii de fier şi a războiului. Seara însă, toţi organizatorii fuseseră arestaţi. Au urmat trei zile de anchetă. Domnii de la Siguranţă nu s-au purtat rău cu ea, şi nici cu ceilalţi colegi. I-au eliberat după trei zile. Ajunşi la facultate, au fost chemaţi cu toţii la rectorat, cu fiecare din ei s-a vorbit aparte. A intrat şi ea în biroul rectorului, acesta nu i se păruse supărat, îi vorbise cu amabilitate, mult şi cu răbdare, căuta să-i demonstreze că e mai bine să pără-

seasca facultatea, poate că va veni o vreme cînd îi va mulțumi. Și a exmatriculat-o.

— În felul lui, spuse Sevastian, poate că a procedat bine. Cavalerii pistolului și ai cuțitului nu iartă. Iar noi trebuie să trăim. O strînse lîngă el, o sărută.

— La asta m-am gîndit și eu, răspunse ea într-un tîrziu. Ce bine e că sîntem din nou împreună ! Ascultă, cînd ne căsătorim ?

Rîse, apoi continuă tot ea :

— Ce proastă sînt ! Țara arde și baba se piaptănă...

V

Învățătorul urmărește prin geam mișcările locotenentului deblocat și îi este necaz pe sine pentru ura ce-o poartă acestui om care, de fapt, nu i-a făcut nici un rău. El însă, învățătorul, ar putea să-i facă mult rău locotenentului, numai dacă ar vrea. Dacă ar vrea, ar intra pe sub pielea lui, l-ar da gata în cîteva luni și atunci poate... Se cutremură de groaza gîndului mîrșav.

Nu, nu-l va trăda pe „bolșevic", chiar dacă ar afla de la acesta că intenționează să pună o bombă infernală în pirosferă, să explodeze pămîntul în bucăți-bucățele, ca firele de nisip. Pentru că și el, Teodoru, vede cum lumea s-a împărțit în trei tabere. Două dintre acestea se înfruntă direct, într-o luptă pe viață și pe moarte, a treia este furnizoarea de forțe, atît pentru prima, cît și pentru a doua... El, învățătorul, nu poate fi un Prometeu. Dar omul din curte, omul de care se interesează poliția și Siguranța, oferind sume și promi-

siuni... Înseamnă că domnul locotenent deblocat se află pe baricada taberei ce înfruntă fascismul. Da, din cauza „bolșevicului“ din curte, dragostea lui pentru studenta exmatriculată... Da, va fi de partea „bolșevicului“, a omului robust, plesnind de sănătate, care a scos apă din fîntînă, cară acum găleata în fața casei, o răstoarnă într-un lighean de pe un scaun. Trebuie să fie de partea acestui om, nu pentru că îi împărtășește idealul. Idealul acestui om i se pare utopic, irealizabil în vecii vecilor. Trebuie să fie de partea lui pentru că ceilalți i-au ucis tatăl prin douăzeci de lovituri de pumnal, într-una din așa-zisele răzbunări legionare model. El, fiul celui asasinat, nu avusese curajul să se ia la luptă cu ucigașii, dar acum, cînd viața îl pusese la un moment de răscruce, trebuie să ia o hotărîre. O luase, cu o săptămînă în urmă, cînd discret, foarte discret, fusese invitat într-un anume local din oraș, unde avusese o convorbire cu domnul chestor Valentin Druzescu și cu un alt domn, probabil de la Siguranță. I s-a vorbit deosebit de frumos, domnul chestor și domnul de la Siguranță vor să știe tot ce face, tot ce vorbește „bolșevicul“, îi interesează toate persoanele cu care se întîlnește. Așa că, domnul învățător nu numai că și-ar face datoria de patriot român, dar ar avea și unele avantaje materiale, în cazul că... Apoi, Siguranța ar putea interveni, eventual, ca familia domnului învățător Teodoru, rămasă în Ardealul „cedat“, să vină în România. Cu alte cuvinte, să vină din România în România. Ar mai putea domnul învățător Teodoru să intre în poliție, dacă ar dori acest lucru. Ar putea, într-un cuvînt, să devină cineva. Ei bine, domnul chestor și domnul de la Siguranță nu vor afla de la el, de la Teodoru, nimic din ce speră, absolut nimic.

Pîndește în continuare mișcările „bolșevicului“. Iată-l dezbrăcat pînă la brîu, spălîndu-se zgomotos, pe

gît, pe subsuori, pe pieptul păros, frecîndu-şi dinţii cu periuţa, pieptănîndu-se, iată-l într-un costum gri, cu chipul numai soare şi zîmbet, ieşind din ogradă. O ia la vale, spre Adriana, iar el, Teodoru, a rămas în casă, să întocmească planul de învăţămînt anual, pentru clasa a patra B. Şi ce duminică e afară ! Şi ce mai cîntă rîndunelele ! Şi ce aer înmiresmat de florile fînului copt ! Să stai în casă într-o asemenea duminică !

Dacă Siguranţa l-ar fi băgat la zdup pe ofiţerul deblocat, domnişoara Adriana l-ar fi uitat, iar el, Teodoru, şi-ar fi trăit altfel ultimele luni de zile pe care le mai are de trăit. Merita cel puţin atîta lucru de la viaţă. Aşa, ce sens a avut apariţia lui pe pămînt ? Numai pentru a muri, la douăzeci şi patru de ani, de ftizie galopantă ? Ce frumos ar fi fost dacă... Dar nu e cum vrea omul, ci cum vrea Domnul atotputernic. Domnul atotputernic e nedrept. Pentru că nimic din ce a făcut nu-i armonios, totul e luptă, haos, mizerie. Natura e plină de mizerie, sufletul omului e plin de mizerie. Îşi dă seama că gîndeşte ca un ticălos despre omul care a dispărut acum în stradă. Omul se va duce astăzi în pădure cu domnişoara Adriana, în excursie. Se vor îmbrăţişa şi se vor săruta de o mie de ori, ori de o mie de mii de ori. Iar el va sta în casă, că are de pregătit programul de învăţămînt pe întregul an, la clasa a patra B. „Bolşevicul“ l-a invitat şi pe el în excursie. Dar ce să facă el în excursie ? Să-i privească cum se sărută, să le stea ca gunoiul în ochi ? Ar fi trebuit să accepte invitaţia. Dacă ar afla domnul chestor Valentin Druzescu că a refuzat să-l însoţească în pădure pe „bolşevic“, s-ar supăra foc. Dar n-o să afle acest lucru domnul chestor. Şi multe alte lucruri n-o să afle de la el domnul chestor...

VI

Domnişoara e acasă. A pregătit doi pui fripţi şi a pus vin într-un ulcior, un vin bun, curat, din via lui Enache.

— Să aduceţi ciuperci, le strigă mama Ilinca. Să umpleţi panerele cu ciuperci !

Radu şi Natalia îi aşteaptă în drum. Îşi dau bună dimineaţa şi se privesc voioşi ca cerul albastru şi ca soarele ridicat de o suliţă deasupra Dealului Mare.

Intră tuspatru în aburii ce se ridică din albia Siretului, ele devin Ilene Cosînzene, ei Feţi-frumoşi. De dincolo de Siret, dintr-un găvan, un bucium prinde a undui lin aerul, ecoul lui se lasă respirat adînc de zăvoi, de văi şi dealuri, pînă se pierde în suspine, departe, în văgăunile pădurii.

Sevastian îşi ia în braţe iubita, Adriana îl prinde cu braţele pe după gît, îl sărută, rămîne cu privirile aţintite în ochii lui, se scufundă în ochii lui. El zîmbeşte, pluteşte uşor prin apa ce curge limpede şi molcomă. Ceva mai la vale, Radu trece prin Siret, ţinînd-o de mînă pe Natalia. Părul de aur al Nataliei a ieşit din coc, îi atîrnă pe spate, se lasă sărutat de apă.

Ajunşi la mal, fata se rupe de el, fuge, îi ajunge pe Sevastian şi Adriana, cei trei se opresc, îl aşteaptă pe Radu, care păşeşte rar, cu chipul inundat de un zîmbet de marmură albă, din ochii lui izvorăşte numai dragoste. Un timp merg cu toţii tăcuţi. La intrarea în peşteră se opresc o clipă, privesc stînca de bazalt din faţă, pe care e zgîriat un cap de bour.

— Palatul lui Ducă-se-pe-pustii, şopteşte Natalia şi îşi face cruce. O dată am visat că eram singură în peşteră, voiam să ies la lumină şi nu vedeam pe unde. Am

început să plîng și, dacă nu mă scula mama, aș fi murit de frică.

— Nu vreți să intrăm puțin ? le propune Radu.

— Nu, îl refuză în cor cele două fete și o iau înainte, spre pădurea care, de la o sută de metri, îi cheamă cu miliarde de brațe desfăcute.

Radu începe să cînte, și melodia lui intră în pădure, împreună cu cea a ciobanului care nu se mai sătura de buciumat :

La marginea pădurii,
Sub cortul afumat,
Un foc făcut din vreascuri,
Ardea pe înserat.
Și-o tînără țigancă,
Ce în ghioc căta,
Îmi spune și-mi ghicește,
Tot din viața mea.

Cîntecul e trist, nostalgic, Sevastian se vede iarăși, pentru o clipă, numărînd pătrățelele mozaicului din camera de arest a Curții Marțiale.

Se duce caravana,
Rămîn făr' de noroc,
O lacrimă din geană
Îi cade pe ghioc.
De-atunci și pîn-acuma,
Prin codri rătăcesc,
Pe tînăra țigancă,
Eu n-o mai regăsesc.

— Dar frumos cînți, frățioare ! îl laudă pe Radu. Tare frumos ! Știi și altele ?

— O mie de cîntece știu, pot cînta trei zile și trei nopți.

— O să facm un chef și ai să mi le cînți pe toate.

— La nunta mea, Sevastiene. Am să fac o nuntă...

— La nunta ta o să cînte lăutarii, nu tu.

— Cînd sînt bine dispus, eu cînt. Nu văd de ce n-aș fi bine dispus, tocmai la nunta mea.

— Am văzut eu odată un mire plîngînd. Ii fugise mireasa cu altul.

— Auzi tu, Natalie, ce zice vărul tău ? spune Radu și se apropie de fată, o prinde în brațe și o sărută zgomotos, în fața celorlalți.

Intră cu toții în pădure, fluierînd și chiuind, încep să culeagă hribi și pîinișoare, într-o oră panerele sînt pline. Se adună apoi sub coroana unui stejar, pe saltea de frunze și ierburi, Adriana așterne un ștergar de bumbac, pune pe el pîinea, puii fripți și patru pahare.

— Poftiți la masă, își invită ea prietenii, și prietenii simt că niciodată nu au mîncat cu atîta poftă. O mierlă le cîntă de dragoste ; undeva, prin apropiere, o turturică doinește cîntec de dor.

Cînd ies din pădure, soarele e aproape la zenit. Se aud clopotele din Movila ; spre apus, albastru, Ceahlăul pare rupt din cer.

După-amiaza și-o petrec tot împreună, la umbra unui măr din livada Adrianei. Cu fața în sus, încălzit de vin, Radu le cîntă cîntece de dor și de dragoste. Uneori cîntă cu toții, pe două voci, și oamenii care trec pe drum se opresc, ascultă și dau admirativ din cap. Apoi soarele începe să lunece după orizont, intră în peștera lui de aur, lăsînd în urmă cerul perdelit în purpură, în aramă, apoi se aude pocnet de bici, fluierat și chiuit, se aude poarta închizîndu-se și deschizîndu-se, glas de băiețandru mînînd vaca la grajd și mioarele

ia strungă, rîsul mamei Zamfira și nu știu ce vorbe de o-ară ale nepotului, ultimul cotcodăcit de găină...

Domnul învățător, în odaia cealaltă, scrie nota informativă pe care mîine, la orele nouă, o va da chestorului Druzescu. Un flăcăiaș trece fluierînd pe drum, e prea devreme să treacă fluierînd cei mari, adevărații flăcăi, Movila freamătă încă de strigătul unei cumetre, de mugetul unei vaci, de lătratul unui cîine ; pe urmă soarele se scufundă cu totul în somnul scurt al nopții de vară ; deasupra Mustei, învăluită într-un nimb de argint, luna își arată fruntea, iar un om cu părul că unt iese din pădure, singur singurel. Se îndreaptă spre Movila, peste o oră va bate în geamul domnișoarei Adriana.

Ce repede au trecut patru săptămîni ! Un zid de fier, un zid pînă la cer între el și domnul de la Siguranță, domnul cu ochii de culoarea scrumului de țigară ; un zid de fier între el și Curtea Marțială, între el și camera al cărei mozaic de pe jos are 1938 de pătrățele ; un zid între el și coșmarele lui.

VII

Venise de mult timpul crizantemelor, cîmpul se înnegrise, ca și cerul, și parcă chipurile oamenilor deveniseră și ele mai negre, mai pline de îngrijorare și de tristețe. Pentru că moartea se arăta tot mai des în viața lor ; cu unii se răfuiau „nicadorii“ și „decemvirii“, cu alții agenții Gestapoului, cu alții Siguranța, cu alții poliția, cu alții foamea. Și în orașul N. apă-

ruseră pe străzi maşinile negre, purtînd în pîntecul lor solii morţii ; apăruseră „nicadorii“ şi „decemvirii“, bătînd pasul pe străzile negre şi cîntînd „Noi sîntem echipa morţii“ ; apăruseră şi în Movila, şi apăruseră şi acele chipuri, desprinse parcă din pereţii cine ştie cărui sinistru castel medieval, oameni ce priveau cu ochi de sticlă bizara mişcare de pe străzile negre.

Domnul Ghiţă Ciurcă, ajutorul şefului de cuib al „decemvirilor“ din Movila, îi avertizase verbal pe casierul Sevastian Pantază şi pe fochistul Radu David : „Dacă nu veniţi cu noi, ştim noi cu cine mergeţi ! Legionarul nu iartă, scrie pe răboj şi aşteaptă ziua potrivită“. Sevastian dăduse din umeri, lăsînd impresia că nu-i hotărît încă ; Radu înjurase porcos, îl ameninţase cu pumnii pe ajutorul şefului de cuib. Ciurcă îl privise cu ochii lui albi, mari, îl privise mult, îşi plimbase de cîteva ori mărul lui Adam de pe gîtul vînăt, lung şi subţire, nu spusese nimic, plecase. „Ai făcut un lucru rău“, îl mustrase după aceea Sevastian pe Radu David. „Ştiu, îi răspunsese prietenul. Nu l-am mai putut răbda“.

După aceea, mai trecură vreo două săptămîni şi, la o ieşire din tură, Radu David veni la domnul casier Sevastian Pantază, era trist, deprimat, mocnea în el ceva, Sevastian bănuia ce anume se întîmplase cu Radu, se aşteptase la acest lucru. Îi dispăruse într-o singură zi roşul din obraz, îndrăzneala din priviri, zîmbetul de pe buze. Radu David devenise şi el, într-o singură zi, un om cu chipul întunecat de grija morţii lui şi de a lumii întregi.

— Nu v-a venit schimbul, domnule casier ?

— Domnul Trofin e bolnav, fac şi tura lui.

— Unde putem discuta amîndoi, numai noi amîndoi ?

— Vino. Am aici, în spate, o cameră fără ochi și urechi.

Radu David intră, se retraseră amîndoi în camera din spatele casei de bilete, se așezară pe patul militar.

— Te ascult, îl îndemnă Sevastian.

Radu continuă să se uite în ochii prietenului, cu suspiciune, așa cum priveau mulți dintre oamenii acelor zile.

— Începînd de astăzi, sînt agentul Siguranței.

— Felicitări, rîse forțat Sevastian. Dar nu face din asta o tragedie. Din cinci oameni, în zilele noastre, unul, probabil, este agent, fie al poliției, fie al Siguranței... Nu toți însă... Se opri, își cercetă prietenul, îl înțelegea ; intuia ce anume îi cereau poliția și Siguranța.

— Îi interesează persoana domnului casier Sevastian Pantază. Tot ce face, tot ce gîndește, tot ce discută, cu cine umblă. Ești mulțumit ?

— Sînt.

— Numai atît am avut de spus.

— Unde ai discutat cu ei ?

— La Dolhasca.

— Cîți erau ?

— Doi. Unul era chestorul poliției, pe celălalt nu l-am cunoscut, era un civil cu obraz subțire, cu ochii cenușii. Îl cunoști ?

— Poate, spuse Sevastian, amintindu-și-l pe domnul Liviu Dumitrașcu. Ce ți-au mai spus ?

— Să mă întîlnesc în fiecare vineri cu domnul chestor, la spitalul numărul 3, camera 26. Trebuie să dau informații sigure, absolut sigure. Dacă nu, voi fi dat afară din serviciu, voi fi concentrat și, în caz de război, pe linia întîi. Asta dacă nu accept să fiu agentul lor. Dacă accept și dau informații false, atunci se schimbă treaba. Mă așteaptă Tribunalul militar, plu-

tonul de execuţie. Dacă accept şi dau informaţii bune, mă aşteaptă lucruri mari. Mîine, poimîine, sînt cineva. Tu eşti comunist, Sevastiene? Nu, nu-mi răspunde, ia-mă cu tine, ia-mă, că nu mai este loc în lumea asta pentru oameni cuminţi.

— Am să te iau, îi promise Sevastian. Acum du-te şi te odihneşte. Îţi mulţumesc, prietene!

— Pentru ce îmi mulţumeşti?

— Am să-ţi spun altă dată. Du-te şi te odihneşte. Eşti foarte obosit, Radule!

— Sînt, oftă celălalt şi plecă, cu privirile în pămînt, apăsat de vremea din afara lui, neagră şi grea, strecurată dintr-o dată şi înlăuntrul lui.

VIII

De atunci se întîlnesc mai des şi discuţiile lor se învîrt în jurul unor subiecte grave. În afară de discuţii, trebuie să întocmească şi notele informative pentru domnul chestor Druzescu, despre care Sevastian ştie acum că, în afară de munca lui de poliţist, desfăşoară şi activitate pe linie de Siguranţă. Notele trebuie întocmite cu mare atenţie, „informaţiile" nu trebuie să se contrazică între ele. Sevastian bănuieşte de mult că şi domnul învăţător Teodoru se întîlneşte cu chestorul Druzescu. Pentru că şi domnului învăţător Teodoru i s-au înnegrit obrajii şi privirile, a devenit tăcut, îl priveşte lung şi oftează; oftează prea mult pentru cei douăzeci şi trei de ani ai lui. Poate că într-o zi, ca şi Radu David, domnul învăţător îşi va deschide inima.

Dar deocamdată această zi trebuie aşteptată. Să vină firesc, de la sine. Cît o fi ceasul ? E două şi jumătate. Cineva bate în geamul de la ghişeu. Domnul casier deschide ferestruica şi doi ochi căprui îl privesc inscoditor.

— Ne daţi bilete, domnule casier ?

— Peste o jumătate de oră, doamnă.

— N-aş putea pleca cu coletăria rapidă, domnule casier ?

— Poftiţi înăuntru, doamnă.

— Nu pot, am ceva treburi prin oraş. N-aş putea lăsa pachetul acesta la dumneavoastră, pînă mă întorc ?

— Lăsaţi-l, doamnă.

— Vă mulţumesc.

În pachet, un explozor şi două mine. Trebuie duse în depozit. Domnul impegat Ungureanu îl va înlocui pe casier cîteva ore, bine că s-a potrivit în tură cu el.

După cîteva minute, Sevastian merge spre Siret, pe cărarea din fîneaţă. Cîmpul e golit acum de fîn şi flori, de grîu şi porumb, o pîclă deasă curge printre ciulinii umezi şi răchitele fără frunze ; un cîmp negru. Ocoleşte Movila, merge pe o cărare mai mult bănuită decît văzută, ajunge la Siret, trece chiar prin locul acela care, cu trei luni în urmă, era vadul unei ape paradisiace. Aceeaşi apă e rece acum ca a Styxului ; Sevastian se gîndeşte că altădată va trebui să vină cu cizme pescăreşti. Se mai gîndeşte că depozitul ar trebui să fie cunoscut de cel puţin încă o persoană, pentru că, în ultimul timp, d umurile spre el, făcute de unul singur, noaptea, sînt şi grele şi urîte...

Peştera îl primeşte cu răceala ei milenară, cu aerul ei stătut, cu miros de umed şi mucegai, cu liliecii ei supăraţi pe năvala luminii din lanterna grănicerească...

Dă la o parte una din pietrele ştiute de el şi intră într-o grotă mică, un fel de galerie de un metru lă-

ţime şi t ei lungime. Trei carabine, două mitraliere, patru pistolete, două lăzi cu cartuşe, un aruncător de mine, o ladă cu grenade defensive...

Pune bine minele şi detonatorul, rămîne cîteva clipe pe gînduri. De ce le adunăm una cîte una? Ce fel de război este acesta în care luptă el şi ce şanse de izbîndă are? Nu, nu are dreptul să se îndoiască, el execută ordine, ca orice militar, superiorii ştiu mai bine de ce se adună armament, în ce scop se adună, cînd anume va fi folosit. El trebuie să execute ordinele. Dar dacă e vorba de armament, va trebui să ceară permisiunea să întreprindă acţiunea aceea la care se gîndeşte de aproape două luni. Să pună mîna pe un vagon de arme şi muniţii, sau pe două. Acţiunea cere îndrăzneală şi un număr de oameni relativ mare. Zece, doisprezece oameni, curajoşi şi hotărîţi. Da, e cel mai bun lucru...

E o a cinci şi cîteva minute, grăbeşte pasul. Lumina trebuie să-l prindă acasă, în pat. Pentru că, deocamdată, locotenentul deblocat nu ştie ce scrie domnul învăţător în notele lui informative. Şi nu numai pentru aceasta...

IX

Dumitrache Pantază stătea pe prispă, privea sutele de ciori care săgetau cerul în sus şi în jos, cobeau a vreme rea. Din cînd în cînd, mici rafale de vînt îi răsfirau pletele albe, de mag. Vîrteju ile de aer ridicau colbul de pe drum, cernîndu-l prin ogrăzi şi grădini. Bătrînul vorbea de unul singur, simţea că i se apropie

sfîrşitul. În noaptea trecută i se arătase în somn un înger negru, îi zîmbise, îl chemase la el. Bătrînul îl privise cu ochi de piatră, simţise în piept ceva ca o arsură, nu putuse spune nici un cuvînt acelui trimis de dincolo de viaţă. Ar fi vrut să-l înjure, să-l alunge, dar nu reuşise decît să geamă prelung, mama Zamfira îl deşteptase, îngerul negru dispăruse şi, o dată cu el, Dumitrache Pantazi se întorsese pe partea dreaptă, nu mai închisese ochii pînă la primele raze de soare ce intraseră în casă, prin geamul dinspre grădină. Se bucura că îl prinsese ziua viu şi atunci frica de moarte îl părăsise. Intrase apoi într-un somn adînc, apărat de lumina soarelui... Acum simţea cum începe să-l doară din nou în partea stîngă, la piept, o durere înăbuşită, copleşitoare. Una din ciorile care spintecau văzduhul deveni enormă, se apropie de el, rămase deasupra lui, cu aripile întinse, o cruce neagră şi, da, el era, îngerul acela neînduplecat.

Mama Zamfira dădu să iasă afară, dar se opri înspăimîntată : „Ce se întîmplă, Doamne ?!“

Casa trosni, icoana sfîntului Nicolae căzu din ungherul ei, sticla se făcu ţăndări, un perete crăpă, cei trei vălătuci de pînză de bumbac de pe pat, păstraţi anume de mama Zamfira pentru giulgiu şi punţi, se rostogoliră, ajunseseră la picioarele ei, clopotele din turnul bisericii sunară de trei ori, netrase de nimeni... „Cutremur !“ şopti femeia, stînd mai departe, statuie, pe locul unde o prinsese cataclismul.

Streaşina casei se aplecase pe pereţii frînţi, îngenuncheată ; casa îşi dădea şi ea duhul, o dată cu Dumitrache Pantază. Movila se umplu de ţipete, ciorile continuau să croncăne şi să săgeteze văzduhul, se auzeau clopotele, de data aceasta trase de mînă de om. Sevastian intră pe poartă ca o nălucă, se opri în faţa lui Dumitrache, îl privi un timp, fără să-l atingă, apoi

intră în casă, o scoase afară pe mama Zamfira.

— Poate că a fost un sfînt, şopti bătrîna privind chipul bărbatului mort, şi începu să-şi facă cruce.

X

Chestorul Valentin Druzescu mergea spre casă zîmbind. Deşi era aproape iarnă, lui i se părea că-i primăvară, că au venit berzele şi rîndunelele, că zboară cărăbuşii şi orăcăie broaştele. E minunat să respiri aerul cu iz de crud şi proaspăt, să-ţi dai seama despre tine că eşti deştept şi să te aştepte acasă o nevastă de douăzeci şi doi de ani. El, chestorul Druzescu, fiu de moşier scăpătat, şi-a luat o nevastă! O minune din ultima clasă de la Normală, frumoasa Rosamunda, cea mai frumoasă fată din N. Cînd iese în oraş cu ea, toţi bărbaţii trag cu coada ochiului şi îl invidiază. Pentru că Rosamunda e clădită din vis şi ispită, din dor şi patimă, Rosamunda e viaţă, numai chestorul Valentin Druzescu, dintre toţi bărbaţii din N., numai el ştie ce e adevărata fericire, îşi trăieşte viaţa la adevărata ei valoare.

Iată şi casa lui. O vilă înconjurată de brazi, cu ferestre mari, luminoase. „Casa se uită la mine şi zîmbeşte. Toate sînt altfel în seara aceasta. Şi cerul, şi pămîntul, şi casa, şi sufletul meu."

— Sărut mînuţa, draga mea!

— Bună seara, dragul meu. În sfîrşit, bine că a plecat inspecţia.

— Ce te face să crezi?

— Cel de al doilea om din tine, vesel și d-ăguț.

— Într-adevăr, sîntem veseli. Dar inspecția nu a plecat. Ne întîlnim cu inspecția la „Luceafărul Moldovei".

— Te pup pentru ideea asta, era cazul să mă scoți din casă.

Femeia puse brațele pe umerii soțului, se uită în ochii lui, îl sărută delicat, pe obraz ; a înflorit cu totul. E bogată, are bijuterii, rochii, două servitoare, iar în seara aceasta, va ieși în lume. Se va duce la cel mai luxos restaurant din oraș, va vedea lume nouă, va fi văzută, admirată, dorită și invidiată de lume, va dansa.

— Ești gata, îngerașule ?

— Să-mi pun colierul, cocoșelule. Care colier să mi-l pun ?

— Care vrei tu, privighetoare. Cu toate ești frumoasă.

— Ai dreptate, nu te contrazic deloc. Sînt cea mai frumoasă femeie din oraș.

— Iar eu sînt cel mai fericit bărbat din oraș ! Și frumos, nu-i așa că sînt frumos ?

— Să fim serioși, domnule !

Chestorul zîmbește fericit. Desigur, nu-i un Adonis. E un bărbat de vreo patruzeci și cinci de ani, departe de a fi frumos. Are fața roșie, ochii prea bulbucați, ieșiți din orbite, părul prea roșu... După ce-și pune uniforma de gală, cu eghileți și epoleți de fir, o întreabă din nou pe minunata Rosamunda dacă-i frumos, și ea îl încurajează chicotind :

— Acum da, ești frunos ?

Se privesc amîndoi în oglindă. Vetuța, servitoarea mai tînără, pompează un parfum discret peste hainele stăpînilor, stăpînii ies în stradă. Pe deasupra Ceahlău-

lui, luna împrăştie raze de aramă pe un cer de argint. Iată şi „Luceafărul Moldovei". În restaurant intră deodată luceafărul de pe cer, luînd chipul frumoasei Rosamunda. Iar în urma ei, Belzebut. Străluceşte şi el, Belzebut, lîngă strălucirea luceafărului. Un bărbat elegant îi întîmpină :

— Poftiţi, doamnă, poftiţi, domnule chestor !

Domnul inspector Dumitraşcu oferă frumoasei Rosamunde locul său. Se vede mai bine de acolo restaurantul şi, mai ales, ringul de dans. De la masa de lîngă orchestră, cîţiva ofiţeri nemţi privesc şi ei spre masa domnului chestor. Cam impertinentă privirea lor, se vede că au băut mult. Dar, să se uite. Nu are el, Druzescu, cea mai frumoasă soţie din oraş ? Poate cea mai frumoasă din lume. De ce nu ? Pictorii n-au lăsat nici un portret cu atîta frumuseţe, atîta feminitate, atîta gingăşie, atîta sete de viaţă. Fără pic de dotă, fiica unui preot sărac, frumoasa Rosamunda este totuşi fiinţa cea mai bogată din oraş, a avut natura grijă s-o îmbogăţească, dăltuindu-i un chip frumos, desăvîrşit. De toată această bogăţie se bucură numai el, chestorul Valentin Druzescu. Dar în seara aceasta, prea o mănîncă din ochi, mai ales ofiţerii nemţi. Sînt printre ei unii ce arată a intelectuali, a oameni de bun simţ. Ar trebui să fie manieraţi, gradul de ofiţer cere acest lucru, tacit, tuturor ofiţerilor din toate armatele lumii. Nu-i frumos în Germania, în Franţa, în România, nicăieri nu-i frumos să fii bădăran. Şi mai ales în uniformă de ofiţer. În sfîrşit, au băut. Dar, e printre ei un sfrijit, un pipernicit, o figură de cimpanzeu, care n-ar trebui să aibă curajul să arunce nici măcar o singură privire, cu coada ochiului, spre frumoasa Rosamunda. Şi tocmai el o priveşte mai provocator, o dezbracă cu ochii lui de maimuţoi.

— Ce servește domnul chestor ?

— Coniac, friptură, Cotnar. Și, să cînte muzica !

Chelnerul pleacă grăbit să execute comanda, chestorul continuă monologul atent, nu-i scapă nici un amănunt din forfota restaurantului. Să cînte muzica. Unii vor începe să danseze, alții vor privi cum se maimuțăresc dansatorii. Proprietarul restaurantului face un semn șefului orchestrei, orchestra începe un tango. Acum se poate ciocni un pahar de coniac franțuzesc cu domnul inspector Dumitrașcu. E bun coniacul, îl ține proprietarul restaurantului, special, pentru domnul chestor. Băutură rară în România de cînd Hitler a cucerit Franța.

— Păcat să se veștejească într-un oraș de provincie o floare atît de frumoasă, domnule chestor !

Domnul inspector Dumitrașcu zîmbește fin. Desigur, chestorul a înțeles apropoul. Asta înseamnă, sînt gata să te ajut să scapi de acest orășel, să pleci la Iași, sau poate, de ce nu, la București, dacă... Bine, îi va arăta el domnului inspector că n-are nevoie de ajutorul nimănui pentru a ajunge acolo, în fotoliul pe care-l merită cu prisosință. Este un om dotat cu o deosebită inteligență, are studii superioare, calități înnăscute pentru munca de poliție, despre toate acestea vorbesc arestările cîtorva grupuri ilegale, depistarea unei agenturi de spionaj...

— Nu se vestejește, domnule inspector. Din zi în zi înflorește tot mai frumos.

— Drăguț ca întotdeauna, zîmbește frumoasa Rosamunda, roșind puțin, de plăcere.

Unul dintre ofițerii nemți, un tip simpatic, cu ochelari, se ridică de la masă, și domnului chestor îi îngheață sîngele. Iată-l, într-adevăr, vine spre masa lui. Face o plecăciune, își cere voie, în nemțește, să danseze cu frumoasa doamnă. Obrazul domnului chestor, din

roșu, capătă o nuanță de vînăt. Asta e prea de tot.

— Ei bine, dacă vrea doamna.

De ce să nu vrea ? A venit să danseze, să se distreze, are doară douăzeci și doi de ani. Numai că domnul ofițer o strînge prea tare lîngă el, o lume se uită la ei, unul din ofițerii de la masă îl îndeamnă pe colegul lui să facă ceva cu frumoasa doamnă, Rosamunda înțelege și buzele încep să-i tremure de indignare. În sfîrșit, melodia se termină, domnul ofițer o conduce pe frumoasa doamnă la masa domnului chestor, mulțumește, de data aceasta în franțuzește, zîmbește, se retrage la masa lui. Nu trec decît cinci sau șase minute, ofițerii nemți cer încă un tangou, și sfrijitul cu fața de cimpanzeu vine la masa domnului chestor, cere voie să danseze cu doamna.

— Asta e culmea obrăzniciei, șoptește Valentin Druzescu.

— Să nu iasă cu scandal, îl atenționează inspectorul zîmbind. N-ar trebui să refuzați.

Frumoasa Rosamunda se scoală, merge să danseze cu sfrijitul. Omul-maimuță îi ajunge pînă la bărbie, grozav l-ar pălmui, dar asta s-ar termina cu focuri de pistol. Omul simte repulsia doamnei, se obrăznicește, lasă mîna să-i cadă într-un anumit loc, pe frumosul ei corp.

— Minunată nevastă aveți, spune inspectorul Dumitrașcu, ca să distragă atenția domnului chestor.

— Da, răspunde domnul chestor, unii cu soții frumoase, alții cu moșii.

Domnul inspector bea vin și domnul chestor își dă seama că n-ar fi trebuit să rostească asemenea cuvinte, dar tensiunea din el se cerea descărcată într-un fel. Prinde privirea șefului orchestrei, îi face un semn, șeful orchestrei apasă pe vioară și, deodată, i se rup două strune.

Frumoasa Rosamunda o ia înaintea sfrijitului, acesta se oprește la mijlocul drumului, nu mai vine la masa domnului chestor, să mulțumească pentru amabilitate, frumoasa Rosamunda are lacrimi în ochi.

— Să mergem, spune chestorul.

Dumitrașcu își arată regretul că domnul chestor pleacă atît de repede, dar în sinea lui îi dă dreptate, se simte și el jignit de comportarea celor doi ofițeri nemți.

Domnul chestor e acum vînăt de-a binelea, respiră greu, abia se abține să nu scoată pistolul. Îi vine o idee pe care o crede genială.

— Chelner !

— La dispoziția dumneavoastră, domnule chestor !

— Du un pachet de „Mărășești" la masa domnilor ofițeri nemți !

Chelnerul înclină capul, ia de la barman pachetul de țigări „Mărășești", se îndreaptă spre masa ofițerilor nemți, în timp ce chestorul iese din restaurant zîmbind sadic. În stradă, Rosamunda începe să plîngă.

— De ce nu i-ai împușcat pe toți ? Trebuia să-i împuști.

Domnul chestor o ia protector pe după umeri, razele lunii dau strălucire lacrimilor Rosamundei, soțul mîngîie părul soției cu amîndouă mîinile, și nu știe de ce se gîndește la cei doi frați, înmormîntați într-una din gropile comune din panteonul eroilor de la Mă ășești. Într-un gest tandru, cuprinde fața soției în palmele lui, o sărută pe frunte :

— Să mergem.

Femeia se lasă condusă, continuă să plîngă cu suspine, ca un copil bătut.

— Porcii, porcii, porcii ! De ce nu i-ai împușcat ?...

— Taci, draga mea, te rog să taci !...

Se culcă fără să-și spună nici un cuvînt...

Chestorul se tot foieşte în aşternut, ar trebui să doarmă, dar somnul nu se prinde de el. Fumează ţigară după ţigară, nu-şi duce nici un gînd pînă la capăt, nu e în stare să ia vreo hotărîre, îl obsedează chipurile celor doi fraţi, prezenţa lor în minte începe să-l enerveze, vrea să fugă de ei. Tîrziu, aproape de ziuă, hotărăşte să nu se mai gîndească la nimic, trebuie să doarmă. Închide ochii, fraţii lui mai mari nu-l părăsesc, vor să stea de vorbă cu el.

Fraţii lui mai mari sînt îmbrăcaţi în uniformă militară, sînt în tranşee, trag cu puştile, gloanţele fluieră sinistru, chestorul e lîngă ei, dar el nu are armă şi nici nu vrea să lupte împotriva inamicului cotropitor.

— Bună ziua, frate, ce mai faci ?

— Bine, dar voi ? Cît pe ce să nu vă cunosc. Cum aţi ieşit din fotografiile voastre ? Sînteţi doar înrămaţi şi acoperiţi cu un geam.

— Am ieşit din ramă pentru că trebuie să luptăm.

— Aţi luptat destul în '917 !

— Adevărat. Dar luptăm şi acum, cînd ţara e din nou în primejdie. Tu nu lupţi ?

— Am să lupt şi eu, dar nu cu voi, am să trec de partea inamicului.

— E îngrozitor ce spui tu, nu ne-am aşteptat la asta din partea ta, te ducem la domnul general.

— Care general ?

— Domnul general Ieremia Grigorescu, comandantul nostru.

— Domnul general Ieremia Grigorescu abia anul acesta, în 1940, a murit. Voi aţi murit în 1917.

— Domnul general a murit şi cu noi, atunci, în august 1917. Uite-l pe domnul general. Domnule general, el luptă împotriva noastră.

Piatra de pe mormîntul generalului se ridică, domnul general Ieremia Grigorescu îi face semn :

— Poftiți, domnule chestor !

Domnul chestor intră în mormîntul domnului general.

— Tot comandant sînteți și aici, domnule general ?

— Tot, domnule chestor. Comand aici șapte gropi comune a cîte trei sute de ostași. Plus o mie de ofițeri din statul meu major. Continuăm lupta împotriva inamicului, că nu l-am distrus în întregime atunci, în '917. Nu l-am distrus, el s-a regrupat și acum ne atacă din nou țara...

— Sînt alții, domnule general.

— Pentru noi, domnule chestor, tot ce invadează patria noastră e dușman.

— I-am văzut pe frații mei, trăgeau cu armele în inamic.

— O, te înșeli, domnule chestor. Aceia nu erau frații dumitale. Aceia erau doi e oi care trăiesc. Ei n-au murit încă.

— Dar ei m-au adus aici, la mausoleu.

— Nu, domnule chestor. Ai venit singur, ți s-a făcut dor de noi, ai venit să ne vezi. Noi, eroii — știm că și dumneata vei fi un erou — avem ceva al nostru, numai al nostru. Ceva care ne ajută să trecem ușor din viață în moarte, și din moarte în viață. Și noi ne ajutăm mult unii pe alții, în misiunea noastră. Cei vii îi ajută pe cei morți și cei morți îi ajută pe cei vii. Noi toți, care sîntem aici, vezi ce mulți sîntem, am mu it de multe ori și în multe locuri. Am umplut cîmpurile de bătaie cu trupurile noastre. De pe valea Jiului, pînă pe valea Uzului. Noi am murit, domnule chestor, în foarte multe locuri, pe urmă am înviat, pe urmă iarăși am murit, și tot așa, murim și înviem, de cîte ori are nevoie patria de noi. Eu i-am comandat și cînd e am viu și erau și ei vii, și cînd ei erau morți și eu viu, acum cînd sîntem cu toții morți, tot eu îi comand.

— Apreciez la dumneavoastră, domnule general, faptul că nu vă părăsiţi nici o clipă trupa. Un comandant nu trebuie să-şi părăsească trupa.

— Aţi spus un mare adevăr, domnule chestor. Comandantul nu trebuie să-şi părăsească niciodată trupa. Vedeţi ce voinici am ?

— Sînt albi, domnule general, albi şi slabi, îi bate vîntul de slabi ce sînt.

— Observaţia e justă, domnule chestor. Nu prea am avut mîncare cînd am devenit noi eroi. Nici mîncare, nici medicamente, nici echipament ; multe n-am avut, domnule chestor, fapt pentru care am pierdut mai multă armată decît Napoleon în campania din 1812. Vino să ţi-i arăt pe fraţii dumitale !

— Nu vreau să-i văd pe fraţii mei, domnule general.

— De ce, domnule chestor ?

— Mi-e frică de ei, domnule general. Şi mi-e f ig. La dumneavoastră aici e rece. Vreau să ies de aici, domnule general, mi-am lăsat trupul lîngă cavoul dumneavoastră, trebuie să intru în trupul meu.

— Păcat, domnule chestor. Ţi-aş fi arătat multe. În fine, lăsăm pe altădată, acum grăbeşte-te, că ofiţerul neamţ, cel cu chip de cimpanzeu, vrea să tragă cu pistolul în trupul dumitale. Repede, domnule chestor.

— Nu trage, nemernicule ! Nu trage, bestie !

Domnul chestor sare din pat, se uită la ceas, e cinci şi jumătate. „Ce coşmar !“ Ia un calmant, se întinde iar pe dormeză. „Stupid, de-a dreptul stupid. Să-ţi laşi trupul la marginea unui cavou, să vorbeşti cu morţii...“

Pleacă la birou mai de dimineaţă ca de obicei. Pe la opt, vine şi domnul inspector Dumitraşcu, vesel, proaspăt bărbierit, parfumat.

— Păstraţi-vă pachetul de Mărăşeşti, domnule chestor, spune el zîmbind, cu zîmbetul lui subţire, de om rău. Şi struniţi-vă nervii, domnule chestor !

XI

— Cînd ţiuie cărbunele în sobă, spuse Teodoru, cineva te vorbeşte de rău. Asta de la mama Zamfira am aflat-o. Pe cine dintre noi doi ne vorbeşte cineva de rău ? Pun rămăşag că pe dumneata şi nu pe mine.

Sevastian îşi ridică privirile din carte, îi zîmbi colocatarului care, la masă, corecta caietele de citire ale clasei a patra B.

— De exemplu, continuă Teodoru, scriind un „patru“ apăsat, domnul chestor Druzescu, ori Siguranţa, nu au deloc o părere bună despre dumneata. În mod sigur te vorbesc de rău şi îţi vor răul.

Sevastian lăsă cartea pe pe-nă, se întoarse pe o parte, zîmbetul de pe buze şi din priviri îi dispăru, îl cercetă cu luare aminte pe Teodoru. Acesta continua să corecteze caietele, părea cufundat în munca lui.

— Regret că te indispun, dar ai să mă ierţi, sper. Se uită în ochii lui Sevastian, cîteva clipe, apoi se aplecă din nou asupra unui caiet de citire. Te invidiez, domnule Sevastian, trebuie să recunosc că te invidiez, dar nu într-atît, încît să te pot urî. Te invidiez, mai ales pentru sănătatea dumitale, fizică şi morală. Ştii că am fost îndrăgostit de domnişoara Adriana ?

Scrise un alt „patru“, continuă :

— Ştiu că ai fost dat afară din armată, ştiu multe despre dumneata. Le-am aflat, parte de la mama Zamfira, parte de la dumneata, parte de la domnul chestor Druzescu.

Dădu la o parte caietele, cu un gest de desgust, se întoarse către Sevastian, care îl asculta cu luare aminte.

— Încă înainte de întoarcerea dumitale am fost chemat la comisariat... Acolo l-am întîlnit pe domnul

chestor, era cu un domn care nu s-a recomandat. Un tip simpatic, cu ochii ca cenușa. Mi-a spus despre dumneata o mulțime de lucruri, am semnat un angajament că nu voi trăda colaborarea cu Siguranța statului, și așa am devenit agent de Siguranță. La început mă bucuram, aveam de gînd să te vînd.

Tăcu, luă cana de ceai, sorbi cîteva înghițituri, oftă prelung.

— Am dat pînă în prezent douăsprezece note informative despre dumneata, am scris în ele numai lucruri reale. N-am scris însă, de pildă, că într-o seară, la Adriana în casă, te-ai întîlnit cu un bărbat tînăr, dar cu părul complet alb. Ori purta perucă, domnule Sevastian ? Nu, nu-ți cer să-mi răspunzi. Pentru notele mele am fost recompensat de mai multe ori cu bani ; vreo șase mii de lei am primit. Banii ăștia, ca și cei pe care am să-i mai primesc pentru informațiile mele, am să ți-i las dumitale, să-mi cumperi cu ei o piatră funerară, de marmură albă, dacă ai să poți. S-o pui la mormîntul meu, peste o lună și jumătate, cînd voi muri.

— De ce să mori peste o lună și jumătate ? întrebă Sevastian uluit.

Această ultimă frază era, de fapt, noutatea cu care Teodoru îl găsea descoperit, și simțea, era sigur că învățătorul nu-l minte, citea parcă pe chipul lui că, într-adevăr, peste o lună și jumătate, fix peste o lună și jumătate, va muri.

— Sufăr de o boală care nu iartă, răspunse calm Teodoru. Ftizie galopantă, domnule Sevastian. E sigur, mi-am făcut toate analizele, și toate socotelile...

Nu, nu visa. În fața lui avea un om concret, un om care corecta, cu un creion roșu, un vraf de caiete dictando, scria pe ele note, trăgea linii groase. Ftizie galopantă. Îl tulbura boala învățătorului, și nu fap-

tul că-i mărturisea legătura lui cu Siguranța, această mărturisire venise parcă în mod firesc, o așteptase. Va să zică, în aceeași casă erau doi urmăriți. Unul de poliție și Siguranță, celălalt de moarte. Situația lui era ușoară, avea în față speranța în izbîndă, speranța într-o viață frumoasă ; viitorul celuilalt era sinistru, înfricoșător. Vorbele de compasiune nu-și aveau nici un rost, discuția trebuia dusă pînă la capăt, bărbătește, firesc, cum începuse, dar ce anume să discute cu învățătorul ?

— De ce mă urmărește Siguranța ? se auzi spunînd, ca într-o doară.

— Lucrul acesta, se întoarse învățătorul spre Sevastian, îl știu, cred, în parte, Siguranța și poliția. Dar cel mai bine îl știi dumneata, domnule Sevastian.

— Nu știu, se apără locotenentul, fără convingere ; nu ți-au spus cînd te-au recrutat ?

— Mi-au spus că ai fi comunist.

— Că aș fi sau că sînt ?

— Că ești comunist.

— Ce ți-au mai spus ?

— Știam că o să te intereseze, domnule Sevastian. Mi-au dat de înțeles că s-ar putea să iei legătura cu anumite persoane străine de aceste locuri. Mi-au cerut să-i anunț imediat ce s-ar ivi asemenea persoane în preajma dumitale. Dar, după cum ți-am spus, nu i-am anunțat.

— M-ai urmărit, totuși...

— Pentru liniștea mea, te rog să nu-mi reproșezi acest lucru. Vroiam să mă conving dacă reprezentanții legii și ai ordinii publice au sau nu vreun temei să te urmărească. Sincer să fiu, m-am bucurat cînd am văzut că au motive să te urmărească.

Învățătorul luă un caiet, îl deschise, începu din nou să corecteze. O liniște rece umplea încăperea, Sevastian

cunoscuse această linişte, în camera de arest a Curţii marţiale, îi era frică de ea.

— M-au sfătuit, în caz că îmi vei solicita acest lucru, să intru în organizaţie cu dumneata... Dar, în definitiv, de ce te urmăresc, domnule Sevastian ? Le-ai făcut ceva, ori ai de gînd să le faci ?

Răspunsul la întrebare nu veni, tăcerea se aşternu din nou, cîteva clipe, în casa reclădită în urma cutremurului.

— Scuză-mă, reluă Teodoru, continuînd să corecteze greşelile din caiet ; aş fi vrut să ştiu, numai aşa, din curiozitate. Rîse fără chef, un rîs de mască, scrise un „şase", continuă : E stupidă discuţia noastră, pe cuvîntul meu, e cea mai stupidă discuţie din viaţa mea. Mai ales întrebările mele sînt de-a dreptul stupide, îmi dau seama, dar ţi-am spus, peste o lună şi jumătate voi muri. Exact de azi într-o lună şi jumătate. De aceea, aş vrea să ştiu unele lucruri. Dar cum nu sînt încă muribund, nu eşti obligat să-mi răspunzi ; apoi, mi se pare mie că în zilele noastre sînt lucruri pe care nici muribunzii nu trebuie să le afle. Cine ştie de ce poate fi în stare un muribund, în zilele noastre ?!

Sevastian oftă, un fior rece, de gheaţă, îi trecu prin oase. Era poate gîndul lui Teodoru, gîndul că va muri peste o lună şi jumătate.

— Legile lumii vii, domnule Sevastian, reluă învăţătorul, aplecat peste un alt caiet. Trăim ingerînd materie vie. Ucidem şi mîncăm vietăţi care, la rîndul lor, şi ele ucid şi mănîncă vietăţi. Dar nici pe noi nu ne iartă alte vietăţi. Se adună cu miile, cu milioanele, în sîngele nostru, în organele noastre, şi nu se lasă pînă nu ne dau gata. După ce ne-au dat gata, care pot să scape, scapă, care nu, intră, laolaltă cu rămăşiţele noastre pămînteşti, în fălcile necroforilor. Aceştia desăvîrşesc opera începută de confraţii lor pămînteni, pe urmă,

alţi nevăzuţi indivizi îi devorează şi pe ei. Şi tot aşa. Mă asculţi, domnule Sevastian? Te rog să mă asculţi, trebuie. Nu-mi pot stăpîni puzderia de gînduri. Dacă le slobod, am să respir mai uşurat în zilele ce mi-au mai rămas.

Sevastian simţea că nu-i era frică de moarte, dar moartea învăţătorului îl înfricoşa. Era o moarte stupidă, o viaţă creată de neant şi luată de neant fără nici un sens.

— Materia vie, urmă Teodoru, dus pe gînduri, trăieşte prin consum de materie vie, prin forţă, prin moarte. Forţa e măsura tuturor lucrurilor, aceasta o spune nu ştiu care dintre filozofii germani. Galaxiile se nasc prin forţă, planetele se învîrt în jurul sorilor prin forţă, ziua şi noaptea, anotimpurile, vînturile, totul se naşte prin forţă. Lupul trăieşte prin forţă, ca şi iepurele, ca şi furnica, ca şi microbii ce-mi ronţăiesc de zor ultimele bucăţi de plămîn... Idealuri, luptă, precepte iluministe, idealism... În fruntea unor asemenea precepte s-au ridicat toţi cezarii lumii, trecînd prin foc şi sabie pe cei mai slabi, supunîndu-i voinţei lor, preceptului lor, forţei, domnule Sevastian. Pînă s-a născut un altul... De cîte ori lumea a tins spre lumină, legităţile ei au născut un Gingis-Han, un Timur-Lenk, un Iulius Cezar, un Hitler... Şi aşa va fi mereu. Legităţile acestea ne domină, ele sînt împotriva luminii, lupul din noi a avut şi va avea în vecii vecilor cîştig de cauză... Peste o lună şi jumătate intru în fălcile necroforilor. Mi-e tot una, poftă bună, domnilor necrofori!

Era o teorie fatalistă, Sevastian o cunoştea. Şi se gîndea în clipele acelea că peste ani şi ani, Marx va intra în legendă, din legendă în mit, chipul lui va deveni demiurgic, va fi cinstit ca unic şi adevăratul creator al lumii. Pentru că Marx a despicat în două

lumina de întuneric, arătînd omului măreția lui de zeu al universului.

Deocamdată, însă, în lume dominau legitățile întunericului, aceleași legități ce guvernau pe om, de la apariția lui. Niciodată, însă, împotriva întunericului nu se ridicaseră asemenea forțe, lupta era pe viață și pe moarte, întunericul trebuia să intre în agonie. Și cu el, toate teoriile, mai mult sau mai puțin mistice, mai mult sau mai puțin fataliste.

— Adevărul trebuie să fie rotund, așa spui dumneata, domnule Sevastian, îl readuse la realitate Teodoru. Dar adevărul nu-i rotund, te asigur eu. E construit din cioburi colțuroase, din tăișuri de brici. E ascuțit, veninos și otrăvitor. E rațiunea lui de a fi așa și nu altfel. Idealuri ? Idealurile sînt o glumă proastă a ziditorului nostru, o glumă băgată în cutiuța de mai sus de umerii omului. Ha, ha ! Dedalii reîncarnați în sufletul diferitor visători ne cheamă să zburăm spre soare, cu aripi de ceară. Îi urmăm și, de acolo, de sus, de lîngă soare, ne prăbușim în realitate, în adevăr. Dedalii trebuie spînzurați, domnule Sevastian, oricînd și oriunde ar apare ei. Repede, să nu ciumeze lumea cu visele lor nebune.

Sevastian se îmbrăcă, ieși din casă și, în toată după-amiaza acelei zile își făcu de lucru pe afară, gîndindu-se la omul cu care își împărțea încă căldura și aerul din casă, la tot ce se afla în capul acelui om, dar mai ales la boala care, peste o lună și jumătate, îl va răpune. Spre seară se duse la Adriana, o găsi în casă, plîngînd, cu portretul lui Nicolae Iorga în mînă. Nu era plînsul acela pe care Sevastian îl văzuse în ochii ei, la moartea lui Gheorghe Enache, un plîns bogat în lacrimi, menit să ușureze atît de sensibilul suflet femeiesc ; era un plîns amar, cu lacrimi rare,

provocat de o durere mocnită, pătrunsă în toată ființa, ca o otravă care ucide încetul cu încetul.

— Ce ai ? o întrebă. Dar răspunsul îl văzu imediat, în portretul îndoliat al savantului.

Adriana îi arătă ziarul de pe pat, Sevastian îl luă, spunîndu-și în gînd că iubita lui e cam copilăroasă, știa că pentru ea Nicolae Iorga fusese un fel de zeu, care o cucerise încă de pe băncile liceului, dar zeul îmbătrînise, la urma urmei era om, trebuia să moară și el, ca orice om. Îi sări însă în ochi, de pe ziarul acela, un cuvînt scris cu majuscule : ASASINAT. Și atunci începu să citească necrologul.

„Aseară, pe la orele 17,30, opt legionari au pătruns în locuința lui Nicolae Iorga, la Sinaia, răpindu-l de la masa lui de lucru. În zorii zilei de astăzi, trupul neînsuflețit al marelui savant a fost găsit la marginea comunei Strejnic, într-o pădurice de salcîmi... Așa părăsește lumea cel care a fost membru al tuturor academiilor lumii contemporane.

Trezește-te, popor român ! Apără-ți savanții, demnitatea și ființa națională !“

— De unde îl ai ? întrebă Sevastian, copleșit de revoltă.

— M-am întîlnit cu Omul cu păr cărunt.

Sevastian ce cetă un timp tabloul cu Primăvara culegînd flori, coborî apoi privirile, ceva mai jos, aproape de patul Adrianei, de unde Ecaterina Teodoroiu îl privea băiețește, în uniformă militară, cu gulerul mare și alb, înțepenit pe gîtul ei delicat ; lîngă portretul ei ar fi trebuit să stea cel al „Zeului“. Portretul „Zeului“ era acum îndoliat, în mîinile unei muritoare.

— Ziceai că mă înveți să trag cu pistolul, spuse Adriana ștergîndu-și lacrimile.

XII

Ajunul Anului Nou. Ţurcanu, pretor de plasă şi şef de cuib în Movila, visează cu glas tare, împreună cu Ghiţă Ciurcă, ajutor de pretor şi ajutor de şef de cuib. Se privesc languros, îşi toarnă unul altuia vin, gustă din slănina afumată, tăiată, pusă grămadă în farfurie, presărată cu piper, mai combină gustarea cu măduvă din căpăţîna unei verze murate...

— Nu degeaba ne cheamă la Iaşi, domnule căpitan.

— Vine ziua cea mare, Ciurcă !

— Tare o mai aştept, domnule căpitan !

— Vine cu sînge, camarade !

— Cu sînge de jidani şi de alţi masoni, domnule căpitan.

— Pst !

Tac amîndoi, se privesc pe sub gene. Zîmbesc, au pe diavolul în priviri şi în zîmbete. A învăţat ajutorul de pretor să zîmbească tot timpul, ca Ţurcanu, în colţul gurii, perfid ; un zîmbet de mască.

■

Teodoru stă în pat, cu capul pe pernă, visează şi el. I s-au dus ochii în fundul capului, are faţa vînătă, au rămas numai pielea şi oasele pe el. Visează la o grădină imensă, la o muzică pe care numai el o aude, de cîteva zile încoace, şi de cîteva nopţi. O aude, visîndu-se în grădina aceea de dincolo de viaţă, în care ştie că se va duce peste foarte puţin timp. Îngerii zboară uşor, într-o atmosferă de azur. Au plete blonde, aripi de aur. Printre ei, şi Zenovia, micuţa lui soră. Zboară laolaltă cu serafimii şi cu heruvimii...

Tuşeşte sufocant, cu batista la gură, bea ceai, închide ochii, visează. Între sferele cereşti, pe curbele spaţiale, vede curgînd rîuri, rîuri de oameni. Drumul e negru, în jur e noapte. Oamenii se grăbesc. Urcă undeva, spre un astru, acolo încep să se taie între ei, să se muşte. În jurul lor, numai întuneric, deasupra lor, o imensă pasăre cu aripi de plumb, cu cap de mort. De undeva, de sub orizonturile abisale, vine o rază de lumină albă. O singură rază, slabă, vagă ca o părere. Cîţiva aruncă armele, ridică braţele, cuprind raza de lumină albă, pornesc spre izvorul ei, cu mîinile ridicate, însetaţi de chemarea ei. Printre cei ce merg pe drumul razei de lumină albă e şi un Druzescu imens, cu capul roşu, şi un Dumitraşcu cu ochii ca scrumul de ţigară... Ar vrea să-i înlăture, drumul lor e în urmă, acolo unde se ucid oamenii între ei. După un alt acces de tuse, îl vede pe Sevastian, mînă în mînă cu Adriana. Sînt înalţi şi frumoşi, rîd, se bucură, sînt fericiţi aici, pe pămînt, au raiul aici, pe pămînt. „Ce păcat că trebuie să mor !“

■

Radu David taie lemne şi fluieră. Nu are chef de cîntat, dar cîntă. Să se ducă dracului anul care a trecut şi să se ducă dracului şi anul care vine. În anul care a trecut visa să se căsătorească, s-o ducă pe Natalia acasă la el, să facă gospodărie bună şi copii frumoşi. Dar vremu i rele nu l-au lăsat să se căsătorească, îl ameninţă cu război, cu moarte. Vremurile rele sînt întruchipate în mintea lui mai ales prin chipul chestorului şi prin cel al inspectorului de la Siguranţă. „Domnii aceştia mi-au despicat viaţa în două, mi-au cerut să-mi vînd cinstea, omenia, să-mi vînd sufletul. Dom-

nii aceştia uită că omul are un suflet, mi-au cerut să fiu trădător! Bine că nu m-am aşezat la masa lor plină de bunătăţi amăgitoare. Anul care vine se arată şi mai ticălos. Ducă-se dracului anul care vine, de o mie de ori ducă-se dracului! Că s-ar putea să aducă războiul şi în ţara noastră. De-ar da Dumnezeu să mai întîrzie puţin, să mă însor. Mare prost am fost eu că nu m-am însurat în anul care a trecut. Trebuia să mă grăbesc, să smulg vieţii un drum de fericire, să trăiesc cît mai mult, într-un timp cît mai scurt. La lucrul acesta nu m-am gîndit, dar poate că nu-i încă prea tîrziu...".

■

Adriana a venit în vizită la Natalia. Nu vrea să să gîndească la anul care a trecut şi nici la anul care vine. Anul care a trecut i-a otrăvit viaţa. A fost dată afară din facultate, pe urmă i-a murit tatăl. Pe urmă... Iar cel care vine, nu se ştie... Ţine sfat cu Natalia despre felurile de mîncare şi despre băuturile pregătite pentru noaptea revelionului, cu ce să înceapă şi cu ce să termine. Dar, de fapt, nu vor începe cu băuturi şi mîncare, ci un ghiduşii. Să se ducă mascate în vizită, decuseară, mai întîi la Radu şi pe urmă la Sevastian. Adriana să fie „popă", Natalia „dascăl". Să-şi facă cadelniţă dintr-o talangă, busuioc dintr-un mănunchi de ciumăfai, să „aghesmuiască" locuinţele celor doi. Pe urmă, aproape de miezul nopţii, să vină cu toţii la Adriana acasă şi să înceapă revelionul. Au pregătit împreună o mulţime de bunătăţi şi o mulţime de surprize. Să fie un an nou de pomină. „Pentru că nu se ştie, Natalia, care mai ajungem la anul!" „Dă-ţi cu palma peste gură, Adriano, intră în vorbă Sevastiţa.

mama Nataliei ! Să nu mai spui vorbe de astea, niciodată, bătu-l-ar Dumnezeu de ceas rău !“

■

Sevastian Pantază e în trenul de persoane Vatra-Dornei-Iaşi. A devenit controlor de tren, un serviciu ideal pentru el. Se poate mişca în voie, va cunoaşte oameni mulţi, va discuta cu oameni mulţi. Anul care a trecut a fost cel mai negru din viaţa lui, cel care vine s-ar putea să-i aducă necazuri şi mai mari. Priveşte pe fereastră, cîmpul acoperit de zăpadă trece în goană pe lîngă el, Siretul e înghețat de mult, curge pe sub un metru de zăpadă acum, şi pe sub gheaţa groasă. Iată balastiera părăsită. Pe linia balastierei ar putea fi dirijat un tren cu armament şi muniţii. Ce formidabil ar fi să poţi „fura“ un tren întreg cu armament şi muniţii ! Sau, ce formidabil ar fi dacă pe pămînt n-ar mai exista armament şi muniţii, să nu mai trebuiască nimănui... Ce minunat ar fi să se căsătorească în anul care vine... Şi să facă o nuntă ! Nu. Ar fi o sfidare a unei lumi atît de necăjite... El e în război. Iar în război nu ai timp de fericire, nu ai timp nici să te gîndeşti destul la fericire. În război te gîndeşti cum să ucizi şi cum să scapi cu viaţă. De cînd e lumea şi de cînd e războiul, raţiunea de a fi a războinicilor este să ucizi ori să fii ucis.

Numai de mama Zamfira îi pare rău. Dacă el va cădea, mama Zamfira va rămîne singură-singurică pe lume, o va nimici singurătatea şi tristețea.

Ducă-se încolo de gînduri sumbre ! Prezentul contează ! Uite că am ajuns. Peste patruzeci de minute, voi fi în Movila. Mi se pare mie că Anul Nou se naşte în Movila. Şi de acolo, douăzeci şi patru de ore galopează peste toate meridianele pămîntului...

Pe urmă vom fi mai bătrîni cu un an. Şi noi, oamenii, şi cerul, şi pămîntul, tot universul nostru va fi mai bătrîn cu un an.

■

La orele douăsprezece, cînd sună sirenele de la atelier şi de la depou, drumurile din Movila se umplu de viaţă. Cete de tineri cu chipiurile încărcate de oglinzi şi hurmuz, cu epoleţi peste care se revarsă franjuri de mătase galbenă, sau roşie, sau albastră, sau verde, cu diagonale de fir argintiu, cu eghileţi albi sau de culoarea aurului ; „împărătese“ îmbrăcate în culorile curcubeului ; „harapi“ şi „moşnegi“ ; „irozi“ cu halatele presărate cu stele ; „capra“ înflorită cu beteală şi năframe, cele mai frumoase năframe din Movila ; „cerbul“, „ursul“, „leul“, „Anul Vechi“, şi „Anul Nou“, „îngeri“ şi „draci“ ; „Jianu“ cu toţi „haiducii“ după el, în cojoace brodate cu flori, în sumane şi căciuli pline cu mărgele şi smocuri de negară ; „Păcală“ şi toţi ai lui ; „Nunta ţărănească“ ; „Încheierea păcii“ — un fluviu multicolor de femei, bărbaţi, copii, care vin în urma „bandelor“, aerul fremătînd de sunetul buciumelor şi trompetelor, de melodiile lăutarilor, de pocnetul bicelor — toată Movila curge spre centru, acolo unde începe Anul Nou. De acum, Movila va fremăta într-una, porţile toate vor fi deschise pînă în seara de Vasilică, atunci cînd movilenii se vor duce la cîrciuma lui Angheluş, vor privi cum tinerii vor juca acolo colacii înfloriţi, cei mai frumoşi colaci din Movila, cînd femeile vor întreba care fată a făcut cutare sau cutare colac, cînd vor gusta din el, îl vor lăuda sau îl vor bîrfi, cînd vor bea din paharele flăcăilor care, în seara de Vasilică,

vor cinsti consătenii, răspunzînd astfel la cinstea ce li s-a făcut, primindu-i din casă în casă. Iar pe trei ianuarie, dimineața, se va termina Anul Nou. Și abia atunci movilenii și movilencele își vor aminti de necazuri. Dar pînă atunci, trei zile, Doamne, trei zile, va fi rai în Movila !

Pe scenă urcă mai întîi cei mici, „Irozii". Își spun rolurile, termină cu un cîntec și „trăiască întru mulți ani gospodarii din Movila !" gospodarii aplaudă, rîd. Urcă apoi „Capra", apoi „Ursul" apoi „Cerbul", apoi „Leul", apoi „Banda" lui „Păcală", apoi „Nunta țărănească", apoi „Încheierea păcii" și, în sfîrșit, „Jianu", cea mai așteptată și mai îndrăgită dintre „bande".

Flăcăii apar în grup ; haiduci, vînători, poterași, urmați de Ion a lui Moise a Radului, cu cei opt feciori ai lui, cîntînd din clarinete și alămuri marșul lui Mihai Viteazul. Îmbrăcat în suman, cu plete lungi, negre, acoperite de o căciulă neagră, cu țuguiul într-o parte, „Jianu" urcă pe scenă și, spre surprinderea movilenilor, nu începe cu cîntecul Jianului, ci cu un altul, potrivit timpurilor : „La Mărășești, Mărășit și Oituz / Sînt groaznice ploi de obuz / Sărută-ți copile părinții și frații / Și-apoi să mergem la război. / Ne trebuie Ardealul, ne trebuie Clujul / De-o fi, să ne-ngropăm de vii". Virgil Ionescu, directorul școlii din Movila, pierdut printre căciulile țuguiate, simte un fior ce-i saltă de pe cap căciula rotundă, brumărie. El a modificat rolul din Jianu, acordîndu-l la diapazonul vremii. Movilenii își amintesc dintr-o dată că e seara Anului Nou 1940—1941, ochii le strălucesc, ca de sticlă, ori ca de gheață, fețele lor devin argintii, ca luna care tot urcă pe scara cerului. „Trăiască Mihai Viteazul și România Mare !" strigă pensionarul ceferist Ion Duca. Și atunci, unii dintre movileni gîndesc că

n-ar fi fost deloc rău să fi trăit Mihai Viteazul ; și unele movilence plîng...

„Jianu“ este prins de poteră, legat în lanțuri, cu butuc la picior, lăsat în paza a doi vînători ; începe să cînte, într-o liniște în care se aude numai trosnetul șindrilelor de pe case : „Mă dusei și la palat / Să aduc dreptate-n sat. / Dar ciocoii m-au lovit / și în lanț m-au zăvorît / Rămîi vodă în domnie / Că eu plec la haiducie / Și de-oi prinde vreun ciocoi / De trei piei am să-l despoi / și cu pielea de pe cap / Să-mi croiesc un comănac / Iar cu cea de pe spina e / Să-mi pun teacă la pistoale“.

La sfîrșit, muzica începe un marș, „Jianu“, scăpat de poterași, coboară triumfător, în strigătele entuziaste ale movilenilor. Ion Duca oprește muzicanții, ochii lui rîd și plîng, omul nu mai are șaptezeci și cinci de ani, are numai șaizeci, ori numai cincizeci, ori patruzeci, ori... Bate zdravăn cu proteza de la piciorul stîng, îi poruncește lui Ion a lui Moise a Radului să zică „Hora Unirii“.

Movila se umple de „Hora Unirii“, moș Ion Duca trage după el pe cei din apropiere și, încet, încet, hora se întinde larg, cît maidanul din centrul Movilei. Ciurcă se prinde lîngă moș Rapcea, bătrînul se rupe din mîna lui Ciurcă, prinde o altă mînă, Ciurcă rămîne pe dinafară, intră lîngă Ion Duca, dar și acesta se scutură de mîna lui Ciurcă, caută altă mînă. Rezemat de grilajul cîrciumei lui Angheluș, pretorul Țurcanu zîmbește. Și cu el zîmbesc și frații Mahmote, „nicadori“ de-ai lui. Unul se duce spre Ciurcă, îl ia de mînă și îl aduce în fața pretorului, căpetenia legionară zîmbește rotund, rotund de tot. Și atunci și Ciurcă zîmbește.

— Jucați și voi, le spune Țurcanu alor săi, și formează și ei o horă a lor... „Noi sîntem echipa morții“.

XIII

În ziua de 21 ianuarie, dimineața, Țurcanu își încolonă cuibul, „nicadorii“ și „decemvirii“ din Movila porniră spre oraș, aveau ordin să se adune la sediul poliției legionare. Cei din localitățile mai îndepărtate de N. ajunseseră decuseară prin împrejurimile orașului, unde făcuseră joncțiunea cu alte „familii“ ori „cuiburi“, iar cum, încolonați, în ordine, ca și cei din Movila, stoluri, stoluri de lăcuste verzi, înfricoșătoare, inundau orașul. Treceau în grupuri, bătînd cu pașii lor negri drumul cu zăpadă neagră, cîntînd cîntecele lor prevestitoare de cataclism. „Noi sîntem echipa morții.“

Un grup destituì prefectul și alungă jandarmii ce-l păzisera pînă atunci, alt grup ocupă poșta, alt grup procuratura. La jandarmerie nu avură succes. O mitralieră începu să-i secere, unii mușcară pietrele șoselei, alții se adăpostiră și începură să tragă și ei. Pretorul Țurcanu era în fruntea grupării speciale, care primise ordinul să-l destituie pe chestorul Druzescu și pe polițiștii ce nu aderaseră la mișcare. Îi deschise agentul de la poartă, unul cu fața lunguiață, ca de cal. Agentul zîmbi, arătă cu ochii spre un superior.

— Vă așteptam, camarazi, se bucură superiorul, comisarul șef Dumitru Zătreanu, un tip blond, cu ochi verzi. Vă așteptam, a sunat ceasul. Moarte dușmanilor cauzei!

Le făcu semn oamenilor din gruparea comandată de Țurcanu, aceștia năvăliră în sediul poliției, totul ieși „curat“, fără vreun foc de armă, fără strop de sînge. Scoaseră în curtea poliției vreo doisprezece, în frunte cu Druzescu.

— Dă-mi pistolul, chestore, ceru pretorul Ţurcanu, zîmbind, cu faţa lui roşie, cu chipul lui bondoc, rotund, rotund ca o minge.

— Hai, şefule ! îl îndemnă şi comisarul şef, sau, dacă vrei, zboară-ţi creierii !

Se întoarse spre oamenii din jurul lui, îi cuprinse dintr-o privire.

— Camarazi, v-ar părea rău dacă domnul chestor s-ar împuşca ?

— Deloc, se făcu ecoul tuturor Ghiţă Ciurcă. Dar nu are curaj. Pentru asta trebuie să ai sînge de dac. De unde să aibă domnul chestor Druzescu sînge de dac ? Priviţi-i părul ! Părul domnului chestor e roşu şi cîrlionţat, are şi pistrui pe faţă. Domnul chestor are în trup sîngele lui Iuda Iscarioteanu, eu zic că ar fi bine să-l răstignim.

— Daţi-mi-l mie, ceru agentul cu faţa lunguiaţă. Vă dau pe el treizeci de arginţi.

— Vezi-ţi de treabă, camarade, se opuse pretorul Ţurcanu, în tonul general de batjocură. Nu valorează nici două cepe degerate. Ce să facem cu el, domnule comisar şef ?

— „Domnule chestor" ai vrut să spui, camarade, nu-i aşa ? îşi comunică Zătreanu, cu de la sine putere, noua funcţie. Am să fiu numit chestor, în locul domnului Druzescu. Pentru că domnului Druzescu nu i-a plăcut şi nu-i place de noi. Ori poate vreţi, totuşi, acum, în ceasul al doisprezecelea, să rămîneţi printre noi, domnule Druzescu ?

Chestorul aruncă pistolul jos, puse mîinile la spate, o luă spre poartă, cu privirile în pămînt. Agentul cu faţa lunguiaţă i se aşeză în cale, de sub buzele lui groase şi vinete apăru un rînjet sadic.

— Mă, Druzescule, spuse, tare te-aş împuşca eu, mă, pentru zilele de carceră ce mi-ai dat, pentru fra-

tele meu băgat de tine la zdup, ah, de cînd aştept eu ziua asta, ne-om mai întîlni noi, n-ai grijă !

— La o parte, dobitocule, şopti Druzescu şi izbi cu piciorul în poartă. Din cauza şocului, chipiul îi căzu de pe cap, se rostogoli de cîteva ori în zig-zag, se opri în şanţ. Druzescu îl lăsă acolo, merse mai departe, spre casa lui, cu mîinile la spate, cu privirile în pămînt, urmat de vreo şapte agenţi. La un colţ de stradă, unul din ei părăsi grupul, o luă la dreapta, cu paşi siguri, grăbit. Chestorul se opri o clipă, privi lung, în urma lui.

— Mîine ai să-mi lingi cizmele, agent Costescu ! Ai să-mi lingi cizmele, auzi tu, dobitocule ! Cel ce dădea bir cu fugiţii se făcu că nu aude şi Druzescu încheie : Ţi-o plătesc eu ţie, anafura mă-ti de porc !

Un grup de „nicadori", care treceau tocmai atunci pe lîngă el, începu să-l fluiere pe chestor, fluieratul lor îl făcu să privească în jur. Uşi sfărîmate, geamuri sparte, plăpumi, perine, tot felul de zdrenţe aruncate prin şanţuri, bocete, ţipete de groază. Fata doctorului Schwartz, o liceană într-a opta, se aruncă la picioarele chestorului, îi îmbrăţişă genunchii.

— Nu-i lăsaţi, domnule chestor ! îl omoară pe fratele meu !

Un foc de pistol confirmă rugămintea fecioarei şi Druzescu păşi peste trupul ei crud, lăsînd-o grămadă, în mijlocul drumului, acoperit de zăpadă neagră.

— Apără-ne, domnule chestor !

— Nu ne lăsa, domnule chestor !

— Fie-ţi milă de noi, domnule chestor !

Îşi acoperi urechile cu palmele şi o luă la fugă. Fugea din răsputeri, ca nebun, cu mîinile la urechi, cu privirile în pămînt, urmat de cei cîţiva poliţişti ce rămăseseră alături de el.

Îşi găsi casa devastată.

Frumoasa Rosamunda i se agăţă de gît, plîngea cu sughiţuri, plînsul ei de copil. Druzescu îşi înlătură nevasta împingînd-o brutal, se prăbuşi într-un fotoliu, ţinîndu-şi tîmplele cu amîndouă mîinile.

Agentul Dicu, unul dintre cei care-l urmaseră, duse mîna la chipiu, raportă :

— Cobor în pivniţă, domnule chestor ?

Mîinile lui Druzescu lunecară încet, de pe tîmple pe faţă, pînă la bărbie, apoi căzură energic pe braţele fotoliului. Ochii i se deschiseseră mari, două cepe vinete, punctate pe centru de doi cărbuni aprinşi.

— De ce să cobori ? urlă el, ridicîndu-se din fotoliu. De ce să cobori în pivniţă, agent Dicu ?

Rosamunda se opri din plîns.

— La jandarmerie se luptă, domnule chestor, raportă calm agentul Dicu. Aţi spus că va trebui să luptăm şi noi.

— Taci, îl întrerupse Druzescu. Să nu-mi dai tu mie sfaturi, auzi ? Nimeni să nu-mi dea mie sfaturi !

Se repezi la aparatul de radio, îl deschise. O voce aspră îndemna poporul să ucidă evreii şi pe toţi duşmanii mişcării. „Puterea e în mîinile noastre ! Domnul Horia Sima a luat conducerea statului. Generalul a demisionat !"

— Poftim, agent Dicu, răcni Druzescu. Mai vrei să cobori în pivniţă ? De ce să ne sinucidem, agent Dicu ?

— Vă rog să mă iertaţi, domnule chestor, la jandarmerie se luptă, trebuie să le venim în ajutor.

— Să taci, idiotule, să nu mă înveţi tu pe mine ! Nimeni să nu mă înveţe pe mine !

După cîteva clipe, spuse încet, mai mult pentru sine :

— Am prevăzut această zi. De aceea am eu mitralierele în pivniţă. Domnii de sus n-au prevăzut-o. Domnii de sus sînt idioţi. Eu sînt deştept !

Se așeză mai bine în fotoliu, își lăsă mîinile pe genunchi, toți tăceau, la jandarmerie se auzeau rafale de mitraliere, explozii de grenade. Tresări, se ridică repezit din fotoliu.

— Agent Dicu !

— Ordonați !

— Acționăm.

— Am înțeles, domnule chestor !

Vocea de la radio continuă să umple casa cu îndemnuri la crimă. Cîteva momente, Druzescu se plimbă agitat prin sufragerie, apoi se repezi la aparat, îl lovi cu vîrful cizmei, aparatul zbură de pe noptieră, se sparse. Se întoarse spre soție, ochii îi deveniră omenești, spuse încet :

— Nu mai plînge, Rosamunda ! Te rog să nu mai plîngi !

După o oră, dintr-un birou al jandarmeriei, Rosamunda privea cum limbi de flăcări, pînă în nori, mistuiau frumoasa lor vilă : a ei și a chestorului.

XIV

Omul cu părul cărunt ieși dintre troienele albe și dintre lupii suri ai Mustei. O dată cu amurgul, se lăsă spre Movila și, la primul ceas de noapte, bătu într-unul din geamurile fostei cîrciumi. Adriana îl văzu, dincolo de florile de gheață, dădu fuga afară, îl luă de mînă, îl conduse în camera ei. Acolo focul ardea potolit, mirosea a apă de colonie, a flori, era

cald şi curat, patul era încărcat cu perne şi plăpumi, într-un tablou, pe unul din pereţi, Primăvara culegea flori şi zîmbea, din alt tablou dădea să iasă un copil cu obrajii de trandafir, fugărit de o gîscă.

— Bună seara, domnişoară !

— Bună seara, om cu păr cărunt ! Am să-ţi fierb vin cu scorţişoare şi piper, să-ţi dezmorţeşti trupul pribeag şi sufletul îngheţat. Imediat, aşează-te aici, lîngă foc. Ori dincoace, în fotoliu. Ce bine îmi pare că te revăd. Imediat pun vinul la fiert.

— Mulţumesc, domnişoară, ce frumoasă eşti ! Ferice de mama care te-a născut şi de cel pe care îl iubeşti... Trebuie să plec, domnişoară. În cîteva minute trebuie să plec.

— Îmi pare rău !

Îşi puse pe umeri un şal de lînă albă, cînd ieşi în stradă se întîlni cu Sevastian. „Te aşteaptă“, îi şopti, şi amîndoi grăbiră pasul.

— Bună seara, om cu păr cărunt !

— Bună seara, domnule locotenent !

— Îmi aduci veşti bune ?

— Veşti rele, domnule locotenent. În noaptea asta trebuie să te ascunzi, vor să te ucidă. Pe dumneata, pe Radu David şi pe învăţătorul Teodoru. Nu ne putem explica de ce şi pe învăţătorul Teodoru.

— E agent de poliţie, iar tatăl lui a fost...

— Aveţi cu ce vă apăra ?

— Ne-ar mai trebui...

— Poftiţi un pistol, domnule locotenent...

— Îţi mulţumim, om cu păr cărunt.

— Noroc !

— Noroc !

Omul plecă, lăsînd în camera cu foc blînd miros de pădure şi de frig. Cei doi nu-l conduseră, priveau flo-

rile de gheață din geamul de la ușă. Dincolo de ele dispăruse parcă un vis alb, care lăsase în casa lor o pasăre neagră ce se cuibărea acum în sufletele lor.

În tabloul de pe perete, Primăvara nu mai zîmbea și, în loc de flori, ținea în mînă un pistol. „Poftim un pistol, domnule locotenent !“

— Dragul meu, unde te duci ?

— Trebuie să-i anunț pe Radu și pe dascăl. Bietul dascăl !

— Dragul meu, unde te duci ?

— În casa lui moș Iordache, nu-ți fie teamă, trece și asta.

— Trece. Sigur că trece. Nu mi-e teamă... nu mi-e teamă... trece și asta...

XV

Rezemat de tulpina răchitei de la colțul casei, Sevastian privește spre drum. Uneori, mesteacănul de la marginea drumului prinde suflet, ia chipul unei zîne albe, de dimensiuni fantastice. Se aud pași, Sevastian îi recunoaște după vorbă pe cei ce trec pe drum. Zăpada scîrțîie un timp sub pașii lor, după aceea se aude din nou troznetul dranițelor de pe case și cucuvăiturile din turla bisericii... Continuă să cadă stele. Una, două, mai mult spre miazănoapte cad. Lunecă spre pămînt, aprinse, incandescente, înfruntă cîteva clipe gerul, apoi se lasă și ele înghețate. Ce multe stele cad ! gîndește locotenentul. Cîteva au căzut și nu s-au

stins. Stau pe pămînt, aprinse, privesc spre mine. Sînt două, patru, şase, opt, zece... Toate zece privesc spre mine. Din casă se aude tusea lui Teodoru. Domnul învăţător îşi scuipă ultimele bucăţi de plămîni ! Nu voia să vină. I-am spus că vor să-l împuşte, s-a uitat în ochii mei, a oftat, a lăsat privirile în pămînt, şi cînd s-a uitat din nou în ochii mei, avea lacrimi. Niciodată n-am văzut asemenea lacrimi ! Pot să mă împuşte, mi-a spus. Ori cu o lună, ori fără ea, tot atîta-i... Apoi, a acceptat să vină cu mine. De dragul dumitale, mi-a spus... Stelele de jos, cele zece stele, sînt aproape de mine acum, la vreo sută de metri. Stau toate zece pe troianul alb şi zgrunţuros, se uită la mine, mă pîndesc. Nu îndrăznesc să treacă pe lîngă mine. Aşteaptă, poate, să fiu împuşcat şi apoi să se înfrupte cu carne de om ?! De cînd e Movila, nu s-a întîmplat ca lupii să mănînce oameni. Sînt sigur, va să zică, de loialitatea lor. Nici gînd să mă atace. Dimpotrivă, îmi toarnă în suflet o oarecare siguranţă. Sînt la stînga mea, spre nord, ştiu astfel că dinspre nord nu pot fi atacat de oameni. Sus, în oraş, se aud împuşcături. Cine va învinge oare ? Ei, ori Antonescu ?

...Iarăşi tuşeşte Teodoru. În casa pustie e frig ca afară, şi aerul rece e moarte pentru învăţător. Din cînd în cînd îl aud pe Radu vorbindu-i. Sînt curios să ştiu ce-şi vorbesc. Ei, doi informatori ai Siguranţei, înăuntru, iar eu, urmăritul, afară, cu mîinile adînc băgate în buzunarul şubei. Una din mîini încălzeşte pistolul, trebuie să fie cald tot timpul, să nu se înţepenească uleiul de pe închizător ; cealaltă mînă ţine încărcătorul de rezervă, cu alte douăsprezece cartuşe. Douăsprezece şi cu douăsprezece cartuşe fac douăzeci şi patru. Cu douăzeci şi patru de cartuşe poţi omorî douăzeci şi patru de oameni... De n-ar fi tusea asta a

lui Teodoru ! Mă seacă la inimă. Şi nu a împlinit încă douăzeci şi patru de ani... Prietenii mei, lupii, s-au apropiat. Vor să vadă cum se termină povestea. Dacă mă împuşcă, cine ştie, poate se înfruptă cu carne de om. Dar cel mai sigur e că nu voi fi atacat din partea stîngă, dinspre cîmp. De altfel, nu cred să le treacă prin minte că am putea fi aici. În caz de atac, casa ar ajuta să reziste în ea mult şi bine trei proscrişi. E la marginea Movilei, e pustie, la nevoie te poţi retrage în pod, folosind scara. De-ar fi s-o crezi pe baba Catrina, ar trebui să mai ţii seamă de cei doi strigoi ce călăresc cai albi la miezul nopţii şi care îşi au sălaşul tot în casa lui moş Iordache. Locuiesc în pod, probabil ne-ar putea ajuta şi ei...

A trecut o veşnicie de cînd stau aici, nu se mai aud împuşcături sus, la jandarmerie. Limbile ceasului de buzunar arată douăsprezece şi cinci minute. De ce nu cîntă cocoşii ? De mult ar fi trebuit să cînte...

Cum mai trozneşte acoperişul caselor ! Nu, acestea sînt împuşcături ! Au venit ! Aud lătratul cîinelui nostru. Ce gros latră Leu ! E întărîtat, s-a năpustit asupra cuiva. Iarăşi o împuşcătură, nu mai latră Leu ! L-au împuşcat nişte oameni cu inimă de cîine. Toţi cîinii din Movila urlă, ori plîng ; poate plîng după semenul lor, împuşcat acum, în cumpăna acestei nopţi, cînd nici cocoşii nu mai cîntă.

— Sevastiene !

— Mai încet, Radule !

— Crezi că or să vină ?

— Stai în casă, lîngă Teodoru.

— A adormit.

— Vezi să nu fi murit.

— Respiră.

— Intră în casă, fii atent la geam.
— Cei de colo-s lupi, Sevastiene.
— Ne sînt prieteni, Radule, hai, intră în casă !
— Bine, ai grijă, sînt mulți.

...Cît o fi ceasul ? A stat. Exact la douăsprezece și jumătate. Iarăși se aud împușcături, iarăși latră și urlă cîinii. Și lupii din stînga mea urlă. Tot cîini sînt și lupii ; cîini cu demnitate ; cîini liberi...

Pe drum se aud pași, iată două umbre. S-au oprit, șoptesc parcă ceva.

Scoate pistolul, trage piedica, simte că și Radu e cu ochii pe cele două umbre din drum.

— Hai, mamă, nu vezi că-i mesteacănul ? Mesteacănul e alb, mamă, ca zăpada de alb.

„Cine a gemut ? Lupii ? Nu, lupii au dispărut. Poate casa părăsită. Ori cucuvelele, ori noaptea, ori mesteacănul, ori eu...“ Aleargă spre cele două umbre, deschide larg șuba căptușită cu blană de oaie, le ascunde pe amîndouă sub șubă.

— Ți-am spus eu, mamă, nu există stafii. E mesteacănul, mamă, spune Adriana și Sevastian simte cum fata tremură din tot trupul.

— Te-au căutat pe acasă, Sevastiene. Și pe la noi te-au căutat, ai lui Mahmote. Acum, s-a terminat cu ei, au fost arestați.

— Cît e ceasul ?

— Trei.

Sevastian acoperă mai bine cele două femei, intrate sub șuba lui, una în dreapta, alta în stînga ; merge cu ele și simte cum căldura din trupul lui trece în trupurile lor reci.

În urmă, la cîțiva pași, tusea lui Teodoru...

XVI

Pe la opt și jumătate seara, la radio se auzise vocea generalului, care ordonase armatei, poliției și jandarmeriei să nimicească pînă la unul pe rebeli. Știind că în București se restabilise liniștea, chestorul avusese o mică consfătuire cu comandantul Inspectoratului jandarmeriei județene, hotărîseră să iasă în stradă, să curețe orașul. Se făcuse în grabă un plan și, numai după jumătate de oră, se trecuse la aplicarea lui.

Luați prin surprindere, legionarii ținură un timp piept, trimiseră după întărituri, dar „întăriturile" picară, pe neașteptate, ca și îndîrjitul atac al jandarmilor, în spatele lor. Era un batalion de infanteriști, veniți în grabă, împotriva rebelilor. Dîndu-și seama că lupta era pierdută, cei verzi aruncară armele, ridicară mîinile. Comandantul batalionului de infanterie nu „observă" că „nicadorii" și „decemvirii" voiau să se predea, ordonă mitraliorilor să tragă, și mitraliorii traseră pînă cînd nici unul dintre cei care porniseră dimineața să cucerească jandarmeria, nu mai rămase viu. Așa suna ordinul : „Rebelii să fie nimiciți pînă la unul !" Ordinul se execută.

În fruntea a două plutoane, formate la nimereală, din polițiști și jandarmi, Druzescu se năpusti la vale, spre sediul poliției.

Înconjurați, polițiștii verzi opuseră o rezistență anemică, căutînd mai degrabă să dispară, care încotro.

Pentru că la radio nu mai vorbeau căpeteniile lor, ci generalul, iar generalul ordona să-i strivească. De aici traseră concluzia că în București Antonescu devenise stăpîn pe situație, așa cum, de altfel, se anunța.

Un alt motiv fusese şi acela că undeva, nu departe de oraş, vuia canonada artileriei grea, iar artileria grea era a generalului. De aceea, deasupra porţii poliţiei apăru un cearşaf în vîrful unei baionete, semn că cei dinăuntru hotărîseră să se predea. Chestorul ordonă încetarea focului, agentul cu faţa lungă deschise poarta, rămase în poziţie de drepţi. Cînd trecu pe lîngă el, Druzescu se opri o clipă, îl privi, ochi încet, fără grabă, în frunte, omul se prăbuşi la picioarele lui, ca un bolovan. Plutoanele de poliţişti şi jandarmi îi dezarmară pe legionarii din curte. Druzescu ordonă prizonierilor să stea la zid, cu mîinile în sus. Căută cu privirea printre arestaţi, pînă dădu cu ochii de pretorul Ţurcanu, care zîmbea şi acum, rotund şi ironic. Chestorul îşi înfipse laba mîinii stîngi între gulerul cămăşii şi nodul cravatei şefului de cuib din Movila, zîmbi şi el, cu pupilele dilatate.

— Dumneata m-ai dezarmat, domnule pretor, nu-i aşa ? Era, parcă, dacă îmi reamintesc bine, cam pe la orele zece, ziua.

Ţurcanu continua să zîmbească rotund, ironic.

— Mă împuşti, domnule chestor ?

— Da.

— Vreau să-ţi comunic ceva important, domnule chestor, spuse Ţurcanu, continuînd să zîmbească rotund. Ceva deosebit de important.

— Te ascult, se învoi Druzescu, tîrîndu-l lîngă cadavrul agentului cu faţa lunguiaţă.

— Ai nişte ochi, domnule chestor, ca o broască călcată de roţile carului.

— Eşti tîmpit, domnule pretor, zîmbi sarcastic chestorul. Pe onoarea mea, n-am văzut om mai tîmpit. Ceva mai de soi n-a putut născoci mintea dumitale ? Ei, nu-i nimic. Da, nu-i nimic, repetă chestorul, şi îl

împușcă în ceafă. Agentul Dicu se apropie de el, îi raportă :

— Domnul comisar Zătreanu s-a sinucis.

— Zău ?! se miră chestorul. Iată un adevărat legionar. Voi, camarazii lui, nu-i urmați pilda ? Hai, cine îndrăznește ? Nu îndrăznește nimeni ? Păcat. Mare păcat. Făcu cîțiva pași înainte, cîțiva înapoi, cu o mînă la spate, cu cealaltă pe piept, ținînd în ea pistolul, se opri, își duse pînă la capăt ideea : Păcat. De încrederea pe care v-au acordat-o șefii voștri, mare păcat, pe onoarea mea ! Dimineață, cu evreii, erați mai curajoși.

— Dumneata de ce nu te-ai sinucis astăzi dimineață ? se auzi vocea lui Ghiță Ciurcă.

Chestorul îl fixă cu pupilele lui dilatate, spuse după un timp :

— Știam că o să învinge.

— La fel și noi... Dacă n-am învins acum, vom învinge altă dată.

— N-o să învingeți niciodată, se adresă chestorul tuturor arestaților. Pentru că sînteți tîmpiți. Uite, chiar și acum, în clipa aceasta, sînteți tîmpiți. O adunătură de asasini cretini. Ce să facă societatea cu voi ?

Începu să se plimbe din nou, înainte și înapoi, prin fața prizonierilor.

Învingătorii și învinșii așteptau. Unii respirînd adînc, alții mai ușor, ușor de tot, să nu supere pe domnul chestor cu o gură prea mare de aer. Domnul chestor se opri la flancul învingătorilor, le ordonă simplu, calm :

— Împușcați-i !

— Domnule chestor, se repezi agentul Dicu.

Druzescu îi puse pistolul în piept.

— Înapoi, dobitocule ! Executarea.

Ordinul se execută.

XVII

Iarna grea cernea troiene de aproape o săptămînă. De mult nu mai fusese o iarnă cu zăpadă pînă la streşini. Trenurile nu circulau de trei zile, mecanicii şi fochiştii se aciuiseră pe unde îi prinsese vremea, acasă sau pe locomotivă. Sub munţii de zăpadă, viaţa continua să pulseze. Vecinii se vizitau reciproc ; îşi legau scînduri de picioare, trecea peste garduri, intrau în case prin poduri, copiii erau veseli că nu se duceau la şcoală ; stăteau pe după sobă, şi, cît era ziua de mare, înfulecau porc afumat, se întreceau în obrăznicii, mîncau bătaie şi creşteau.

Radu scosese sertarul cu acte vechi, le citea, dădea foc hîrtiilor care nu-i mai trebuiau. Printre hîrţoagele galbene şi zdrenţuite dădu peste o scrisoare pe care n-o mai citise de cînd era copil. Un scris mărunt, caligrafic, cu creion chimic. Pe alocuri, literele erau mai groase, pe alocuri mai şterse, după cum vîrful creionului fusese ori nu umezit în gură. Radu îşi amintea vag de conţinutul scrisorii. Fusese expediată de tatăl său, David Stoleru, dintr-un lagăr de prizonieri, în timpul primului război mondial. Se aşeză pe pat, cu faţa în sus, începu s-o recitească. Focul vuia în sobă, mîncînd lacom buturugi de fag, în casă era cald, o căldură molatică, îmbietoare la somn. „Vă scriu de departe, în speranţa că într-o zi veţi citi scrisoarea mea. Nu ştiu dacă aţi primit vreuna pînă acum, e a zecea pe care v-o trimit. Sîntem într-un lagăr, mai mulţi băieţi de-ai noştri, suferim mult, de frig şi de foame. De cîte ori a evadat cineva din lagăr, i-am dat cîte o scrisoare. Pe unii i-au prins, i-au împuşcat, pe alţii nu i-au prins, nu i-am văzut în faţa plutoa-

nelor de execuţie, poate au ajuns de mult la casele lor, ori cine ştie unde Dumnezeu le putrezesc oasele. Dar de-au ajuns unde şi-au pus gîndul, înseamnă că au ajuns la voi şi scrisorile mele. Eu nu pot face nici o mişcare, mă doare stomacul. Of, Doamne, tare mă doare stomacul ! Dar ce să vă mai scriu toate astea, că poate şi voi suferiţi, săracii de voi, că v-am lăsat ca vai de lume. Tu, draga mea, să ai grijă de copil, vorbeşte-i de mine. Cînd am să vin acasă, cred că o să fugă de mine, cine-i străinul ăsta, o să se întrebe".

— Vezi că se stinge focul, auzi Radu glasul Minodorei, care spăla rufe, în bucătărie. Se ridică din pat, intră în bucătărie, înfundă soba cu lemne şi cu bucăţi de huilă.

— Şi vezi că pe poliţă e o bucată de săpun, dă-mi-o, că nu ştiu cum să mai scot unsoarea asta din salopetele tale, arde-o-ar focul de gară ! Ce făceai acolo ?

— Citeam ceva, nişte acte.

— Dacă o ţine-o aşa, halal nuntă o să ai. Ţi-am spus eu să nu mănînci din ceaun.

Radu rîse fără chef, lăsă bucata de săpun pe marginea coveţii, se întoarse în casă, se aşeză din nou în pat, cu faţa în sus. Focul ardea lacom, îngînînd viscolul ce şuiera în horn. „Mă gîndesc la o cameră încălzită, la o cană cu vin dulce şi la o carte de poveşti. Să vă citesc la amîndoi, seara, cînd ne culcăm : „Tinereţe fără bătrîneţe şi viaţă fără de moarte", ori „Prîslea cel voinic şi merele de aur". Uneori, îţi trebuie atît de puţin să fii fericit ! Noi dormim pe paie murdare şi umede, pereţii de scîndură au fost uzi şi acum sînt îngheţaţi bocnă, prin unele locuri pătrunde viscolul. Stăm cîte doi, ne suflăm în pumni şi ne frecăm pieptul şi faţa tot timpul. Dacă nu m-ar durea stomacul ; numai din cauza troscotului m-am ales eu cu durerea asta, am mîncat toată vara troscot, iar acum parcă

am un arici în stomac. Uneori mă gîndesc că, așa cum stăm noi, spate în spate, și cum tremurăm de frig și suferim de boală și de foame, sîntem totuși fericiți, pentru că avem paie și un acoperiș. Alții stau în tranșee, acoperiți de troiene, gata să înghețe, de ei e parcă și mai rău. Să nu-i dea Dumnezeu omului cît poate el suferi. Mă gîndesc la o pasăre albă și la o melodie veche. Melodia mi-o cînta tata din vioară, cînd m-am trezit eu în viață. O cîntam și eu, cînd eram acasă, ți-o amintești, Minodoro ? Despre pasărea albă îmi povestea mama, cînd ne culcam. Acum înțeleg eu că pasărea aceea albă nu era altceva decît speranța. Pasărea aceea mă ține pe mine în viață și tot ea o să mă aducă acasă. Ah, de-aș ajunge acasă ! Să dorm în pat omenesc, cu perne pe dedesubt, învelit cu o plapumă de lînă, numai două săptămîni să mai fiu acasă, și pe urmă fie ce-o fi. Nu se mai vede aproape deloc în temnița noastră. De aceea, termin scrisul. Dar-ar Dumnezeu să ajungă în mîinile voastre".

Radu rămase cu scrisoarea în mînă, cu ochii la fotografia de pe perete, înrămată. Un tînăr înalt, brun, pieptănat cu cărare în partea stîngă, în costum negru, cu batistă albă la buzunar, cînta la vioară. Ținea capul plecat, părea contopit cu instrumentul, cufundat în extaz. Omul din fotografie era tatăl lui, mort de douăzeci și doi de ani. Radu și-l amintea ca prin vis. Venise acasă într-o noapte, un snop de piele și de oase, umbra albastră a unui om. Cînd se împlineau două săptămîni de cînd venise acasă, îl conduceau la mormînt.

Și-l alungă din gînd, îi făcu loc Nataliei. Peste patru zile avea să fie nunta lor, a lui și a Nataliei... Oare va înceta viscolul ? Dacă încetează, o să-i roage pe băieți să desfunde o parte din ogradă, să facă loc pentru joc. Pe urmă o să facă pîrtie pînă la biserică

și pînă la cîrciumă, să poată umbla lumea în voie la nunta lui.

Îi veni apoi în minte imaginea unei case cu o droaie de copii, cu plete galbene, ca ale Nataliei, ori cu plete negre, ca ale lui. „Cînd ai mulți copii, nu simți că îmbătrînești, nu simți că mori. Viața din tine curge în ei, din ei mai departe, în nepoți, din nepoți în strănepoți, și tot așa, nu mori niciodată. Omul fără copii e un sfîrșit de viață. Cînd moare, el moare cu adevărat..."

■

Viscolul încetase și fumul din hornuri se ridica sus, drept ca lumînarea, semn de vreme bună. Era din nou vineri, dar de data aceasta nu se va duce la întîlnire cu domnul chestor Druzescu. E zăpadă mare între Movila și oraș, drumul e înfundat, pe urmă, nu-i cazul să-și otrăvească nunta privind chipul urît al chestorului. Nu-i putea suferi, mai ales, zîmbetul acela din colțul gurii, i l-ar fi turtit cu mare plăcere, cu gură cu tot, într-un pumn zdravăn.

Simțea de la o vreme încoace că chestorul ghicise cine îi dicta notele informative, de aceea rînjetul acela cotoiesc, din colțul gurii. „Fie ce-o fi. Uneori ne trebuie atît de puțin să fim fericiți. Eu am mult, sînt plin de fericire, nu cred eu să fiu altădată mai fericit ca acum. Oameni buni, veniți la nunta mea ! Poimîine, începe nunta mea și a Nataliei. Ce dacă noaptea zboară pe deasupra Movilei avioane cu un ochi verde și unul roșu ? Ce dacă ținem ferestrele acoperite cu hîrtie neagră ! Ce dacă în oraș sergentul de stradă fluieră cînd vede un ochi de geam luminat, împungînd întunericul ! Ce dacă au plecat și tot pleacă în armată ori în concentrare tinerii din Movila ! Eu fac

nuntă, oameni buni ! Veniţi la nunta mea ! Fac nuntă, pentru că domnul chestor Druzescu şi domnul inspector Dumitraşcu vor să mă împuşte. Fac nuntă pentru că vreau să am copii, să fiu nemuritor. Fac nuntă pentru că mă gîndesc şi eu la o pasăre albă şi la o melodie veche !"

Mai întîi ieşiseră cîţiva băieţandri la desfundatul drumului. Pe urmă, surorile şi mamele lor. Pe urmă şi taţii lor, veniţi de la atelier ori de la depou. Pe urmă, toată Movila. Cu mic, cu mare, toţi săriră în ajutorul unei nunţi ; nunta lui devenise nunta lor. Îi prinsese pe toţi, deodată, o sete grozavă de joc şi voioşie. Sîmbătă seara vor juca pe săturate, în ograda şi în şura lui Radu, pînă după miezul nopţii, apoi duminică, toată ziua, tot în ogradă, vor juca şi vor dansa, şi vor bea. Pe urmă, duminică seara, vor pleca la crîşma lui Ion Angheluş, vor juca şi vor dansa, unii prin cîrciumă, alţii prin moară. Le va cînta Ion a lui Moise a Radului din Gura Bîdiliţei, cu feciorii lui, cu cei care i-au rămas acasă ; doi băieţandri şi trei fete. Fetele vor înlocui pe băieţii plecaţi în armată ori în concentrare, şi va fi o muzică formidabilă şi o nuntă grozavă — Mireasa va fi adusă la mire, cu zestre cu tot, în sănii cu zurgălăi. La cununie, vor pleca tot în sănii cu zurgălăi. Ideea a dat-o moş Ion Duca. El s-a prins să vină cu „iepşoara", după el, şi alţii...

■

În deregii de la prispă au apărut trei lămpi cu carbid, aduse de lucrătorii de la revizie. Pe o bancă lungă, pe prispă, Ion a lui Moise a Radului cu ai săi suflă în alămuri ; o mulţime de lume joacă, mai ales fete şi neveste. Poate că s-or prinde în joc şi bărbaţii care stau pe margini, după ce s-or încălzi puţin cu vin ori

cu rachiu, cu ce le va da mirele. Păcat că nu sînt flăcăi, dacă ar fi, ce-ar mai trozni pămîntul! Flăcăii sînt departe, sărmanii de ei, în cazărmi. În lipsa lor, fetele par cîtă frunză și iarbă. Au umplut toate unghere-le, se prind două cîte două, joacă, dansează. Una face pe cavalerul, alta pe domnișoara. Și rîd, rîd într-una, ca nebunele, și se strîng în brațe la sfîrșitul jocului ori al dansului.

S-a întunecat bine, cerul e plin de nori, dar nu ninge. Din hornuri, fumul continuă să iasă drept ca lumînarea, semn că norii sînt sus, sus de tot. Cînd norii sînt prea sus, atunci nu ninge. Sus de tot e prea frig, și norii trec, înghețați și ei de frig. Cineva strigă să se stingă lumina, cîinii încep să urle. „Stinge luminaaa!"

Luminile se sting, una cîte una. Cerul tremură, cu nori cu tot. Nuntașii privesc cerul prin care trec păsări cu clonț de fier, păsări apocaliptice, privind pămîntul, de sus, de sub nori, cu un ochi roșu și cu unul verde, ori cu ochi negri ca gurile iadului.

— Mai zi-i una, moș Ionică, se aude un glas de fată. Ion a lui Moise a Radului nu se lasă rugat, suflă în clarinet, dă semnul de sîrbă, după cîteva clipe nu se mai aud urlînd nici cîinii de pe pămînt, nici cîinii din cer. Două cîte două, fetele joacă. Uneori se prind în patru, în șase, în opt, în zece, se rotesc la stînga și la dreapta, bat pămîntul înghețat cu cizmele lor ușoare, cîte una strigă strigături. Printre ele și ofticosul lui Popa. Are obrazul plin de pete roșii, toată lumea știe că în primăvară o să moară. Dar deocamdată ofticosul joacă cu fetele, își bate, cum s-ar zice, ultimele cuie în sicriu.

De jur împrejur, mormane de zăpadă albă, cît casa de mari. Fetele sînt negre, niște păpuși negre, într-o

groapă albă. Joacă şi ele, la un loc cu ofticosul lui Popa.

Adriana priveşte prin fereastra neagră, lîngă ea, Natalia începe să rîdă.

— Ţii minte, tu, Adriano, cum visam eu nunta? Doamne, tu, proastă eram!

XVIII

„Coletăria" va trece prin dreptul milei 438, în jurul orelor unsprezece. O „coletărie" cu muniţii şi armament, însoţită de soldaţi români. În ultimele două vagoane — carabine, automate, puşti-mitralieră, un tun, patru aruncătoare de mine, lăzi cu proiectile, gloanţe, pistolete... tehnică nouă, modernă, tehnica morţii, din era celei mai înalte civilizaţii.

Optsprezece oameni s-au ascuns în zăvoiul din preajma milei 438. Departe, şuierul unei locomotive umple întunericul de viaţă. „Coletăriile" parcurg cîte o sută cincizeci, două sute de kilometri, trec prin zeci de staţii, fără oprire. În dreptul milei 438, linia e în reparaţie. Încet, să nu deraieze vagoanele cu preţioasele „colete". Santinela de la penultimul vagon începe să acţioneze. Închide mai întîi robinetele de aer, apoi începe să decupleze. Îi ajută şi santinela de la ultimul vagon. Acul manometrului a urcat dintr-o dată cîteva linii pe cadran, mecanicul ştie ce are de făcut, locomotiva smuceşte şi frînează de cîteva ori, e nevoie de un oarecare şoc pentru a scoate cupla. Un fluier prelung şi „coletăria" prinde viteză.

La mila 438, optsprezece civili şi doi militari acţionează acum muteşte. Unii nu se cunosc între ei, nu se văd bine la faţă, nu se vor cunoaşte mult timp, ori niciodată. Se face macazul, vagoanele sînt împinse pe linia moartă. În balastiera părăsită, uşile celor două vagoane ale „coletăriei" cu eticheta „Fragil" sînt deschise. Se cară repede lăzi grele. A început să plouă. Minunat. Cîinii poliţişti vor pune nasul în vînt şi vor urla a pustiu.

Parte din oameni rămîn în bărci, le conduc, se lasă la vale, pe mijlocul rîului. Alţii stau numai ochi şi urechi, cu automatele pregătite de luptă. Plouă, e întuneric ; întunericul e cel mai bun prieten în asemenea acţiuni. Sevastian mulţumeşte în gînd zeiţei Fortuna şi zîmbeşte. Zîmbetul e adresat domnului căpitan Moiceanu, pe care îl simte aproape, lîngă el, deşi domnul căpitan e departe, în oraşul negru, la două sute de kilometri. E un om formidabil, căpitanul. Treaba merge din ce în ce mai bine.

„Coletele" din bărci sînt cărate şi puse la loc sigur, bărcile sînt scufundate, Sevastian şi Radu ajung acasă aproape de orele cinci. Plouă într-una.

— Pe unde umbli tu ?

— Am fost la Adriana, mamă !

— Nu-i adevărat, Sevastiene. Tu ai umblat prin întuneric. De ieri dimineaţă, de cînd ai plecat de acasă şi pînă acum, numai prin întuneric ai umblat. Ţi-e sufletul negru de atîta întuneric, dragul mamei. Dacă ai fi fost la Adriana, ţi-ar fi sufletul alb, iar eu nu aş mai fi visat cocoşul acela negru, cîntînd pe acoperişul casei noastre. Doamne, mari nenorociri mă aşteaptă !

Sevastian se culcă, preluînd de la mama Zamfira cocoşul negru. Cocoşul fuge şi locotenentul genist începe să se pregătească de vînătoare. E gata în cîteva clipe. Încalecă pe un schelet de hipopotam şi porun-

ceşte celor două schelete de cîini să-l urmeze. Trebuie să vîneze şerpii care au sugrumat pe Laocoon şi pe fiii lui, pentru că şerpii aceia au crescut enorm între timp, au devenit spaima întregii suflări pămînteşti. Locotenentul poartă pe umeri o armă de vînătoare cu două ţevi ca de tun. Abia aşteaptă să dea de ascunzişul şerpilor. Intră în pădurea cu arbori de fier ruginit şi, de furie, nici nu ia în seamă păsările de fier ruginit care scîrţîie din gîtlejurile lor cîntece bizare. O fantastică faună fuge îngrozită din faţa hipopotamului şi a celor două schelete de cîini ce latră bătînd puternic din fălci. Iată şerpii. Sînt mari, cît trenurile, cît coletăriile rapide. Îşi pîrjolesc trupurile în căldura toridă a unui soare ruginit. Sevastian ocheşte primul cap de dihanie, pădurea de fier ruginit începe să ţipe a moarte, dihăniile o iau la fugă, unduindu-şi trupurile scîrboase în cocoaşe cît munţii, cîinii latră înnebuniţi, aleargă după vînat. Cerul se umple de nori, începe să fulgere, să trăsnească şi să plouă cu stropi mari, de rugină. Vînătorul e nevoit să se adăpostească sub o stîncă de fier ruginit, cu hipopotam, cu cîini, cu tot. Un fulger despică în două stînca, iată o peşteră, aici s-au ascuns dihăniile. Păşeşte în întuneric, urmat de scheletul hipopotamului şi de scheletele celor doi cîini. Din fundul grotei îşi face drum spre el o fiinţă pe care la început o asemuieşte cu o mumie, dar mai apoi îşi dă seama că-i un fel de om. Un om pe două picioare, acoperit cu un păr negru şi lucios pe tot corpul, cu nişte ochi ca doi cărbuni aprinşi.

— De o sută cincizeci de mii de ani te aştept.

— Cine eşti dumneata ?

— Eu sînt Homo Faber. Stau aici de o sută cincizeci de mii de ani şi aştept pe Homo Sapiens. Bine că ai venit. Ai mei nu credeau că Homo Faber este sau măcar va deveni şi Homo Sapiens. Nu au crezut,

semenii mei îmi ziceau Sevastian. Sînt sigur că și pe dumneata te cheamă Sevastian. Doar ești Homo Sapiens, ești Evoluția, Progresul. De-acum, n-o să mai fie moarte pe pămînt, al nostru e cerul și pămîntul, pentru totdeauna. Vivat, am învins moartea !

Homo Faber începe să cînte. Cîntecul îi este întrerupt de un strigăt amenințător. Homo Faber și Sevastian privesc în jur.

— Eu am strigat, vorbește arma de pe umărul lui Sevastian.

— Ce-i aia ? întreabă speriat Homo Faber.

— O pușcă.

— La ce folosește pușca ?

— La vînatul brontozaurilor.

— Vînați și oameni ?!

— Nu sîntem antropofagi.

— Între hoardele voastre sînt certuri ?

— Sînt.

— Vă bateți ?

— Ne batem.

— Vă ucideți ?

— Ne ucidem.

— Cu pietre ?

— Cu tunuri.

— Ce sînt tunurile ?

— Puști mari, mai mari ca asta.

Fruntea lui Homo Faber se umple de riduri, chipul lui e plin de regret și indignare.

— Îmi pare rău, spune el cu plîns în glas. Tu nu ești Homo Sapiens. Trebuie să mai aștept o sută cincizeci de mii de ani. Pleacă, ucigașule ! Ucigașilor ! Ucigașilor !

Sevastian se scoală. E mult mai obosit decît era cînd s-a culcat. Se spală îndelung, cu apă rece, pe față și pe frunte. Începe apoi să fluiere un cîntec vesel.

„Acum, abia acum te duci la Adriana“ ; îşi spune în gînd mama Zamfira, urmărindu-şi pe geam feciorul.

XIX

În camera de la spitalul numărul trei se auzea numai foşnetul uşor al peniţei, întinzînd rînduri mincinoase pe o coală de hîrtie velină, albă, imaculată. Scria informatorul Radu David, zis, pentru conspirativitate, „Negriciosul“. Domnul chestor îi luase nota cu care venise de acasă, nota pe care i-o dictase Sevastian, o citise, o pusese pe birou, îi dăduse informatorului hîrtie şi stilou, îl pusese să rescrie nota. Voia să-i dovedească informatorului, negru pe alb, că el, chestorul Valentin Druzescu, nu putea fi dus cu una, cu două, şi dacă nu-i arestase pînă atunci pe „bolşevici“, avusese motive, poate, să n-o facă încă.

— Gata, domnule chestor.

Druzescu luă nota, zîmbi răutăcios, privi scurt în ochii informatorului şi Radu simţi aceste priviri ca două lovituri de bici.

— S-o luăm de la capăt, domnule David, spuse chestorul şi se aşeză în faţa informatorului. La ce oră ai sosit acasă vineri noaptea spre sîmbătă ?

— Am stat acasă toată ziua, seara m-am întîlnit cu Sevastian, am discutat ce am scris în notă, pe urmă a zis să mergem pe la Adriana. Pe la orele douăzeci şi două eram acasă.

— Minți. Nici la orele douăzeci și trei nu erai acasă. Ai avut musafiri în seara aceea. Nu ți-a spus soția ? Musafirul era omul nostru, domnule David. Un trimis special, să-ți pot dovedi că ne minți de zece luni, de cînd lucrezi cu noi. Musafirul a plecat de la dumneata la orele douăzeci și trei și treizeci de minute. Fix. Ești obosit, domnule David. Prea obosit ești în ultimul timp. De ce nu-ți păstrezi forțele pentru zile mai grele ?

— Poate că n-am ajuns acasă pînă la acea oră, domnule chestor. Nu m-am uitat la ceas. V-am raportat și în scris că Sevastian a insistat să mergem pe la Adriana, să bem o cană cu vin și să jucăm o partidă de cărți.

— Ai scris acest lucru, domnule David, dar nu-i adevărat.

— E adevărat, domnule chestor, pot dovedi cu martori.

— În noaptea aceea, casa domnișoarei Adriana a fost în atenția noastră. De la orele douăzeci și unu și pînă în zori, nimeni nu a intrat în locuința domnișoarei Adriana, și nimeni nu a ieșit din locuința ei.

— Eu acolo am fost, domnule chestor.

— Ai venit acasă pe la orele cinci, domnule David, ud și obosit, împreună cu prietenul nostru. Pe unde ați umblat ?

— ? !

— Să-ți spun eu. Ați fost la domnișoarele Rudeanu din Lespezi. Domnul Sevastian Pantază a reușit să te strice și pe dumneata...

— N-am fost la domnișoarele Rudeanu, domnule chestor. Cel mult la orele douăzeci și două și treizeci eram acasă. Și n-am găsit nici un musafir la mine acasă. Mama și soția mea lucrau la o carpetă. Vecina mea, doamna Costescu, v-a mințit. Poate că a fost la

noi mai devreme, că vine des pe la noi, n-am întrebat-o pe soție ; nu obișnuim să ne întrebăm de lucruri ce nu ne interesează.

— Să te gîndești bine la tot ce am vorbit astăzi, domnule David. Să te gîndești pînă o să simți că îți explodează capul. M-ai înțeles, domnule David ?

— V-am înțeles...

— Din gîndurile dumitale să nu lipsească plutonul de execuție.

Se plimbă un timp cu mîinile la spate, îngîndurat, era îngrozitor de urît domnul chestor cînd dădeau supărările peste el.

— Obișnuim, domnule David, reluă el, obișnuim să onorăm colaboratorii noștri cu unele sume de bani. Poftim, ai în acest plic treizeci de mii de lei. Te rog să-mi semnezi de primire.

Radu David semnă. Automat, ca o mașină pusă în funcțiune printr-o apăsare de buton. Treizeci de mii era o sumă. Dar nu cadoul picat ca din cer făcuse din el un robot, ci comportarea domnului chestor. Ce știa domnul chestor ? Știa multe. De vreme ce-i spusese ora exactă cînd ajunsese acasă...

Cu cîteva minute în urmă crezuse că, de la spitalul numărul trei, va nimeri într-o celulă din închisoarea de vizavi, cu trupul plin de vînătăi și arsuri, cu sufletul zdrobit. „N-a fost așa. Bine că n-a fost așa. Din mila domnului chestor. Trebuie să recunoaștem, domnul chestor e mare vulpoi. Rînjetul lui a zîmbet, de cîteva luni încoace, îmi spune mereu că nu mă crede".

O luă spre Movila, peste cîmpul negru, presărat ici, colo, cu pete gălbui, de unghia cocoșului și păpădii, rămase înflorite din toamnă. Își scoase șapca de pe cap, respiră adînc, cu sete, aerul cald, adus de vîntul primăvăratic. La cîteva sute de metri pășteau pa-

tru oi. În jurul lor zburdau doi miei bicisnici. Pe fundalul negru, cele cîteva vietăţi păreau imense. „De ce mi-a dat treizeci de mii ? Salariul meu pe jumătate de an. Treizeci de mii ! Ce vrea domnul chestor ? Mă crede Iuda ? Eu nu sînt Iuda. Nu sînt, domnule chestor. Iată, mă gîndesc la discuţia noastră. Mă gîndesc temeinic, profund, domnule chestor".

Scoase miile şi începu să le rupă. În două, în patru, în opt, în şaisprezece. „Între mine şi Iuda Iscarioteanu e o deosebire, domnule chestor. Iuda a aruncat banii după ce a vîndut. I-a aruncat şi s-a spînzurat. Eu îi arunc fără să vînd şi fără să mă spînzur".

Vîntul de primăvară luă cele treizeci de mii în braţele lui de mătase. Nimeni nu-i dăduse atîta bănet, de bunăvoie. Şi le duse, hîrjonindu-se cu ele, peste cîmpul negru, peste oraşul negru, peste depoul negru, peste Siretul negru ; le duse departe, jucîndu-se cu ele, pînă se sătură, apoi le părăsi într-o baltă mocirloasă.

XX

Canonada se auzea vag, uneori se confunda cu tunetele. Apocaliptica maşină de fier şi foc se rostogolea greoaie spre inima răsăritului. Era întuneric beznă, cei doi mergeau foarte aproape unul de altul. Din cînd în cînd, Sevastian privea cadranul fosforescent al ceasului de mînă. Încă puţin, şi o zi va muri şi alta se va naşte. Ajunseseră la marginea pădurii, o pădure tăcută, neagră, plină de mistere.

— Ne oprim.

Sevastian îngenunche, apăsat de încărcătura grea. Se eliberă de raniță, apoi o ajută pe Adriana care, de asemenea, purta o raniță. Instală stația de emisie-recepție și, cînd ceasornicul arăta douăsprezece și cincisprezece minute, trecu pe recepție. Prinse semnalul așteptat, trecu pe emisie, transmise parola, apoi din nou pe recepție. Unu, doi, trei. Semnalul se repetă, trecu pe emisie și transmise parola. „Am înțeles". Transmisia și recepția nu duraseră nici două minute.

Sevastian își scoase căștile, șopti :

— În jurul orei trei. E bine. Nu trebuie să ne grăbim prea mult. Mai avem de mers vreo doi kilometri și jumătate. Dacă plouă așa, avem noroc. Am mai avut o dată noroc. Sînt protejatul lui Zeus și al Herei.

— Ar trebui să fii în grațiile zeilor Infernului. Ei domină acum lumea. Hades, Persefona, Thanatos, Radamante...

— Mă am bine și cu zeii Infernului.

— Pune o vorbă bună și pentru mine. Vreau să prind ziua victoriei și zilele de după victorie.

— Dacă aflăm că Siguranța are gînduri rele cu tine, te luăm cu noi.

— De ce nu mă luați acum ?

— De-aș comanda eu...

Dacă ar fi fost ziua, Adriana ar fi văzut pe acel deal, pînă în adînci depărtări, lunca Siretului. Dar în noaptea aceea nu se vedea nici la doi metri. Sevastian începu să facă pregătirile.

— Ți-e frică ? o întrebă, trăgînd firul bobinei.

— Puțin.

— Vii cu mine ?

— Nu. Trebuie să stau aici, să am grijă de bobină. Dacă se încîlcește firul, îl descîlcesc. Cînd nu se mai rotește bobina, ai ajuns. Pe urmă aștept semnalul tău.

— Ai tras piedica de la pistol ?

— De cînd am ieșit din casă.

O lăsă acolo, pe colină, el începu să coboare. Avea de mers cîteva sute de metri. Firul se derula în urma lui, urmîndu-l supus, în liniște. Sus, pe vîrful dealului, lîngă explozor, rămase o fată de douăzeci și doi de ani, cu ochi verzi, mari, ochii ce-l căutau pe el, să-l descopere în negrul opac al nopții, să-i zîmbească cu buzele ei frumoase, cu dinții ei de marmură, cu chipul ei cald, de fecioară născută pentru dragoste și nu pentru luptă. Clipele treceau greu, păreau ore. Zumzet de avioane. După felul în care vibra aerul nopții, erau foarte multe. Dar erau departe, poate dincolo de Iași. Firul nu se mai derulă cîteva minute. „Acum pune prima mină sub terasament". Apoi iar se derulă de cîteva ori. „Acum instalează pe a doua. Încă puțin și se întoarce".

Vuietul avioanelor se auzea din ce în ce mai anemic. În cele din urmă, se contopi cu ploaia. Ploua de-a binelea. Spre Ceahlău fulgera. Cînd fulgera, Adriana vedea locul în care se afla. Din Movila, dealul pe care era ea acum i se păruse din totdeauna un munte abrupt. În noaptea aceasta, îl cunoscuse. Nu era un munte abrupt. Sau poate i se păruse ei, din cauza emoțiilor. Nici nu simțise cum a urcat de la marginea pădurii pînă pe creștetul Dealului Mare. Nu simțise urcușul, poate îl va simți mîine. Poate mîine, nervii și oboseala își vor spune firescul lor cuvînt. Oricum, nu mai știa acum ce-i frica, era alta. Ținea în mînă arma pe care i-o dăduse Sevastian, învățase cum să mînuiască această armă, dar niciodată nu avusese ocazia să se folosească de ea. Și nici nu simțise ce înseamnă o armă în mîna unui om. Acum da, o simțea ca pe o prietenă. Cît e ceasul ? Două fără cincisprezece minute. Iată semnalul. O luminiță ca de

licurici. O dată, de două ori, de trei ori. Trebuie să treacă un minut. Un minut, pe urmă răspunde semnalului. O dată, de două ori, de trei ori, de patru ori. Licuriciul de jos clipeşte încă o dată. El este. A terminat, acum vine.

Se aude larma unui tren. E aproape două. Adriana ghiceşte că-i personalul, trenul care altădată făcea distanţa Cluj-Iaşi. Acum i se scurtase distanţa. Acest personal îl adusese în N. pe Teodoru. De cum o văzuse, i se aprinsese faţa. Încercase în fel şi chip să se apropie de ea. Într-o zi, Adriana îl oprise, îi spusese că ea avea un prieten pe care îl iubea mai mult decît propria-i viaţă. Faţa învăţătorului se întunecase, înghiţise în sec, de cîteva ori, plecase apoi, cu privirile în pămînt. Acum, de şase luni, Teodoru zăcea în mormînt. Îl înmormîntaseră movilenii, îl jeliseră femeile bătrîne, străine, Rosalina Teodoru, învăţătoare la o şcoală din Cluj, urma să afle abia după patru ani că feciorul ei murise. Sevastian îi pusese la cap un stîlp de marmură albă, cu inscripţia : „Aici zace un univers. Ion Teodoru, învăţător, născut 1918, mort 1941".

Trecea trenul de la Iaşi-Cluj şi retur. Trenul lui Teodoru, al Adrianei şi al lui Sevastian. Acest tren îi dusese la Iaşi, într-un Iaşi plin de flori şi de poeţi, un Iaşi alb, cu tei înfloriţi, plin de romantici. Acum era un oraş negru, poate cel mai negru oraş din ţară, ori poate erau altele şi mai negre. Poate. În acest oraş negru, mai negru ca apele Infernului, Adriana văzuse morţi pe străzi, văzuse oameni agăţaţi de bărbie în cîrligele de la abator... Iată-l pe Sevastian.

— Ţi-a fost frică ?

— Mi se pare că trebuie să ne despărţim.

— Un moment, să privim personalul. Acum trebuie să iasă de după dealuri. Iată locomotiva, vagoa-

nele. Unu, doi, trei, patru, cinci... Acum trec peste mină. O rotire de mîner, îţi dai seama ?

Mîna ei s-a oprit pe mîna lui. Era rece şi tremura uşor mîna ei.

— Te conduc pînă la canton.

— Ştiu drumul, mă duc singură, leagă-mă la ochi şi tot îl nimeresc.

— Te conduc pînă acolo, avem timp. Zece minute dus, zece întors, avem timp. După aceea să alergi, cît poţi tu de repede, am să te aştept aici.

— Mulţumesc...

O lăsă între zidurile cantonului părăsit, el se întoarse. Ploua, fulgerele îi luminau calea. „Bine că ne-am luat pelerinele...“

Dinspre răsărit se auzi iarăşi un fluier de locomotivă. Aveau ei, mecanicii militari germani, un fel al lor de a trage de sirena locomotivelor. Trei semnale scurte şi două lungi. Acum trenul trecea pe lîngă canton, nu se vedea nici o lumină, nici nu s-ar fi putut vedea, chiar de-ar fi fost vreuna. Cantonul era în spatele unei coline, la fel şi porţiunea de cale ferată din preajma cantonului. Pe urmă, calea ferată cotea spre vest, ocolind Dealul Mare. Unu, doi, trei. Trei semnale de lumină, Adriana îl recunoscuse, acesta era trenul aşteptat.

Sevastian îi răspunse cu două semnale şi, în clipele următoare uită de Adriana, de mama Zamfira, de întregul univers. Privirile îi erau aţintite spre locul în care ştia că vor apărea doi ochi roşii, de purpură, ochii locomotivei. Simţi răsuflarea grea, cineva alerga spre el. Cum a putut să ajungă atît de repede ? Iată locomotiva. Un vagon, două, trei, patru, cinci, şase. Acum !

Cerul și pămîntul se luminară dintr-o dată, Dealul Mare dădu să se scoale din somnul milenar. Jos, la poalele lui, o imensă movilă de fier și de foc.

Pe o rază de cîțiva kilometri geamurile săriră în țăndări. Nimeni nu a mai dormit în noaptea aceea, în comunele din jurul Dealului Mare. Nici copiii care se năşteau într-o asemenea noapte, şi pe asemenea locuri.

XXI

— Tu ai făcut isprava de astă-noapte ?

— Eu, îi răspunse Sevastian.

— Trebuie să dispari imediat.

— Mă și pregătesc.

— Și cu mine, strigă aproape Radu David, cu mine cum rămîne ?

— Tu rămîi pe loc.

— Să fiu arestat ?

— Nu vei fi arestat.

— De unde știi tu ?

— Nu țipa, aud foarte bine.

— Nu știi nimic, te lauzi. Eu vin de la întîlnire, pricepi ? De la întîlnire cu domnul chestor. Știi ce mi-a spus domnul chestor ?

— Că ești trădător, că vei fi arestat, că vei fi împușcat.

— Și ?

— Să te interesezi unde-a fost astă-noapte Sevastian Pantază.

Radu David oftă.

— Sigur că îți convine.

— Nu-mi convine deloc, Radule. Domnul chestor nu vrea să te aresteze. Și dacă nu vrea, de ce să te iau cu mine ?

— Pe tine vrea să te aresteze ?

— Eu trebuie să plec, sînt militar, am ordin să plec.

Se priviră în ochi cîteva clipe.

— Hai să ne luăm rămas bun, Radule.

— Tu să nu mă iei pe mine cu rămas bun, strigă Radu. Din cauza ta, mi-am pierdut liniștea sufletească, mi-am pierdut capul, înțelegi ? Am să ajung la Socola, înțelegi ? La spitalul de nebuni. De cînd ai venit tu acasă...

— Taci, îl opri Sevastian. Că vorbești prostii. Nu eu ți-am luat liniștea, altcineva ți-a luat-o. Și nu numai pe a ta, a luat liniștea unei lumi întregi.

— Uite ce vreau să știu eu precis, se îndîrji Radu. Chestorul e și el cu noi ?

— În felul lui, e și el cu noi.

— Tu unde te duci ?

— Prin păduri, prin munți, mă duc să lupt.

— Ia-mă cu tine !

— Nu eu comand în treburile astea, Radule. Sînt alții mai luminați la minte decît mine și decît tine. Ei au hotărît ca Radu David să rămînă pe loc. Radu David va primi alte misiuni.

Bărbat în toată firea, om de aproape treizeci de ani, un munte de om, Radu David își stăpînea cu greu lacrimile.

— Atunci, la revedere, spuse el. Strînse puternic mîna lui Sevastian, îl îmbrățișă, rămaseră cîteva clipe așa. Apoi Radu David plecă, Sevastian nu-l conduse, îl urmări cu privirile pînă la poartă, pînă la colțul străzii... Se vor mai întîlni oare vreodată ?

Își puse în raniță o mulțime de lucruri, mai mult îmbrăcăminte. Mama Zamfira îi aduse cîteva perechi de ciorapi și mănuși de lînă.

— Ia-le, că o să-ți facă trebuință, îl îndemnă ea. Erau primele vorbe pe care i le spunea în după-amiaza aceea. Se așeză pe laviță, cu picioarele pe un scăunel, cu mîinile în poală.

— Eu, începu ea, nu știu carte și nu am mintea luminată de învățătură. Dar gîndesc eu, în cugetul meu, că ori toată lumea e nebună, ori e condusă de diavol. Altfel, nu poți înțelege lumea. Noi, femeile, naștem băieți, băieții ne sînt dragi, îi creștem cu milă și dragoste, băieții ajung bărbați, și cînd ajung bărbați, floarea țării, se duc la război și mor ca proștii. Nouă, mamelor, ne rămîn lacrimile. Am fost în oraș și am văzut o mulțime de militari nemți. Niște băieți trași prin inel, frumoși ca și tine, mai mare dragul să se uite lumea la voi. De ce să muriți ? De ce să plîngem noi, mamele, după voi ? Drept ar fi așa : vor război cei mari ? să se bată ei. Să se bată și să se omoare cît or vrea. Să-i lase în pace pe bieții băieți, să-și trăiască viața Că de aceea vă naștem noi, femeile. Bine am vorbit, Sevastiene ?

— Ai vorbit bine, mamă !

— Și pleci, va să zică.

— Da, mamă.

— Atunci...

Mama Zamfira nu mai putu rosti alte vorbe. Sevastian îi sărută mîna, apoi obrajii.

Părăsi pe furiș casa în care se născuse, o părăsi noaptea, pe căi ocolite, ducînd cu el o raniță de lucruri și amărăciunea, înverșunarea și ura unei lumi întregi. Intră în curtea lui Enache prin grădină, bătu ușor în geam, Adriana îl aștepta, cu lumina stinsă. O luă în brațe, o sărută, se rostogoliră în pat. Era oră

de noapte tîrzie, harpiile zburau spre răsărit, cu miile, privind pămîntul cu ochii lor de cobe, vuiau fioros, făcînd să tremure smoala nopţii. De data aceasta nu mai erau manevre de război. Departe, dincolo de Prut, mureau mii de oameni, iar într-o cameră din fosta cîrciumă a bătrînului Gheorghe Enache din Movila, doi tineri îşi spuneau vorbe de adio.

— După ce se termină războiul, facem nuntă. Am să-mi cumpăr o rochie de mireasă ca a Marlenei Dietrich şi o să aducem orchestră de la Roman. E acolo o orchestră care cîntă cele mai frumoase valsuri. Mi-a povestit o colegă de facultate care s-a măritat după ce au eliminat-o.

— Cîţi băieţi şi cîte fete aţi fost eliminaţi atunci ?

— Patru băieţi şi trei fete. Pe unul din băieţi l-au reprimit, cred că era agentul Siguranţei. Unde rămăsesem ?

— La cele mai frumoase valsuri din lume.

— Mulţumesc. Pe urmă am să mă ţin un timp de carte. Încă doi ani, dacă o să mă laşi. Ai să mă laşi ?

Sevastian o strînse lîngă el.

— Mulţumesc. O să-mi iau un post la noi, la liceul de fete. O să economisim bani şi o să ne facem o vilă sus, în oraş. Am văzut acolo o vilă mică, foarte drăguţă, a doctorului Luscalu. Cum ieşi din casă, o alee pietruită, de o parte şi de alta trandafiri altoiţi. La ferestre, cîte un liliac şi tufe de iasomie. De jur împrejurul curţii, sădim pini. Îţi aminteşti cum arată vila doctorului Luscalu ?

— Îmi amintesc.

— Aşa o să arate casa noastră. Iar înăuntru, o să fie splendid. Patru camere cu antreu, baie, bucătărie la parter. Sus, o mică terasă, înconjurată de zorele albastre. Acolo o să bem cafea, după masă, şi o să stăm la o parolă, eu şi prietenele mele. Tu ai să vii de la tre-

burile tale tîrziu și, după ce ai să ieși din baie și ai să te așezi la masă, ai să-mi povestești ce se mai aude prin lume și ce-ai mai văzut. Pe urmă o să ne culcăm.

— Și copiii ?

— Ai dreptate. Doi băieți și o fată. Băieții au să semene cu tine și fata cu mine. Pe cel mai mare o să-l dăm la aviație, prin el o să-mi realizez visul meu. Pe celălalt, la marină. Fata o să urmeze facultatea de arheologie. O să descopăr cu ea cetăți dacice și castre romane, și o să scriem împreună un tratat de istorie. Auzi, cîntă cocoșii. Sărută-mă ! Încă o dată ! Tu m-ai învățat alfabetul Morse, îți mulțumesc. N-o să-mi fie urît. Am să te-ascult și am să vorbesc cu tine la sute de kilometri. Uneori, o să mi se pară că în conversația noastră vor intra ființele raționale din întregul univers.

Geamurile vibrară, casa tremură din temelii, tabloul cu Primăvara culegînd flori căzu de pe perete, se sparse.

— Cred că bombardează gara.

— Nu, spuse Sevastian, e un tren cu muniții.

— Îmi pare rău că s-a spart tabloul.

— Se poate repara.

— Astăzi s-a împlinit un an și trei luni de cînd ai venit acasă. Îți amintești ? Era într-o vineri, pe douăzeci și cinci iulie.

— Îmi amintesc.

— Au fost zile frumoase.

— Au fost.

— Pe urmă n-au mai fost. A murit tata, a început războiul.

— Hai să vorbim despre altceva.

— Cine știe cît o să treacă pînă ne-om revedea.

— O să ne revedem, pe unda „z“, în fiecare vineri seara, să nu uiți versurile noastre de recunoaștere. Despre ce să vorbim ?

— Despre baluri, despre flori, despre primăvară.

— Cuvintele ar suna sec, fals. Mai bine să nu vorbim, sărută-mă !

— Parcă aud pași.

— Nu sînt pași. Lemnele de la casa noastră fac așa. Parcă ar merge cu scîrț la pantofi. Casă veche. Dacă se întîmplă ceva în zilele următoare, ori în săptămînile următoare, ori în lunile următoare...

— Taci.

— Dacă se întîmplă să vină să mă aresteze, nu mă predau. Numai moartă mă vor atinge, altfel nu. N-aș putea suporta schingiuirile, batjocura, grosolăniile lor. Am auzit că pe unii îi ard în cuptoare, de vii.

— Hotărîsem să vorbim despre lucruri frumoase.

— Ai dreptate.

Simți lacrimile fierbinți din ochi Adrianei, fierbinți de-i ardeau sufletul.

Cum stătea cu fața spre fereastră, Sevastian văzu o umbră care se prelinse ușor, simți că se oprise lîngă geam. Duse mîna la buzunarul de la piept, să-și scoată pistolul. În clipa aceea, ușa se deschise brusc și o mînă învîrti comutatorul. Două pistoale îndreptate spre ei, patru ochi ficși, amenințători. Buza de jos a domnului chestor Druzescu tremura nervos, în timp ce buzele agentului Costescu schițau un zîmbet subțire, vulpesc. Sevastian rămase cu mîna la piept, nu reușise să scoată pistolul. Afară se auzeau uruit de avion și urlet de cîini.

— Mîinile sus, domnule Pantază, somă chestorul și făcu doi pași spre fereastră. Sevastian ridică mîinile,

chestorul închise geamurile interioare, acoperite cu hîrtie neagră.

Adriana se lăsă pe pat, duse mîna sub pernă, luă pistolul. Cînd vru să tragă, pistolul agentului Costescu lătră scurt. Adriana scoase un țipăt, se lăsă ușor, chircindu-se, cu fața în sus, pe pat, cu ochii deschiși. Abia celălalt glonte îl trezi pe Sevastian. Domnul chestor trăsese în fruntea agentului, și agentul Costescu se prăbuși dintr-o dată, ca un bolovan.

— Cară-te, domnule Pantază, și să nu-mi dai ocazia să ne mai întîlnim !

Din cealaltă odaie, se auzeau strigătele de groază ale Ilincăi Enache.

— Săriți, oameni buni, hoții și tîlharii !

Lătrat de cîini, pași grei, țignale de gardieni.

— Prin pivniță, domnule Pantază, mai spuse chestorul și trase în bec.

Sevastian trînti ușa în urma lui, din sală intră în pivniță. Ieși în grădină și se contopi cu noaptea densă de afară. „Am ucis-o, își spunea el în gînd, alergînd ca nebun. Nu trebuia să mă duc la ea, am ucis-o. Domnul chestor și-a împușcat subalternul. Domnul chestor m-a anunțat astăzi, prin informatorul lui, prin Radu, că trebuie să dispar urgent. Cum de n-am înțeles ?“

Trecu Siretul în fugă, urcă dealul, trecu pe lîngă peșteră, urcă mai departe, repede, în noaptea neagră spre și mai neagra pădure. Începu să cînte, vorbe rupte, frînturi dintr-un cîntec care-i veni în minte, fără să știe de ce :

„La marginea pădurii, sub cortul afumat...
Se duse caravana, rămîn fără noroc...
De-atunci și pîn_acuma, prin codri rătăcesc...“

Se opri la rădăcina unui stejar, se lăsă jos, și rămase mult acolo, îngheboșat, nemișcat, ieșit parcă din tulpina stejarului.

— Să mergem, îi spuse într-un tîrziu omul cu păr cărunt.

XXII

În locul celor două magnolii din față, care arseseră, fuseseră plantate patru, aduse de chestor de la București. În spatele vilei, ridicată pe ruinele celei vechi, iscusitul arhitect din N. „planta" o piscină, cu fîntînă arteziană la mijloc, cu un Cupidon din bronz, îmbrățișat de o sirenă din marmură albă. În apa limpede, pe fundul piscinei, urma să fie instalat un grup, tot din marmură albă, reprezentînd pe Albă ca Zăpada și cei 7 pitici. Grupul va privi vesel din apa limpede a piscinei, în ochii albaștri ai frumoasei Rosamunda. Era dorința ei, și cu cît Rosamunda dorea mai mult, cu atît chestorul era mai fericit, mai om. Pentru că numai acasă, numai în compania acelei femei tinere și frumoase, chestorul se simțea și el om, numai lîngă ea devenea cald, tandru ; calități care nu se potriveau deloc cu înfățișarea lui colțuroasă, cu sufletul lui, la fel de colțuros, cu profesia lui care îl obliga să aresteze, să tortureze, să ucidă, dacă voia acest lucru, dacă găsea de cuviință că trebuie să ucidă. De jur împrejurul vilei, la ferestre, urmau să înflorească liliac și lămîiță, trandafiri și zorele. Se plantau pomi fructiferi în grădină, coacăze, fragi, căpșuni, se îngropau lobi de

ghiocei... Frumoasa Rosamunda trebuie să aibă o grădină tot atît de frumoasă ca ea. Chestorul își vînduse partea de moșie ; primise o sumă enormă de la general, ca despăgubire pentru vila incendiată ; pentru reprimarea rebeliunii fusese decorat, primise și bani pentru asta... Avea bani, nu era zgîrcit de felul lui. vărsa acești bani pentru clădirea unui colț de rai în care frumoasa Rosamunda să se simtă regină.

Dar pînă la terminarea noii sale locuințe, Druzescu era nevoit să respire aerul dintre pereții casei chestorului de o zi al poliției legionare din N. Respira aerul otrăvit dintre pereții acelei locuințe și se gîndea că fostul comisar șef Zătreanu și fostul agent Costescu trebuiau lichidați mai de mult, adică din ziua cînd aflase că amîndoi erau agenții gestapoului... Aflase după aceea că inspectorul Dumitrașcu era unul dintre conducătorii gestapoului în România, că el, chestorul Druzescu, era în atenția gestapoului, „lucrat" de Dumitrașcu, cu ajutorul celor doi agenți.

Ce păcat că îl mirosise prea tîrziu pe inspectorul Dumitrașcu ! Îl mirosise atunci, în noaptea aceea, cînd inspectorul propusese în echipa operativă și pe domnul agent Costescu, pentru că „e un om de nădejde". Dacă nu l-ar fi găsit acolo, la fata aceea pe „bolșevic" ! Dacă „bolșevicul" nu ar fi fost slab de minte, nu l-ar fi pus în situația aceea... Îl pusese în fața a două alternative : să-l aresteze, ori să-l lichideze pe agentul gestapoului. Alesese cea de o doua variantă. Și de atunci, într-adevăr, abia de-atunci începuseră toate necazurile în viața chestorului Druzescu. Izvorul lor se afla însă în clipa aceea neghioabă, cînd se înfuriase ca un om de rînd, cînd trimisese la masa ofițerilor nemți un pachet de Mărășești. „Păstrați-vă pachetul de Mărășești", își amintea el vorbele inspectorului Dumitrașcu. „Și struniți-vă nervii". Da, el, care

judeca totul la rece, el, care filtra totul printr-o logică de gheață, greșise atunci, în noaptea aceea. De moartea fostului comisar șef și chestor de-o zi, fost agent al gestapoului, nu era vinovat. Din fericire, Zătreanu își zburase singur creierii. Din fericire pentru el, pentru chestorul Valentin Druzescu. Altfel, l-ar fi împușcat personal, cu mîna lui. Pentru că așa fusese ordinul, el executase ordinul, îl executase cu plăcere, cu plăcere l-ar fi împușcat și pe Zătreanu, mai ales că știa despre el ce știa...

Privea asfințitul soarelui, un soare mare, roșu, și se gîndea la toate acestea. Îi părea rău că nu plecase la spectacol cu Rosamunda. Era, poate, ultimul spectacol pe care l-ar fi văzut alături de frumoasa lui soție. Poate ?! Nu, cu siguranță ! Rămăsese acasă, să se gîndească singur, în liniște, la tot ce va urma. Mîine seară, își spuse, pe timpul acesta, voi fi, probabil, în arestul chesturii, nu voi mai vedea asfințitul soarelui. Poate că e ultimul asfințit de soare pe care îl văd. Mîine, la ora opt și treizeci de minute, domnul inspector Dumitrașcu va intra în birou cu trupa lui de vînduți, poate și cu un „consilier" neamț, un „consilier" de la gestapo. Îmi va întinde mîna domnul inspector Dumitrașcu, îmi va zîmbi cu buzele lui subțiri, mă va prezenta colegilor săi, mă va invita să iau loc, ne vom așeza cu toții pe scaune, îmi vor fi adresate cîteva întrebări banale, apoi va începe ancheta.

Ce întrebări mi se vor pune și ce răspunsuri voi da eu ?

Soarele dispărea după dealurile de dincoace de apa Moldovei, arăta ca o imensă felie de pepene copt, felia se tot micșora după orizont, pentru prima dată în viața lui regreta un asfințit de soare. Da, reluă în gînd, cînd soarele nu se mai văzu. Care vor fi între-

bările şi care vor fi răspunsurile ? Să le luăm pe cele forte.

— Ştiai că informatorii dumitale, Radu David şi Ion Teodoru, au trădat secretul colaborării cu noi ?

— Întrebarea dumneavoastră este lipsită de sens, este absurdă, domnilor.

— De ce, domnule chestor ?

— Pentru că, în calitatea mea de chestor de poliţie, dacă aş fi ştiut acest lucru, dacă l-aş fi bănuit cel puţin, i-aş fi arestat pe cei doi informatori. Mai precis, pe unul din cei doi informatori, pentru că celălalt, după cum ştiţi, a avut o ftizie galopantă, şi nu s-a lăsat pînă nu a dat ortul popii. În al doilea rînd, vă pot dovedi, ştiţi şi dumneavoastră acest lucru, că cei doi informatori nu au trădat secretul colaborării cu noi.

— Cum vă explicaţi, domnule chestor, că notele informative date de Radu David, după dispariţia „bolşevicului", nu mai au logica de dinainte, nu mai au fraza de dinainte ?

Nu, o asemenea întrebare nu mi se va pune. Pentru că, de acest lucru am avut eu grijă. Numai în cazul că informatorul ar declara că mai înainte îi dicta notele „bolşevicul", iar după aceea eu... De ce nu l-am lichidat pe acest Radu David ? M-am prins în hora unor oameni lipsiţi de inteligenţă. Ori, mai bine zis, nişte oameni care habar n-au de munca de poliţie şi de Siguranţă. Ne cred proşti. Dacă nu ne-ar crede astfel, informatorul ar fi dispărut, în aceeaşi noapte, cu „bolşevicul". Şi el, şi ceilalţi, care au participat la furtul vagoanelor cu armament şi muniţii... I-am avertizat din timp. Nişte oameni deştepţi ar fi înţeles totul. Acum, cîţiva dintre ei sînt arestaţi. Vor declara, desigur, pentru că în faţa fierului înroşit numai nebunii mai tac, vor declara că şeful lor a fost Sevastian Pan-

tază. Iar eu aveam ordinul să-l urmăresc de aproape pe „bolşevic“, pentru că, „după unele surse, acesta ar pune la cale o diversiune“, îmi comunicase inspectorul Dumitraşcu. Iar eu, cum l-am urmărit eu ?“

— În noaptea diversiunii, domnule chestor, aţi avut ordinul să trimiteţi doi agenţi care să supravegheze locuinţa urmăritului nostru.

— Am trimis, domnule inspector. Agentul Dicu a fost unul, cel de al doilea am fost eu în persoană. Căci îmi dădeam seama de gravitatea faptei pe care comuniştii o puneau la cale, şi despre care dumneavoastră aveaţi informaţii.

— Te-ai dus personal, domnule chestor, pentru ca noi să nu aflăm că îi sprijini, că eşti în banda lor de trădători.

— Vă rog să vă măsuraţi vorbele, domnule inspector Dumitraşcu.

— Apoi le-ai creat şi alibi. Cei doi, agentul şi urmăritul, „au fost la dame, în Lespezi, în noaptea aceea“. Cum se face, domnule chestor, că la numai douăzeci şi patru de ore după ce „au fost la dame“, surorile Rudeanu din Lespezi s-au sinucis, prin otrăvire ?

— M-aţi sfătuit o dată să-mi strunesc nervii.

— Da, îmi amintesc de noaptea aceea.

— Aveţi o memorie formidabilă, domnule inspector.

— Mulţumesc. Într-adevăr, am o memorie formidabilă, fantastică, aş putea spune, şi o intuiţie...

— Îmi strunesc nervii, domnule inspector, dar vă rog să înţelegeţi că psihicul oricărui om, cît de echilibrat ar fi el, are o limită.

— Răspundeţi la întrebare, domnule chestor !

— Da, vă răspund la întrebare. După cum ştiţi, la dosar se află declaraţiile surorilor Rudeanu, care recunosc că cei doi au fost la ele, în noaptea aceea. În

plus, există declarația sergentului de stradă, care descrie semnalmentele lor.

— Ce fel de otravă și-au pus în băutură, domnule chestor ? Cu acțiune întîrziată ?

— Nu.

— De ce nu ați dispus efectuarea autopsiei ?

— Pentru că am găsit sticluța cu letolină lîngă ele, pentru că am găsit letolină în lichiorul pe care îl consumaseră, pentru că există la dosarul lor declarația gazdei, care le-a auzit de mai multe ori spunînd că, atunci cînd vor crede ele de cuviință, cînd își vor da seama că au îmbătrînit, se vor sinucide.

— Cum se face, domnule chestor, că în noaptea cînd trebuia să-l arestați pe urmărit, a fost împușcat agentul Costescu, și nu dumneavoastră ?

— Vă răspund tot cu o întrebare, domnule inspector. Cum se face că pe front mor mai mulți soldați și mai puțini ofițeri ?

— Foarte simplu de răspuns la această întrebare, domnule chestor. Îmi pare rău că nu ne înțelegem cum trebuie. Dar, încă o întrebare : cum se face că agentul Costescu a fost împușcat în ceafă, așa cum ați obișnuit dumneavoastră, în ultimul timp, să împușcați unii oameni ?

— Acuzațiile pe care vreți să mi le aduceți, domnule inspector, sînt foarte grave. Nu mai răspund la întrebările dumneavoastră. Cercetați, găsiți probele, condamnați-mă, dacă găsiți răspunsuri certe la faptele pentru care mă bănuiți.

— Nu vă bănuim domnule chestor. Nu putem umbla cu bănuieli cînd este vorba de un chestor de poliție. Avem certitudinea, avem probe, nu vă dați seama că avem probe ?

— Repet, nu mai răspund la întrebările dumneavoastră.

— Nici nu-i cazul. Fii amabil, domnule X, rupe epoleţii de pe umerii domnului Valentin Druzescu, pregăteşte-l pentru arest...

Spre apus, doar un nimb uriaş, de purpură, mai amintea ziua care trecuse. Chestorul aprinse o ţigară, ieşi în curte, nu se mai gîndi la nimic. O aştepta pe Rosamunda. Din clipă în clipă, trebuia să vină de la spectacol. Îi auzi paşii, îi ieşi în întîmpinare zîmbind, o rugă să-i povestească pe cine mai văzuse la spectacol, dacă spectacolul a fost frumos. Rosamunda umplu locuinţa de un potop de vise, de planuri şi de nimicuri. Înainte de a se culca, chestorul îi arătă cîteva cecuri cu sume mari, pe numele ei. Soţia îi mulţumi, crezu că totul era firesc, adormi uşor, ca un copil obosit. A doua zi, dimineaţa, chestorul se îmbrăcă în costum de gală şi, înainte de a ieşi din casă, privi mult chipul Rosamundei. Femeia dormea, un zîmbet de fericire îi lumina somnul. Nu o deşteptă, ieşi din casă, o luă la vale, spre chestura poliţiei, păşind rar, calm, gîndindu-se, mai ales la un lucru. „Oare mă vor avea în vedere şi pe mine la evadare ? Dacă mă vor avea, s-ar putea să le fiu de mare folos. Dacă nu, ducă-se dracului de lume..."

Agentul Dicu, care era ofiţer de serviciu, îi raportă cele întîmplate în noaptea aceea. Îl privi în ochi, fără să-l asculte, îl întrerupse pe la mijlocul raportului.

— Se pune la cale o evadare, Dicule ?

Agentul nu tresări, chestorul ştia că nu va tresări, că nu se va trăda, dar, de această dată, avea nevoie de „trădarea" lui, l-ar fi îmbărbătat „trădarea" lui. Agentul nu-i răspunse la întrebare, iar chestorul nu insistă.

Apoi, în ziua aceea, lucrurile se petrecură, cu precizie matematică aproape, aşa cum le prevăzuse chestorul.

XXIII

Trei oameni în fulgarine, cu cîte o mînă în buzunar, aşteaptă tăcuţi, urmărind mişcările fochistului.

Radu David şterge de jur împrejur cazanul, îi lustruieşte cercurile de alamă, îi lustruieşte cifrele ce-i compun „numele“ de botez, se întoarce la cabină, coboară, lustruieşte biela, se mai uită o dată la cuzinetul topit, îşi caută de lucru cu alergătoarele, urcă iar în cabină, locomotiva pufăie rar, îi mai aruncă două lopeţi de cărbune, apoi dă cu ochii de nea Costache. Nea Costache este curăţitorul camerelor de fum, e plin de negru de fum pînă în măduva oaselor, numai ochii verzi, verzi, cu sclipiri de ametist, nu-i sînt plini de negru de fum şi de păcură.

— Să ai grijă, nea Costache, să nu se stingă focul. În rest...

În rest, nea Costache simte ce ar vrea să mai spună Radu David, îi vine să plîngă după acest „băiat tare cumsecade“, cum spune el despre toţi fochiştii şi despre toţi mecanicii, băiat care-i aşteptat de trei civili, cu pistoalele în buzunarul fulgarinelor.

Radu David mai aruncă o privire prin cabina locomotivei, îşi ia rămas bun de la ea, se desparte ca de un prieten pe care „Dumnezeu ştie de-l va mai revedea vreodată“. De fugit, nu are cum să fugă, nu are cum să scape de oamenii cu pistoale, care îl aşteaptă cu răbdare, îi urmăresc toate mişcările, sînt gata să tragă în el. Coboară din cabină, se îndreaptă spre ieşirea din hala cea mare, urmărit de privirile lui nea Costache şi de cei trei în fulgarine, care merg la cîţiva paşi în urma lui. După ce iese din depou, traversează calea ferată, dă s-o ia la stînga, spre Movila, spre

drumul care duce acasă, la Natalia şi la Nicolae, la mama Minodora şi la fotografia de pe perete, în care un om tînăr, mai tînăr ca el, cîntă la vioară o melodie veche, cu gîndul la o pasăre albă.

— La dreapta, domnule, aude în spatele lui. Desigur, lui îi este adresat ordinul. Se întoarce, îl priveşte în ochi pe cel care i-a vorbit. Da, la dreapta, domnule. Nu vezi maşina ? E pentru dumneata, te aşteaptă la scară, ca pe boieri.

— Ce aveţi cu mine ?

— Nimic, domnule, nu te speria, nu avem nimic cu dumneata, dacă eşti om cu minte la cap şi nu ne dai de lucru. Dar absolut nimic nu avem cu dumneata. Domnul inspector Dumitraşcu vrea să-ţi spună cîteva vorbe. I-a venit poftă să discute cu dumneata, şi uite, ne-a trimis să te conducem la domnia sa.

Domnul inspector Dumitraşcu... Sevastian a greşit lăsîndu-l acasă, în noaptea aceea. A greşit de două ori. Mai întîi, în noaptea aceea nu trebuia să fie găsit la Adriana. Adriana... din cauza lui. Apoi, a greşit lăsîndu-l acasă pe el, pe Radu David. Nu trebuia să-l lase acasă, în ghearele morţii, să moară ca un prost. Trebuia să-l ia cu el, să-i ceară să lupte, să-i ordone să lupte, nu să „pice“ fără sens, orbeşte, ca peştele în năvod. Acum, domnul Dumitraşcu îl va întreba, şi el îi va răspunde. Ori nu-i va răspunde. Pe urmă, domnul Dumitraşcu va ordona să fie schingiuit, va ordona, poate, să i se smulgă unghiile, să fie ars cu fierul roşu, ca pe timpul inchiziţiei, ori va ordona să fie împuşcat, ori ars de viu. Are o şansă... Să tăgăduiască tot ce intenţionează să afle de la el domnul Dumitraşcu. Declaraţiile lui trebuie să corespundă cu ale domnului chestor... Domnul chestor a fost arestat... Oare cum arată un chestor arestat ?

Suflă un vînt rece și plouă mărunt, sufocant, o ploaie mocănească. Norii sînt jos, pe alocuri acoperă dealurile, pe alocuri curg prin văgăunile adînci, la vale, cu apa Siretului. Ce întrebări i-ar putea pune domnul inspector ? Multe. Să se gîndească la acest lucru. Așa i-a dat de înțeles domnul chestor. De pildă, ar putea să-l pună să scrie din nou notele informative pe care le-a dat chestorului la întîlniri. Și le amintește pe toate. Sevastian l-a sfătuit de la început să aibă în vedere acest lucru. Să nu se contrazică de la o notă la alta, de la o „informație" la alta. Ce întrebări i-ar putea pune domnul inspector ? În legătură cu trădarea secretului colaborării, a secretelor de stat. Domnul inspector Dumitrașcu e statul. Față de el și față de domnul chestor, „informatorul" și-a luat un angajament. Domnul chestor a dictat, Radu David a scris. Apoi a semnat. „Dacă voi divulga secretul colaborării cu Siguranța Statului, să fiu pedepsit pentru înaltă trădare". Își amintește perfect această frază. Ce probe are acum domnul inspector ? Domnul inspector nu are probe. Probele principale ar fi mărturisirile lui Sevastian, în cazul că l-ar aresta. Dar Sevastian n-ar face nici cu prețul vieții mărturisiri. Alte probe ar fi mărturisirile domnului chestor Valentin Druzescu. Dar lucrul acesta ar însemna condamnarea domnului chestor la moarte, pentru înaltă trădare. Domnul chestor nu va recunoaște niciodată. Iar dacă va recunoaște, Radu David va nega. El nu a înțeles nici un fel de „apropouri", nu a divulgat nici un secret. Nu-i bun de încrederea ce i-au acordat-o, le-a declarat de la început că nu se pricepe la o asemenea „muncă", că el nu face nici un fel de politică. Să nu mărturisească... Nici în timpul anchetei, nici în timpul schingiuirilor. E singura cale s-o mai vadă pe Natalia alăptîndu-l pe Nicolae ; e unica șansă s-o mai revadă pe mama Minodora, casa lui

dragă, ograda unde îl întîmpina „Hoțu“, punîndu-i labele dinainte pe piept...

Mașina intră în marele oraș negru. O oră și jumătate a făcut de la N. pînă la Iași. A călătorit pe banchetă, între doi agenți de siguranță, celălalt agent a călătorit în față, lîngă șofer. Acum, au ajuns. Arestatul este așteptat de domnul inspector. Domnul inspector e un tip simpatic, în civil, proaspăt bărbierit, cu fața numai zîmbet ; domnul inspector e încarnarea fericirii pe pămînt. Poartă un costum gri, batistă la butonieră. Îl prinde de minune costumul gri, pentru că e în tonul culorii ochilor lui.

În curînd, domnul inspector Dumitrașcu va fi avansat la excepțional, datorită meritelor deosebite. Domnul inspector Dumitrașcu a arestat un chestor de poliție, care a trădat interesele sfinte ale neamului românesec, pactizînd cu comuniștii. Această deosebită acțiune a inspectorului Dumitrașcu l-a catapultat în cele mai înalte cercuri ale Siguranței Statului, și viitorul se arată și mai promițător. Pentru că domnul colonel von Killinger îl cunoaște personal, și acest lucru este mai mult decît trebuie pentru ascensiunea rapidă a domnului inspector Liviu Dumitrașcu.

— Ia loc, domnule David. Da, da, în fotoliul acela de piele ! Ești murdar ? Nu-i nimic, așa e la calea ferată. Un prieten de-al meu lucrează și el la calea ferată. Sus, la minister. Poate că ai să-l cunoști. Ce mai faci, domnule David ?

— Cu munca mea, domnule inspector.

— Familia ?

— Bine.

— Să-ți trăiască copilașul. Cu cine seamănă ?

— Mai mult cu soția.

— Ai avut necazuri cu oamenii noștri ? Mă refer la domnii care te-au condus pînă aici.

— M-au tratat foarte bine, domnule inspector, trebuie să le mulţumesc pentru plimbarea cu maşina.

— Da, trebuie să faci acest lucru. Poate chiar astăzi, pînă în seară. Pentru că, tot astăzi, pînă în seară, ai să pleci înapoi la N., cu maşina, bineînţeles.

— Aş vrea tare mult să ajung cît mai repede acasă, domnule inspector. Mîine seară trebuie să fiu pe locomotivă.

— Nu se repară aşa repede locomotiva dumitale, domnule David. Are o boală mai complicată decît topirea unui cuzinet. Topirea cuzinetului e doar efectul unei cauze. Cauza e profundă, se dibuie greu.

— Vă pricepeţi la locomotive ?

— Mecanicul dumitale e un foarte bun colaborator de-al nostru. Mi-a spus o mulţime de lucruri despre felul în care pot fi scoase din funcţiune locomotivele, pentru sabotarea războiului. Da, da. Cunoaşte foarte multe lucruri despre dumneata.

— E normal să cunoască, sîntem prieteni doar, tovarăşi de muncă.

— Exact, ai precizat foarte bine. Tovarăşi de muncă. Pentru că veni vorba, unde ai fost în noaptea de unsprezece martie, anul trecut ? E imposibil să nu ţii minte o noapte ca aceea.

— Nu-mi pot aminti, domnule inspector. Trebuie să mă gîndesc ! Ori am fost în tură, ori am fost acasă.

— Se înţelege, îl aprobă Dumitraşcu. Ori în tură, ori acasă.

Domnul inspector îşi aprinde o Regală, îşi priveşte victima, dă drumul fumului în cercuri rotunde, cercurile urcă spre tavan, se lipesc de tavan.

— Ori în tură, ori acasă, revine el. Dar ai mai fost undeva.

— Am fost, domnule inspector, recunoaşte Radu David. Am fost, acum îmi amintesc, şi domnul chestor m-a mustrat pentru fapta aceea, nu trebuia să mă iau după...

— După cine, domnule David ?

— După Sevastian Pantază.

— Şi cine a mai fost, domnule David ?

— Numai noi doi, domnule inspector. Am stat pînă aproape în ziuă la ele.

— Care ele, domnule David ?

Privirile domnului inspector sfredelesc.

— Domnişoarele Rudeanu din Lespezi.

— Aşa te-a instruit domnul chestor ?

— Domnul chestor mi-a ordonat să fiu cît mai mult în preajma lui Sevastian Pantază.

— Se înţelege, aprobă domnul inspector şi scoate la rînd cinci cercuri de fum albastru. Pe urmă, domnişoarele Rudeanu s-au sinucis. Ştii că s-au sinucis ?

— Nu, domnule inspector.

— Da, s-au sinucis, insistă Dumitraşcu. La douăzeci şi patru de ore, după ce dumneata şi prietenul dumitale v-aţi întîlnit cu ele. Ori poate le-a ucis cineva ?

— Nu ştiu, domnule inspector.

— Da, nu ai de unde să ştii. Spune-mi, te rog, ce a discutat cu dumneata domnul chestor, la întîlnirea din septembrie, anul trecut ?

— E greu de răspuns la o asemenea întrebare, domnule inspector. E atîta timp de atunci, de unde să ştiu ce i-am raportat domnului chestor ?

— E o zi importantă, domnule David, insistă inspectorul. Trebuie să-ţi aminteşti ce a discutat cu dumneata domnul chestor.

— Nu-mi amintesc, domnule inspector.

— Te ajut eu să-ţi aminteşti, continuă amabil Dumitraşcu. Cu o noapte în urmă, fusese aruncat în aer un tren, nu departe de N. Iar în noaptea următoa e...

— Acum îmi amintesc, domnule inspector. Îmi amintesc perfect. Domnul chestor nu a discutat aproape nimic cu mine, m-a amenințat doar că mă arestează, dacă nu-mi fac datoria cum trebuie. Era foarte supărat pe mine, era nervos, zicea că mă împușcă cu mîna lui, dacă nu-mi fac datoria.

— I-ai dat notă informativă în ziua aceea ?

— Mi se pare că nu. Da, precis nu i-am dat. Veneam din tură și nu avusesem unde să scriu nota informativă.

— Noaptea, cînd trebuia să fie arestat bolșevicul, unde erai ?

— Nu știu cînd trebuia să fie arestat.

— Minți !

— Nu mint.

— Minți, domnule David.

Tăcere. Radu David privește desenul din persanul de pe jos, domnul inspector îl cercetează pe arestat cu privirile lui inteligente, pline de viclenie, de răutate, de ură.

— Unde ai fost, domnule David ?

— Acasă, domnule inspector.

— Ai auzit împușcături ?

— Vă referiți la noaptea cînd a fost împușcat domnul agent Costescu ?

— Da, ce ai făcut cînd ai auzit împușcăturile ?

— Am ieșit în curte, din curte am intrat în grădină, am stat ascuns acolo, cu pistolul la mine.

— De ce ai stat ascuns ?

— Îmi era frică.

— De ce îți era frică ?

— În noaptea rebeliunii aș fi fost împușcat, dacă eram găsit acasă. Mă gîndeam că...

— Unde ai fost în noaptea rebeliunii ?

— Sevastian Pantază m-a luat cu el, mi-a spus că legionarii voiau să ne lichideze.

Două luminițe se aprind în ochii inspectorului Dumitrașcu.

— De unde știa că legionarii vor să vă lichideze ?

— Mi-a spus doar că știe și atît. A fost cu noi și un învățător din Movila, unul care a murit iarna trecută, scurt timp după rebeliune.

— La prima întîlnire, după fuga bolșevicului, ce ai discutat cu domnul chestor ?

— Domnul chestor m-a înjurat, m-a amenințat cu trimiterea pe front, cu plutonul de execuție.

— De ce ?

— Că nu mi-aș fi făcut datoria, că aș fi mințit.

— Avea dreptate domnul chestor. Ne-ai indus în eroare. Știi că domnul chestor a fost arestat ?

Radu David privește în ochii domnului inspector de siguranță. Ce frumos răspuns cu domnișoarele Rudeanu !

— Da, a fost arestat, repetă Dumitrașcu.

Se scoală de la birou, aprinde o altă Regală, îl servește și pe Radu David, acesta refuză, el nu fumează.

— Din păcate, domnule David, nu am timp să mai discut cu dumneata.

Dumitrașcu apăsă pe un buton, doi dintre civilii care l-au condus pe Radu David să discute cu domnul inspector intră în birou, rămîn în poziție de drepți.

— Băgați-l la patruzeci și trei, le ordonă Dumitrașcu.

Apoi, către arestat :

— Dacă socoți că putem discuta, peste vreo două ore, e bine. Dacă nu, tot bine. Avem timp, domnule David. Avem timp suficient.

Arestatul iese din biroul domnului inspector, merge pe un culoar, apoi începe să coboare treaptă cu treaptă, de cinci ori cîte douăsprezece. Apoi este invitat să intre

pe o ușă deschisă, pășește pe un culoar lung, nesfîrșit de lung, luminat ici-colo de lampioane chioare, apoi coboară alte zece trepte, încă un culoar, apoi se deschide o ușă grea, de fier, unul din agenți proiectează lumina lanternei, în fundul încăperii deschise arestatul vede un pat de fier, cu ramă de ciur, pe ramă, un schelet de om.

— Nici el n-a vorbit, spune cel cu lanterna aprinsă.

— Și nici acum nu vorbește, completează celălalt.

Închid ușa celulei cu scheletul pușcăriaș, lui Radu David îi deschid ușa de vizavi, ușa cu numărul patruzeci și trei. Un pat de fier, o pătură ruptă, niște zdrențe în loc de pernă, o măsuță rotundă, pe măsuță o lumînare subțire. Omul cu lanterna aprinde lumînarea, o înfige într-o crăpătură a măsuței.

— Cînd te hotărăști, îi spune cel cu lanterna, bați cu pumnii în ușă și fluieri cît poți.

— Dar să fluieri tare, îi explică și celălalt. Cît poți de tare, să te auzim.

Cei doi rîd, trîntesc ușa de fier, se aude zăvorul, apoi lacătul, apoi din nou rîsul lor, pașii lor, apoi o liniște de mormînt. Radu David se așează pe pat, privește flacăra lumînării, lumînarea arde repede, în jumătate de oră se va stinge.

Se întinde pe pat și se gîndește la Maica Domnului cea cu părul blond, care își alăptează pruncul. „Doamne, dacă nici un pai nu se ridică fără vrerea ta, dacă tu ești bun și milostiv, de ce nu alungi răul din lume ? De ce faci războaie și ucizi copii în față ? De ce ești cîine, Doamne ?“

Lumînarea stă gata să-și dea duhul. O pîlpîire, două, trei, gata. Radu îi simte în nări fumul de după stingere, sufletul lumînării. Se așează pe pat, își acoperă fața cu palmele, nu se mai gîndește la nimic. Apoi se culcă, încearcă să doarmă.

Poate că au trecut trei zile şi trei nopţi de cînd stă acolo, în vecinătatea puşcăriaşului schelet. Nu a bătut cu pumnii în uşă, şi nici nu a fluierat cît poate el de tare.

Se aud paşi, paşii se opresc la uşă, uşa grea se deschide, şi lumina lanternei îi arde retina, parcă ar întîlni brusc lumina soarelui, îşi pune mîinile la ochi, e prea multă lumină dintr-o dată, să mori de atîta lumină.

— Poftiţi la interogatoriu !

Îi urmează pe cei trei care îl poftesc la interogatoriu.

Domnul inspector e acelaşi om bine dispus, proaspăt bărbierit, zîmbeşte.

— Ia loc, domnule David !

— Stau în picioare, domnule inspector.

— Mă rog. Îl priveşte pe arestat, zîmbind în felul lui. Cum te-ai odihnit, domnule David ?

— Bine, domnule inspector.

— Te-ai gîndit la ultima noastră discuţie ?

— M-am gîndit, domnule inspector.

— Şi ?

— Numai de un lucru sînt sigur, domnule inspector. Acest lucru este că nu am ce să vă ascund, domnule inspector, mă simt cu sufletul curat faţă de dumneavoastră.

Dumitraşcu fluieră a mirare, îl priveşte de parcă atunci l-ar vedea prima dată, începe să bată darabana pe cristalul ce-i acoperă biroul masiv, cu degetele lui subţiri, cu unghiile lui bine îngrijite.

— Din prima zi, din ziua cînd ţi-am solicitat colaborarea cu noi, domnule David, chiar din ziua aceea ai trădat.

— N-am trădat, domnule inspector.

— Ai trădat, domnule David. Notele pe care le dădeai domnului chestor erau scrise în colaborare cu „bolşevicul“. Pe unele chiar el ţi le-a dictat.

— Nu, domnule inspector. Nu-i adevărat nimic din ce-mi spuneţi. Iertaţi-mă că vă contrazic, e vorba de adevăr aici, ca şi de viaţa mea.

„Imbecil ce eşti“, spuse cu ciudă, în gînd, domnul inspector, şi rămase vesel, zîmbind, un om sigur de sine, îngîmfat, fericit...

La celălalt interogatoriu Radu David a venit cu sînge uscat pe buze şi pe faţă, cu ochii vineţi, cu doi dinţi rupţi şi cu bărbia umflată. Dacă domnul inspector ar fi ordonat să i se scoată cămaşa, pe spatele arestatului s-ar fi văzut vînătăi în cruciş şi în curmeziş ; dacă domnul inspector ar fi pus termometrul la subsoara arestatului, ar fi văzut, poate, mercurul, la patruzeci de grade.

— Zici că te-ai gîndit, domnule David ?

— M-am gîndit, domnule inspector. Daţi ordin să fiu împuşcat, domnule inspector, eu nu am ce să vă spun, o să vă bată Dumnezeu pentru chinurile mele !

Dumitraşcu îl biciuieşte pe arestat cu două priviri de oţel. Şi, pentru prima oară, de cînd îl cunoaşte Radu David, nervii domnului inspector fac explozie.

— Idiotule !

Aprinde o Regală, îşi recapătă calmul, îşi spune în gînd că e bine că „bolşevicii“ vor organiza o evadare, că le va organiza chiar el „evadarea“, că „evadaţii“ îl vor duce pe urmele întregului grup din rezistenţă. Se uită cu duşmănie în ochii „idiotului“ ; îi face semn să iasă.

„Idiotul“ iese, zace o săptămînă în infirmeria unei jandarmerii, rănile fizice i se cicatrizează, cele psihice sîngerează, abia acum îi sîngerează de-a binelea rănile

sufletului, scuipat, călcat în picioare, pălmuit și biciuit de moarte. După aceea, este îmbrăcat militar, în uniformă de artilerist, i se înmînează un ordin verde, cu trei stele pe el, ordin de plecare direct pe front. Pînă la tren, e însoțit de doi jandarmi. Acolo, se desparte de jandarmi și jandarmii se despart de el. Trenul pleacă peste o oră.

XXIV

Ilinca lui Enache stătea de aproape cinci luni la căpătîiul fiicei ; și în aceste luni părul ei alb căzuse fir cu fir, chelise ; zbîrciturile de pe frunte și de pe față o urîțiseră îngrozitor ; dacă cumetrele din Movila ar fi văzut-o fără broboadă, și-ar fi făcut cruce și ar fi luat-o la fugă. Pînă și ochii i se schimbaseră. Ochii ei căprui, doi stropi de lumină altădată, ochii ei erau acum întunecați, două sfere de sacîz, lipsite de viață, fără urmă din măreția de altădată. De atîtea ori simțise ea, în aceste cinci luni, că de s-ar fi lăsat pe spate, închizînd ochii, exact în clipa aceea ar fi murit ! Dar chipul palid al Adrianei, nesfîrșitul ei delir, în care cuvîntul „mamă“ se amesteca cu tot felul de șoapte neînțelese, certitudinea că de s-ar fi lăsat ispitită de chemarea morții, ar fi urmat-o imediat și Adriana, această certitudine n-o lăsa să moară. Fata era tînără, trebuia să trăiască. „Ia-mi, Doamne, viața mea și toarn-o în sufletul ei !“ se ruga Ilinca.

Intr-o noapte, cînd Adriana dăduse ochii peste cap, Ilinca strigase înăbușit numele lui Satan : „Ia-mi sufletul, Diavole, și fă să-mi trăiască fata“ !

Se întîmplase că tocmai în clipa aceea intrase în cameră sora de gardă, se repezise la patul bolnavei, reglase aparatul cu oxigen, viața revenise în trupul tînăr.

Ilinca îngenunchease lîngă pat, tresărind la fiecare respirație a bolnavei ; adormise în zori, îngenuncheată, cu mîna Adrianei pe capul ei. Cînd se trezise, fata respira liniștit, dar era atît de albă la față, cum numai în visele îndepărtatei copilării văzuse Ilinca chipuri asemănătoare ; de zîne sau de iele. „Lasă, își spusese, să ard eu în focul nestins al Iadului, numai să-mi trăiască fata !“

În ultimele două săptămîni, doctorul Șnarc începuse s-o trateze și pe ea cu injecții. „Babo, îi spunea Șnarc, să nu dai ortul popii, bre, că fata are nevoie de tine !“

La vorbele acestea ochii ei tulburi și gura ei uscată încercau să rîdă, era gata să se supună oricărui supliciu, numai să-i trăiască fata, s-o vadă din nou pe picioare, s-o vadă din nou acasă, udînd mușcatele de la ferestre, s-o audă cîntînd ori pălăvrăgind despre atîtea și atîtea lucruri din care Ilinca nu înțelegea o iotă. Va muri cînd fata se va vindeca complet. Sufletul ei va ajunge în Iad. Și ce dacă va ajunge în Iad ? E un preț convenabil, cînd vlăstar din trupul tău bătrîn rămîne în viață, cînd suflet vlăstar din sufletul tău bătrîn rămîne în viață“.

Avea uneori senzația că era multiplicată în miliarde de firișoare de nisip, că o forță nevăzută cernea acest nisip, părțile cele mai mici și cele mai fine lunecau prin orificiile sitei, cele mai zgrunțuroase rămîneau, se zbuciumau zadarnic să încapă și ele, dincolo, în viață, să rămînă în viață ; forța aceea nevăzută răsturna sita cu tot ce era zgrunțuros, într-un fel de ladă ; toate resturile se pietrificau în lada aceea. Bătrînul este ceea ce nu mai trebuie nimănui ! Dar sînge

din sîngele ei, trup din trupul ei, suflet din sufletul ei, Adriana, lumina ochilor ei și lumina sufletului ei, fata ei a trecut dincolo de plasa neînduratei site, a trecut dincolo, a lunecat ca un spiriduș, trăiește, trebuie să trăiască, trebuie să alerge pe drumul ce duce spre Siret, și spre Mustea, trebuie să se întîlnească cu Sevastian, să rîdă și să se veselească, să facă nuntă și să trăiască ani mulți. Altfel, de ce s-ar fi născut pe lume ?

Θ revăzu în sicriu și auzi bolovanii de pămînt lovind surd în coșciugul din scînduri de brad.

— Nuuu ! strigă dureros. Nu, Doamne, asta nu ! Și deschise ochii.

— Babo, îi spuse Șnarc, zîmbindu-i. Acum, bre, babo, tu ești mai bolnavă ca fata. Fata e gata, bre, ți-am pus-o pe picioare, trăiește, bre, să mă ia dracu' dacă nu trăiește ! Tu, hoașcă bătrînă, să nu mori, bre, mai amînă vreo trei luni.

Ilinca luă mîna doctorului, o sărută cu buzele ei subțiri, două fîșii de piele tăbăcită, uscată.

Și, într-una din zilele primăverii lui 1942, Adriana făcea prima plimbare în livada spitalului numărul trei. Ilinca înviase și ea, plecase în Movila, să deretice casa, s-o văruiască și s-o însorească, s-o pregătească de sărbătoare pentru lumina vieții ei, care înviase din morți. Era convinsă că minunea aceasta se întîmplase pentru că ea, mama, își vînduse sufletul.

■

Era timpul cînd caișii încep să-și scuture florile, cînd mugurii vișinului și ai mărului stau gata să plesnească, în explozia lor de floare și parfum, cînd rîndunelele îți cîntă bucuria revenirii la un nou ciclu de viață ; era o zi senină, pe fundalul cerului albastru cocostîrcii planau într-un ultim zbor de recunoaștere.

Adriana se așeză pe banca de sub un cais, avea fața albă, albă ca petalele ce se scuturau cu miile, la fiecare adiere de vînt, se rezemă de speteaza băncii, lăsă capul pe spate și, printre crengile încărcate de flori privi cerul, îl privi cu ochii ei verzi, mai verzi ca mugurii tineri, gata să-și scoată evantaiul de frunze, plămînii cu care să respire aerul și lumina spre a duce mai departe nestăvilitul izvor al vieții.

În înaltul cerului cocostîrcii continuau zborul lor de recunoaștere, rotindu-se într-un cerc larg, cu aripile nemișcate, apropiindu-se de pămîntul verde, cu bălți în care broaștele o țineau într-un nesfîrșit concert.

De-aș fi și eu o barză, își spuse. Ori o rîndunică! Să zbor sus, să zbor peste munții de zăpadă și de gheață, să-l caut prin pădurile troienite ... O vizitase Radu David, îi spusese că Sevastian a scăpat, dar ea nu trebuie să știe nimic despre aceasta, ea trebuie să știe că iubitul ei fusese ori ucis, ori arestat. Nu trebuie să știe că omul ei drag continua să trăiască, departe de ea, departe, cine știe cu ce suflet de cremene, ori de bazalt, ori de oțel ; cine știe cu ce suflet de smoală, ori de noapte, cu plîns înăbușit și cu gigant dor de răzvrătire împotriva întregului univers... Sau poate a căzut în lupta cea grea... Sau poate cine știe în ce Doftană zace, cu celule întunecoase și umede, cu ziduri de piatră, ferecat în lanțuri și cu sufletul pustiit de dorul și de setea împlinirilor.

„Privesc din Doftana prin gratii de fier
Departe în zare un petic de cer...“

— Bună ziua, domnișoară.

Se întoarse. Pe fața ei albă, șlefuită parcă din marmură de Carrara, două lacrimi continuau lunecarea ușoară spre bărbie. Inima începu să-i bată năvalnic, presimțea că domnul în pardesiu gri, cu ochii cenușii, domnul acela era o primejdie, zîmbetul lui sub-

ţire, bunăvoinţa vicleană, aşternută pe faţa lui, jovialitatea aparentă, toate acestea îi spuneau că în acel tihnit ceas de gîndiri şi de convalescenţă, o nouă primejdie se apropiase de ea, moartea îşi arăta din nou hidosul ei chip, lua chipul domnului în gri, în mod sigur, domnul în gri era de la poliţie ori de la Siguranţă, domnul în gri venea s-o aresteze, s-o ancheteze, s-o tortureze. De ce nu murise ?

— Mă bucur că v-aţi vindecat, mult stimată domnişoară, continuă domnul în gri. Îmi daţi voie să stau cîteva clipe cu dumneavoastră ?

— Nu vă cunosc, domnule !

— Domnişoara Adriana Enache, nu-i aşa ? o încredinţă domnul în gri că nu greşise şi se aşeză. Adriana se trase la capătul băncii, speriată, ca o pasăre prinsă în laţ.

— Nu vă cunosc, domnule, nu v-am văzut niciodată.

— Nu se poate, zîmbi domnul în gri, nu se poate să nu vă fi vorbit niciodată domnul Sevastian de mine. Sînt inspectorul şef al Siguranţei, n-aţi auzit de mine, domnişoară ?

— N-am auzit, domnule.

— Liviu Dumitraşcu, domnişoară, imposibil să nu fi auzit de mine, dumneavoastră, care, oricum, aţi trecut pe la Siguranţă, vă aşteptaţi, probabil, să mai treceţi.

— Nu vă cunosc, domnule, repetă Adriana şi îşi şterse cele două lacrimi de pe faţă. Şi nu vreau să discut cu dumneavoastră, domnule.

— E o vorbă în ebraică, domnişoară. Dacă nu este cum vrei, trebuie să vrei cum este. Să trecem peste momentul de curtoazie, să intrăm în miezul lucrurilor. Să binevoiască domnişoara să-mi răspundă la cîteva între-

bări. Vă previn că de răspunsul ce-l veţi da depinde locul în care vă veţi continua convalescenţa.

Adriana se ghemuise în colţul băncii, cu halatul strîns pe corp, baticul îi lunecase spre ceafă, cîteva petale de cais poposiseră în părul ei negru, strălucitor.

— Ce relaţii erau între dumneata şi Sevastian Pantază ?

Adriana zîmbi ciudat.

— Dumneavoastră aţi iubit vreodată, domnule ?

Dumitraşcu îşi aprinse o ţigară, puse picior peste picior, privi cerul albastru, punctat de cîteva cercuri de cocostîrci, care continuau să se rotească, la vreo mie de metri deasupra cîmpului şi bălţilor dinspre Movila.

— Nu numai că am iubit, domnisoară, luă Dumitraşcu o mină forţată de „mărturisiri visătoare", nu numai că am iubit cîndva, dar continui să iubesc, stiu ce înseamnă iubirea. De altfel, cînd omul nu mai iubeste, şi mai ales noi, bărbaţii, înseamnă că nici sfîrşitul nu-i departe. A nu mai iubi, pentru noi, bărbaţii, înseamnă ultima telegramă de la moarte. „Vin urgent" s-ar traduce.

Zîmbi, trase din ţigară, scoase cîteva rotocoale de fum, privi chipul speriat al fetei, cu ochii lui cenuşii, care arătau deopotrivă inteligenţă şi viclenie.

— Cunosc totul despre dumneata, domnişoară, schimbă el tonul. N-am timp, scuză-mă, n-am prea mult timp la dispoziţie, să lămurim ce avem de lămurit, dacă se poate aici, dacă nu, veţi fi nevoită să mă însoţiţi. Cine l-a împuşcat pe agentul Costescu ?

Buzele Adrianei, acoperite de un puf alb şi mătăsos ca de păpădie, începură să tremure.

— După cîte îmi amintesc, agentul a tras în mine, în rest nu mai ştiu nimic.

— De unde aveai pistolul ?

— N-am avut niciodată pistol, răspunse Adriana cu o voce pe care nu și-o recunoștea.

Dumitrașcu se apropie de ea, îi luă bărbia în mînă, o pironi cu privirile lui ucigătoare, vrînd parcă s-o hipnotizeze.

— Nu-i așa că domnul chestor Valentin Druzescu l-a împușcat ?

— Cum, domnul chestor ?!

Dumitrașcu rîse fals, luă mîna de pe bărbia Adrianei, dădu din cap.

— Îl aperi pe domnul chestor ?!

— Dar nu știu, domnule inspector șef. S-a aprins dintr-o dată lumina, eu am vrut să mă acopăr, agentul a tras în mine, altceva nu știu nimic.

O pală de vînt scutură puzderia de petale peste banca de sub cais, Dumitrașcu zîmbi.

— Ai fost exmatriculată pentru că ai luptat împotriva Gărzii de Fier. A venit timpul să te reînscrii în facultate, de ce rătăcești pe drumuri periculoase ? Pentru ce, domnișoară ? Și pentru cine ? Nu-i păcat de așa frumusețe să se ofilească prin închisori ? Îți aperi iubitul, asta ar fi explicabil, dar de ce îl aperi pe domnul chestor ?

— Nu știu, domnule inspector șef, înțelegeți că nu știu ce a urmat după aceea... Un glonte e ca și cum te-ar lovi dintr-o dată un fulger. Știu că domnul acela a tras în mine, atîta știu.

— Mărturisește că domnul chestor l-a împușcat, și ești liberă.

— Dar am fost grav rănită, nu mai știu..

— Ai văzut, totuși, cum domnul chestor a tras în el.

— Mi se pare că am văzut, poftim, dacă asta vreți de la mine.

— Ai binevoi să semnezi o declarație ?

— Dar gîndiţi-vă, domnule inspector şef, mă obligaţi să...

Ochii de culoarea scrumului de ţigară prinseră dintr-o dată în sclipirea lor ceva ca două raze de soare.

— E adevărul, domnişoară, am nevoie de această declaraţie şi eşti liberă.

Cu o mînă albă ca hîrtia pe care scria, Adriana începu să aştearnă declaraţia, cuvînt cu cuvînt, după cum îi dicta inspectorul şef Liviu Dumitraşcu. Şi nu ştia că în clipa aceea aşternea pe hîrtie sentinţa de condamnare la moarte a unui chestor de poliţie, ca şi ordinul de ridicare într-o funcţie foarte mare a unui inspector şef de siguranţă.

„Şi cine ştie, gîndea Dumitraşcu, salutînd curtenitor pe domnişoara rămasă sub cais, statuie de marmură albă, cine ştie, s-ar putea ca porumbelul să vină din cînd în cînd la porumbiţă. Vă întind eu laţul, iată de ce nu te bag în colivie, scumpă porumbiţă !“

Adriana auzi maşina îndepărtîndu-se, ţinu ochii închişi, privi cîteva clipe în cerul dinlăuntrul ei, un cer mai nemărginit decît cel dinafară, şi nu albastru, şi plin de cocostîrci şi rîndunele, nu răscolit de adierea unui alizeu încărcat cu parfumul florilor sălbatice şi cu parfumul florilor de grădină şi de livadă ; cerul dinăuntrul ei era cenuşiu ca ochii domnului inspector Dumitraşcu, şi era brăzdat de zborul săgetător al unor păsări cu cap de femeie, cu păr de femeie şi cu ochi de foc, păsările ce prevesteau anticilor greci venirea secetei, a ciumei şi a războaielor, venirea unor vremi apocaliptice, domnia morţii asupra vieţii.

— Zboară harpiile, şopti Adriana. Zboară harpiile prin sufletul meu ! Prin tot universul meu, mai mare decît oceanul şi mai mare decît cerul...

Două lacrimi se opriră pe umerii obrajilor, vîntul continua să scuture petale albe în părul ei negru. „Dar

nu ne lăsară ciocoii pe noi/ Şi-n lupta cea mare căzut-am noi doi..."

— Hei, domnişoară, o trezi vorba aspră a doctorului Şnarc. Hai, bre, nu te prosti. Că eu te-am înviat din morţi ca pe Isus Cristos al vostru, pentru care ne omorîţi voi acum. Hai, bre, că nu pentru domnul inspector de la Siguranţă am fugărit eu moartea din tine. Du-te dracului, bre, cu plînsul tău cu tot! Hai, bre!

XXV

Chestorul Valentin Druzescu a fost condamnat la moarte, pentru înaltă trădare. Urmează să se execute sentinţa Curţii marţiale. Poate mîine, în zori, poate poimîine, tot în zori. Nu-i nimic, va înfrunta cu dîrzenie plutonul de execuţie. Mulţi dintre cei ce luptă cad, va cădea şi el. De un lucru îi pare rău. Că nu a binevoit domnul inspector Dumitraşcu să vină în noaptea aceea cu el. L-ar fi împuşcat cu mai multă plăcere decît a făcut-o cu plutonierul Costescu. Domnul inspector de la Siguranţă nu i-ar mai fi zîmbit subţire, şerpeşte, în numeroasele ore de anchetă, şi nu i-ar mai fi demonstrat, cu o diabolică meticulozitate, felul în care domnul chestor „vînduse comuniştilor secrete de stat". E drept, a avut unele probe domnul inspector. Începînd cu pachetul de Mărăşeşti şi terminînd cu moartea agentului. Poate că unele din aceste probe l-au determinat pe domnul inspector să nu participe la arestarea „bolşevicului". La toate acestea se gîndeşte

acum chestorul. Acum, în ceasul al doisprezecelea. L-a subapreciat pe domnul inspector, și această subapreciere îi aducea acum moartea. În zori, va fi împușcat, laolaltă cu niște imbecili. Nu, el trebuia să-și vîndă scump pielea, el nu-i un oricine, el a fost chestorul Valentin Druzescu...

Se aud pași, da, a sosit ceasul de pe urmă. Ce caută agentul Dicu ? El îl conduce spre plutonul de execuție ? Tocmai el ?

— Evadăm, domnule chestor !

Îl urmează pe omul care i-a deschis celula. Intră într-o altă celulă și, din aceasta, printr-o gaură cît să încapă un cîine, se tîrăște cîțiva metri, simte pămîntul jilav, apoi se trezește într-un gang. Cineva aprinde o făclie, și atunci Druzescu observă că nu-i singurul care evadează. Pe bărbosul din dreapta îl cunoaște. E arheologul Constantin Prodescu, arestat de Siguranță. Chiar el, chestorul, făcuse primele investigații. Mai apoi, domnul inspector preluase cazul.

L-au condamnat la moarte.

Celălalt, din spate, e Remus Vîlceanu, picherul de cale ferată, arestat în legătură cu furtul vagoanelor cu armament și muniții.

Condamnat la moarte.

Dar celălalt, din stînga ? Nu-l cunoaște. E un tînăr simpatic, foarte simpatic. Pe cei din urmă de tot nu-i vede bine. Unul pare a fi Vasile Petrov, da, chiar el este. Vasile Petrov, învățătorul din Brătești, lipovean, care rupsese ordinul de plecare pe front, instigase și pe alți tineri să rupă ordinele de mobilizare, acele ordine verzi, cu trei stele pe ele.

L-au condamnat la moarte.

Celălalt e Nestor Prundeanu. De ce a fost arestat Nestor Prundeanu ? Se spune că ar fi împușcat un

ofițer neamț. Va să zică, cîți sîntem ? Doi, patru, șase, șapte. Șapte, cu călăuză cu tot.

Este vorba de o adevărată evadare. Nu știam că hrubele și catacombele orașului nostru trec și pe sub penitenciar. Cel din față, cu făclia în mînă, e agentul Dicu. Numai Dicu cunoaște aceste căi de Iad. Ori de Rai, pentru că mă scoate la viață. Sau poate, la ieșire, ne așteaptă moartea ?! Atunci, la ce toată această comedie ?! Va să zică, secretarul meu de cabinet era omul lor, al comuniștilor. Bănuiam de mult acest lucru, n-am vrut să-l verific.

Merg repede, cu umbrele după ei. Prin unele locuri trebuie să treacă de-a bușilea. Sînt cu toții uzi leoarcă de sudoare. Un gang ceva mai larg și mai lung. Acum chestorul știe unde se află. Dacă ar lua-o la dreapta, printre lăzi vechi și butoaie, ar intra în pivnița lui. Și din pivniță, în casă. În casa la care, pînă mai zilele trecute, meșterii lucrau, supravegheați de ochii frumoasei Rosamunda... Ce s-a întîmplat oare cu Rosamunda ? Nu-l regretă, desigur. O văduvă tînără, deosebit de frumoasă, cu destui bani în bancă, se poate recăsători cu cine vrea. O va găsi recăsătorită, e sigur de aceasta, dacă va supraviețui... Victoria sovieticilor va însemna și victoria comuniștilor din România. Ce caută el printre comuniști ? Dar ei de ce îl salvează ? Pentru că au nevoie de el. Pentru că, la rîndul lui, i-a salvat și el pe cîțiva. Nu pentru idealul lor, ci pentru lupta lor de moment. I-a salvat și a plătit el în loc, cu toată viața lui de pînă atunci. El, chestorul Druzescu, a murit, cu tot ce a fost el pînă la arestare. Acum, se naște un alt Valentin Druzescu, unul care nu va mai zîmbi niciodată, așa cum nu zîmbesc hrubele și catacombele de sub dealul orașului. Își amintește de Dumitrașcu, avea de gînd să organizeze „evadarea" a doi oameni. Or fi și cei doi printre evadați ? Va tre-

bui să-i studieze pe toţi, să-i lichideze pe cei doi. Ba nu, nu-i va lichida. Va lăsa pe domnul Dumitraşcu să simtă din plin că în rezistenţă se află şi un chestor de poliţie. Îi va măcelări zeci ori sute de oameni şi poate că îl va reîntîlni într-o zi. Da, trebuie să trăiască pentru ziua aceea, trebuie să trăiască, să trăiască !

O nouă hrubă. Aici, evadaţii îşi schimbă hainele. Repede, în cîteva clipe, se echipează în uniforme militare. Iată-i militari pe toţi şase. Un „sergent", patru „soldaţi", un „sublocotenent". Domnul chestor e îmbrăcat în uniformă de sublocotenent, hainele i se potrivesc de minune. Numai chipiul nu i se potriveşte. Stă pe vîrful capului său mare, cu păr roşcat. Bărbosul în uniformă de soldat, arheologul, pare de-a dreptul caraghios. Un dezertor, ori un tîlhar ; o figură ce nu inspiră deloc încredere. Tînărul subţire şi înalt, necunoscutul cel simpatic, pare un prepeleac înţolit în haine de cătană. E domnul Emilian Caragheorghe, ziarist. Da, el este. A fost arestat în gară, înainte de a ajunge la unchiul său. Pentru ce l-or fi arestat ? Are ochi negri, mari, părul ondulat, e trist, pare ofticos, e un băiat subţire, atît de subţire că ar trece glonţul prin el ca printr-o felie de caşcaval. Sergentul e domnul Nestor Prundeanu, negustor de haine vechi şi vînzător de planete. Un papagal verde, un şoarece alb, o cutie cu planete, haine vechi, haine vechi... Acum e „sergent". Numai el pare vesel. În întunericul din jur, faţa lui rîde. Nu se potriveşte deloc rîsul într-un asemenea întuneric. „Vînzător de haine vechi şi de planete... Ai împuşcat un ofiţer din trupele S. S. ? Cum de mai trăieşti ? E cusută cu aţă albă, domnule Dumitraşcu. Domnilor, mi se pare mie că Siguranţa înghite un mare hap. Mi se pare mie că mîine va fi anchetat şi domnul inspector Dumitraşcu. Trebuia să „evadeze" doi şi evadează şase. Gardienii nu se pu-

teau alarma. Eliberatorul a ieşit din fundul pămîntului, din măruntaiele zeiţei Geea."

— Unde ne duci, domnule Dicu ?

Vorbele par bubuituri de tun. Inimile îngheaţă de frica vorbelor, domnul chestor a făcut o imprudenţă, a vorbit cînd vorbele nu sînt potrivite deloc, cînd vorbele stîrnesc umbrele şi duhurile rele. Nu i se răspunde şi nici nu vrea să i se răspundă. Omul din faţă, omul cu făclia în mînă, nu mai este subordonatul domnului chestor. Omul din faţă, purtătorul de lumină, e îngerul cel bun care duce şase suflete negre din împărăţia morţii, spre împărăţia vieţii. Acest drum e cunoscut numai de el, de îngerul cel bun, şi de şobolanii mari şi graşi ; mari ca purceii şi graşi ca purceii, şobolanii ce aleargă grăbiţi, într-un lung şir indian, pe lîngă micul şir indian de oameni. Şobolanii aleargă în sens contrar, de la lumină spre întuneric... Pe drumul acesta or fi trecut domnii Moldovei, cînd Cetatea de Sus cădea în mîna duşmanului ?

Valentin Druzescu îşi apasă chipiul mic pe capul mare, roşcat, simte aer curat. De mult nu a respirat un aer atît de curat, cu iz de mîl şi de zăvoi. Omul cu făclie le dă pistoale, carabine, cartuşe... Apoi stinge făclia. E un întuneric să-ţi scoţi ochii, cerul e acoperit de nori. Se urcă cu toţii într-o barcă, omul din faţă conduce barca. Lui Valentin Druzescu i se pare că are un ban în gură şi că pe celălalt mal va trebui să dea banul omului care îl trece apa. Poftim banul, domnule Charon. În jurul bărcii, aude glasuri cunoscute şi vede braţe întinse spre el. Cine ştie dacă nu cumva a fost executat ?! Iar acum, sufletul lui călătoreşte, călătoreşte, spre Infern, bineînţeles. Pentru că mult rău a făcut în viaţa lui.

Ajung dincolo și merg prin zăvoiul ud, desfrunzit. Apoi, urcă cu toții într-o mașină militară, și mașina se pierde în noapte.

Pe omul de la volan l-a visat parcă într-o noapte. Se făcea că se dusese să-l aresteze, dar nu-l arestase. Îl împușcase în noaptea aceea pe agentul Costescu.

Se aprinde brusc o lanternă și o voce aspră le cere să se oprească.

Locotenentul Sevastian Pantază se supune, în timp ce omul cu părul roșcat stă gata să-l împuște pe șeful postului de jandarmi din Leordeni.

— Actele !

— Sîntem în misiune, domnule șef, poftim, nu ne țineți pe loc.

Omul controlează actele, doi jandarmi privesc impasibili, cu armele la spinare, unul fumează, din cînd în cînd scuipă printre dinți.

— Cîți sînteți ? întreabă șeful de post, întinzînd locotenentului actele.

— Nu e datoria dumitale să știi cîți sîntem.

— Zăăău ?!

Șeful de post îndreaptă lanterna spre cel care i-a vorbit.

— De unde te cunosc eu pe dumneata ?!... Nu cumva... domnule chestor ?!

În clipa următoare, curiosul șef al postului de jandarmi din Leordeni zace pe marginea șoselei, cu țeasta perforată de un glonte. Domnul Valentin Druzescu îl țintuise acolo unde, cine știe cu cîți ani în urmă, omul de pe marginea șoselei fusese uns de popă cu sfîntul mir. Mașina gonește cu luminile stinse, fluierată de gloanțele celor doi jandarmi, care și-au pierdut șeful. După cîțiva kilometri, o ia la stînga, urcă un deal care nu se mai termină, se oprește brusc, coboară cu toții. Sevastian își șterge fruntea.

— Trebuie să scăpăm de maşină !

Sînt primele vorbe pe care le aud evadaţii, primele vorbe calde, prieteneşti, omeneşti. Dar nu au timp să le guste, trebuie să scape de maşină. O împing spre stînga, cîţiva metri, apoi le scapă dintr-o dată din mîini, o aud trosnind sec, rupîndu-şi „coastele", ţipînd surd de cîteva ori, apoi un plescăit de apă, şi încă unul, şi încă unul...

— Haine vechi, domnilor, cine mai cumpără haine vechi ? Nu i se răspunde celui ce a vorbit. Acum oamenii aleargă, nu-i timp de vorbă. Aleargă unul după altul, urcă dealuri, coboară văi, urcă munţi. Plouă mărunt şi rece, şi ei fug de o veşnicie, fug în jurul pămîntului, cărînd după ei noaptea.

Cînd încep să se vadă, ici-colo, tulpinele de stejari, ori de fagi, ori de brazi, se opresc lîngă o stîncă pe sub care curge un pîrîu, o împing din răsputeri, o dau la o parte, îşi fac loc, intră în măruntaiele muntelui, muntele se închide în urma lor. Sevastian aprinde o făclie, pornesc mai departe, unul după altul, prin locuri strîmte, alături de pîrîiaşul limpede, respirînd aer umed şi rece, cu iz de mucegai.

Ajung într-o grotă, în mijlocul căreia arde un foc. E cald, e lumină. Omul care îi întîmpină are părul alb, deşi pare tînăr, sub patruzeci de ani.

— O treabă bună, felicitări ! i se adresează lui Sevastian.

— Mulţumesc, răspunde locotenentul. Pe chipul lui nu se citeşte nimic, parcă-i chipul unei statui de gheaţă. Se întoarce spre cei şase evadaţi, îi priveşte în ochi, la rînd, pe fiecare în parte.

— Să ne uscăm, să mîncăm, să ne refacem puterile !

Descoperindu-se parcă atunci, cinci dintre evadaţi se îmbrăţişează, se bat pe umeri, cu prietenie, cu căldură.

Chestorul stă singur, ceva mai la o parte, neluat în seamă. Se apropie de foc, își dezbracă bluza de sublocotenent, o așează pe o buturugă.

— Nu ne-am spus nici o vorbă pînă acum, domnule chestor, aude în spate vocea locotenentului. Nu se întoarce, răspunde privind în foc, cu ochii lui mari, bulbucați, urîți.

— Nu mai sînt chestor, domnule Pantază ! Nu mai sînt nimic !

— Cu toții sîntem loviți de soartă, domnule chestor, dar vom învinge !

— Cînd o să învingeți dumneavoastră, comuniștii, dacă o să învingeți, în ziua în care o să învingeți, am să-mi trag un glonț în cap.

În peșteră tăcerea este întreruptă din cînd în cînd doar de pocnetul ușor al lemnelor ce ard. Apoi, chestorul își duce pînă la capăt gîndul.

— Druzescu nu poate renaște din propria-i cenușă, ca pasărea Phoenix.

— Atunci ce rost are să stați cu noi ?! întrebă mirat Remus Vîlceanu, picherul.

— Domnul locotenent știe ce rost are persoana mea aici, i-o taie Druzescu, privindu-l cu răutate. Și sper că un singur om are voie aici să ancheteze.

— Hai să mîncăm și să bem ceva, schimbă discuția omul cu păr cărunt. Pe urmă, ne-om spune fiecare ce avem pe suflet.

— Haine vechi, domnilor, cine cumpără haine vechi ?! O planetă pentru domnișoara, perforeaz-o, Gigel !

Druzescu întoarce o privire dușmănoasă spre cel ce vorbise.

— O faci pe nebunul, porc de cîine, șoptește el, mai mult pentru sine.

Omul cu păr cărunt se apropie de negustorul de haine vechi, îl ia de braţ, îl aduce lîngă foc, îl invită să se aşeze. Îi ia carabina, îi dezbracă bluza cu grade de sergent, i-o pune la uscat, începe să-i cerceteze vînătăile de pe spinare. Multe şi vinete, vinete spre negru, ca şerpii de baltă. Privindu-i spatele, Valentin Druzescu şopteşte din nou ceva pentru sine, apoi începe să cerceteze cu grijă armele ce-i fuseseră încredinţate.

XXVI

Privirile unora dintre ei cad adesea pe chipul chestorului, îl privesc minute în şir, cu dispreţ, cu teamă, cu ură. Poate că, gîndeşte Sevastian, n-am să pot uni niciodată sufletele acestor oameni într-un tot, tocmai datorită prezenţei domnului chestor. Nu pot înţelege de ce îl urăsc ei atît de mult... Au aflat doar că chestorul trebuia să fie executat pentru înaltă trădare, în aceeaşi dimineaţă cu ei...

Într-adevăr, chestorul dovedise, şi cine cunoştea mai bine acest lucru decît Sevastian, că era antifascist, un patriot care luptase, în felul lui, şi care continua lupta începută. Şi atunci ? Va trebui să se gîndească, să găsească totuşi sursa acelei coeziuni care face dintr-un colectiv mic o adevărată forţă. La ce se gîndeşte oare Remus Vîlceanu, picherul ? Îl cunoscuse anul trecut, prin intermediul femeii aceleia care îi aducea veşti şi ordine de la căpitanul Moiceanu. Îi spusese doar că-i un vechi luptător al partidului, să se bizuie pe el, îi va aduce oamenii necesari. Într-adevăr, în noaptea aceea,

cînd acţionaseră asupra trenului, picherul îi adusese cu vreo şase oameni mai mult decît se aşteptase locotenentul ; se dovedise un bun organizator, acţiunea mersese neaşteptat de bine. Totuşi, fusese cineva care trădase. Altfel, de unde ar fi putut afla Siguranţa că Remus Vîlceanu fusese unul dintre organizatori ? Dar acţiunea reuşise, şi asta datorită lui.

La ce se gîndeşte oare de atîta timp, acest om scund şi îndesat, cu faţa ovală, cu maxilare puternice, cu ochi căprui şi sprîncene dese, cu păr lung de un blond spălăcit, aproape de alb ?

Locotenentul îşi zise că el, personal, trecuse prin destule nenorociri, tot atît de mari ca ale picherului, dar rămăsese zdravăn, bărbat întreg la minte, gata de acţiune. Acest fel de a vedea lucrurile îi dădea un anume respect faţă de propria-i persoană. Într-adevăr, cele opt luni de calvar din arestul Curţii Marţiale, pierderea Adrianei, de care era convins, pierderea ei, în modul acela atît de stupid, fuga şi toate celelalte îi dădeau dreptul să se considere un om trecut prin mari încercări. Nu avea însă de unde să ştie, nu putea trăi un sentiment ca acela al picherului Remus Vîlceanu, tată a patru copii, toţi sub zece ani, rămaşi în grija unei mame bolnave, fără nici un sprijin material, rămaşi, cu alte cuvinte, pe drumuri. E de ajuns să fii separat un timp mai îndelungat de asemenea fiinţe, pentru ca dorul, numai dorul, să-ţi uzeze încet, încet voinţa, să cazi pe gînduri, în neştire, la început ore în şir, apoi zile, apoi săptămîni... să te topeşti, pur şi simplu de atîta dor. Dar dacă adaugi situaţia disperată în care Remus Vîlceanu îşi lăsase familia...

Era pe la zece seara, Paulina îi pusese la masă pe toţi patru copiii, trei băieţi şi o fetiţă. Copiii începuseră să mănînce. Paulina îi privea, cu faţa luminată de un zîmbet matern, ea nu mînca, era slabă, palidă,

boala ei se agravase în ultimul timp, Remus se gîndea cu groază la ziua de mîine, ştia acest lucru, cînd copiii vor rămîne orfani de mamă. „Vino şi tu", îl chemase soţia, el îi spusese că mai are ceva de lucru, va mînca mai tîrziu. Era pe la jumătatea cinei cînd uşa se deschise brusc şi, în camera din cantonul de lîngă barieră, folosită drept dormitor de familia picherului, intrară patru străini, cu pistoalele în mîini. Cele patru ulcele de la masă deveniră albe, de un alb spre vînăt, se îngrămădiră în jurul Paulinei. Unul din oamenii Siguranţei îi ceru picherului să întindă mîinile, îi puse cătuşele, rămase lîngă el, să-l păzească, cu pistolul în mînă, în timp ce colegii cu care venise răsturnau patul, desfăceau perinele, răsfoiau cărţile, treceau toate aceste lucruri atît de intime prin mîinile lor, căutau dovezi, material compromiţător. Iar grupul de la masă, mamă şi copii, îmbrăcaţi în cămăşi albe, de noapte, priveau, înţelegeau că ceva înspăimîntător intrase în casa lor. La un moment dat, cel mai mic dintre copii, un băieţel cu părul alb, se ridică scîncind : „Bate-i, tată, pe moşii ăştia urîţi, dă-le un pumn în barbă, alungă-i, tată, pe moşi !"

Ceilalţi doi băieţi veniră şi ei, încet, lîngă fratele lor mai mic. Paulina cu fetiţa continuau să stea la masă, două statui albe. Agenţii Siguranţei terminară percheziţia şi, cu un gest brutal, îl smulseră pe Remus dintre copii. În clipa aceea Paulina începu să rîdă în hohote, cu mîinile la piept, ca pentru rugăciune, cu privirile aţintite în sus : „Doamne, ce stea frumoasă !"

Acestea erau ultimele vorbe de care îşi amintea picherul Remus Vîlceanu ; îşi părăsise familia cu sufletul plin de ele. Urmase apoi o anchetă de două zile şi două nopţi, timp în care anchetatorii se schimbaseră din cinci în cinci ore, în timp ce anchetatului nu i se dăduse nici o clipă de răgaz. La capătul unei ase-

menea anchete leşinase, şi poate că ar fi încheiat socotelile cu viaţa, dacă schingiuitorii lui nu ar fi prevăzut medicamente şi medici, spre a fi readus la viaţă. Remus Vîlceanu trebuia să trăiască, trebuia să spună, în cele din urmă, numele tuturor acelora care participaseră la răpirea vagoanelor cu armament şi muniţii. Apoi procesul. Nu i-a fost frică de plutonul de execuţie, de moarte, nu s-a gîndit niciodată la acest lucru în zilele ce-i rămăseseră de trăit. Cu ochii minţii vedea mereu acea scenă din casă, auzea cuvintele copiilor, auzea vorbele Paulinei, „Doamne, ce stea frumoasă !"

Asemenea amintiri nu purta cu sine locotenentul, nu le putea concepe, nu le putea trăi nici o clipă. Îl va înţelege pe acest om, cînd va afla întreaga lui poveste, dar una este să înţelegi pe cineva, să fii alături de el, să-i arăţi afecţiune, sprijin, şi alta să trăieşti tu însuţi o astfel de tragedie.

Om cu o fire robustă, echilibrată, picherul Remus Vîlceanu nu putea plînge, nu cunoştea acest dar cu care natura l-a înzestrat pe om, spre a se descărca de durere, în clipele de durere. Remus nu era posesorul unui asemenea privilegiu, plînsul lui era interior, cu lacrimi seci, cu suspine auzite numai de el.

— Trebuie să vă comunic ceva, îi spuse locotenentul într-una din acele nesfîrşite nopţi. Eu nu am înţeles mare lucru, e pentru dumneavoastră. Am primit-o chiar acum, am descifrat-o... poftim.

Picherul luă peticul de hîrtie, citi : „Pentru Remus. Cei patru copii şi soţia se află la P. 24". Se apropie de foc, era prea puţină lumină pentru o veste ca aceea. O citi de cîteva ori, ceva se schimbă dintr-o dată în înfăţişarea lui, nu rosti totuşi nici un cuvînt, citi şi din nou citi...

Se uită la ceas, mai avea jumătate de oră pînă să intre în schimb, la gura peşterii. Luă mitraliera, o mîn-

gîie cu gesturi tandre, conştient ori inconştient poate, se îndreptă spre gura peşterii, să-l înlocuiască din postul de veghe pe omul cu păr cărunt.

Poate că e tocmai ce trebuia, îşi spuse în seara aceea locotenentul, luîndu-l de braţ pe Nestor Prundeanu.

— Vino să discutăm.

Se aşezară pe două buturugi, în faţa uneia mai mare, ce ţinea loc de masă.

— Cînd mai plec şi eu într-o misiune ? întrebă Nestor, simţind parcă de ce îl chemase locotenentul.

— În noaptea asta, îi răspunse Sevastian. Împreună cu domnul Druzescu.

— Nu mă mai duc cu el în misiune, zise calm Nestor Prundeanu. Dacă mor, vreau să mor luptînd, cu moartea în faţă, nu împuşcat pe la spate.

Locotenentul îl privi mirat. Pentru prima dată, de la evadare, cineva îşi spunea cu glas tare gîndurile despre prezenţa lui Druzescu în grupul lor. Cum să înţeleagă un negustor de haine vechi că şi un chestor de poliţie îşi poate iubi patria ?

— Nu pentru asta am ucis eu un ofiţer nazist... mai spuse negustorul de haine vechi.

Dintre toţi cei din grup, doar Nestor Prundeanu amintea cu glas tare de fapta ce-l dusese în faţa unui tribunal militar, care îl condamnase la moarte.

După ce îşi revenise din „nebunie", o povestise cu glas tare, apoi iar o povestise, tovarăşii lui se săturaseră să-l tot asculte...

Într-o zi, mergînd spre casă, Nestor Prundeanu auzise strigătele de primejdie ale fiicei sale, o copilă de vreo cincisprezece ani, dăduse buzna în casă, îşi văzuse fiica, cu ochii mari, aţintiţi spre uşă, cu braţele întoarse la spate, continuînd să lupte cu un tip grosolan, care voia s-o siluiască. În faţa unei asemenea scene,

Nestor lovise bruta cu bastonul în cap, o dată şi încă o dată, cu îndîrjire. Pe urmă îl luase de piept pe bărbatul acela, îi pusese cascheta de ofiţer neamţ pe cap, vestonul pe umeri, îl tîrîse după el pînă în stradă, ofiţerul îl urmase ca hipnotizat, năucit de alcool şi de loviturile de baston primite în cap.

În stradă, Nestor Prundeanu îi smulse revolverul din toc şi, cu propria-i armă, îl împuşcase mortal.

Abia tîrziu, în închisoare, cînd îşi recăpătase judecata limpede, Nestor Prundeanu aflase că ucisese un ofiţer din armata Germaniei fasciste. Nu protestase, răspunsese absolut la toate întrebările domnilor ce-l anchetaseră, ascultase sentinţa, nu-i păruse rău că urma să fie împuşcat, se gîndise numai, cu strîngere de inimă, la copilul ce-i rămînea orfan de mamă şi de tată, (soţia lui Nestor Prundeanu decedase de mult), la stropul acela de viaţă ce rămînea singur singurel pe lume, în vremuri atît de negre.

Apoi fusese executat !

Era tocmai ceea ce nu ştia locotenentul. Într-adevăr, Nestor Prundeanu, nu numai că fusese arestat, judecat şi condamnat la moarte, ci şi executat. Adevăratul Nestor Prundeanu zăcea de mult într-un cîmp din sudul Moldovei, îngropat, la doi metri adîncime. În timpul anchetei, inspectorul Dumitraşcu observase izbitoarea asemănare dintre negustorul de haine vechi şi unul dintre numeroşii detectivi din subordinea lui şi atunci i-a venit o idee pentru care a fost felicitat personal de von Killinger. Era cea mai inteligentă acţiune pe care o gîndise vreodată. Va smulge, în declaraţii, toată viaţa negustorului de haine vechi, va pregăti un fals Nestor Prundeanu, pe care îl va trimite în grupările din munţi. Şi, trecuse la faptă. Dar aşa cum bănuia chestorul, evadarea fusese o adevărată evadare, se evadase printr-un loc necunoscut nici poliţiei, nici

Siguranţei, domnul inspector şef de Siguranţă scăpase acţiunea din mînă. Altfel, nu ar fi evadat cinci oameni atît de periculoşi, printre care şi chestorul Valentin Druzescu.

— Deocamdată nu are motive să ne trădeze, îi spuse locotenentul : dar nu mă opun dorinţei dumneavoastră. Cu cine aţi vrea să executaţi misiunea ?

O rafală lungă de mitralieră puse capăt discuţiei din noaptea aceea.

— Sîntem atacaţi, se auzi strigătul lui Remus Vîlceanu.

XXVII

Cînd veni noaptea, chestorul îi lăsă pe cei doi în ascunziş, el începu să deruleze firul, îndreptîndu-se spre calea ferată, pe care, din clipă în clipă, unul după altul, trebuia să înceapă „defilarea" trenurilor cu armament şi muniţii, îndreptîndu-se spre front.

Încălca ordinul locotenentului. I se ordonase să nu mineze singur calea ferată, ci însoţit de picher, acesta să-i acopere retragerea, în cazul că ar fi fost descoperiţi de vreo patrulă. Chestorul însă îl lăsase pe picher împreună cu „Nestor Prundeanu", îi şoptise să fie atent la toate mişcările „vînzătorului de haine vechi", să stea mereu cu pistolul în mînă.

Picherul nu prea îndreptăţea teama chestorului, pe undeva era şi el mai degrabă nesigur de tovărăşia lui Druzescu, decît de cea a lui „Nestor Prundeanu". Locotenentul însă îl numise comandant de grupă pe chestor, şi picherul executa ordinele acestuia, fără plăcere, dar le executa.

— Căţeaua asta roşie, spuse „negustorul de haine vechi“, mare lucru să nu ne vîndă !

— Dacă el mineazǎ şi tot el mînuieşte explozorul, putem fi siguri că nu ne vinde, răspunse picherul.

— Din coadă de cîine nu văd eu să iasă sită de mătase. I-am spus locotenentului şi am să-i spun din nou că eu cu domnul chestor nu vreau să mai plec în misiune.

Cerul era plin de stele, dar în vale nu se vedea nimic, noaptea se lăsase deodată, umplînd văile şi prăpăstiile de un întuneric dens şi greu. Se auzi şuierat de locomotivă, şuierat ce ieşea din tunel, amplificat ca de o imensă pîlnie, văile şi hăurile se umplură de acest şuier, iar cînd se pierdu, altul mai apropiat şi mai puternic curse prelung peste întuneric, apoi încă şi încă unul. De sub streaşina pădurii de brădet, cei doi priveau acceleratul, un şarpe de foc lunecînd printre munţi, unduindu-şi trupul elastic, într-o parte şi alta.

Domnul chestor apăru în spatele lor, umbră ursuză ca noaptea ce umplea văile şi văgăunile din împrejurimi.

— Gata, spuse, şi picherul Remus Vîlceanu se ridică de lîngă „negustorul de haine vechi“, pierzîndu-se, după cîţiva paşi, în valea răscolită încă de trecerea acceleratului.

Un timp, după aceea, chestorul îşi termină lucrul la bornele explozorului, pîndindu-l pe „Nestor Prundeanu“, gata să-l lichideze, la cea mai neînsemnată mişcare suspectă.

Dacă ar fi fost după el, chestorul ar fi aruncat în aer toate trenurile cu armament şi muniţii, nu numai pe cele nemţeşti. El aşa ar fi procedat, dar naiba să-i ia de „bolşevici“, ajunsese să le execute ordinele, el, care luptase pînă mai ieri împotriva lor. De n-ar fi fost ars de o nestăvilită sete de răzbunare împotriva acelor ofi-

ţeri nemţi care-i răpiseră, într-o noapte cu cer înstelat toată fericirea lui, de n-ar fi fost setea de răzbunare împotriva domnului inspector de siguranţă, dacă cei doi fraţi ai lui... toate astea, de n-ar fi fost, acum ar trăi într-o tihnă plină de fericire, alături de frumoasa Rosamunda, ascultîndu-i respiraţia liniştită, ori privindu-i, la lumina lunii, zîmbetul ei copilăresc. Să mori de atîta fericire şi să înebuneşti de o mie de ori cînd o pierzi!

— Pregăteşte-te, domnule Prundeanu!

Chestorul nu putu să vadă cu cîtă ură îl privea în acele clipe falsul negustor de haine vechi.

— Domnul locotenent a ordonat ca eu să semnalizez dacă e tren nemţesc...

— Vreau să te învăţ şi pe dumneata cum să arunci trenuri în aer, îi răspunse Druzescu, şi falsul negustor de haine vechi îi bănui zîmbetul viclean, la colţul buzelor. Cînd îţi spun eu, roteşti mînerul spre dreapta, ne-am înţeles?

„Nestor Prundeanu" trecu lîngă explozor, chestorul Druzescu se aşeză în spatele lui, cu pistolul în mînă.

Văile începură să fiarbă uşor, dinspre afunduri în sus, pulsînd o nelinişte din ce în ce mai speriată, prevestitoare parcă de ceea ce urma să se întîmple. Se auzea zgomotul roţilor trecînd peste joante, chestorul era sigur că spre tunel înainta un tren lung, un tren cu armament şi muniţiuni, trenul pe care îl aşteptau de douăzeci şi patru de ore. Era un tren greu, îl recunoştea după gîfîitul locomotivelor, una în spate şi una în faţă, ca şi după viteza mică cu care înainta. Semnalul picherului îi confirmă bănuielile.

— Cînd îţi ordon eu, roteşti spre dreapta, repetă chestorul. Celălalt mîrîi un „am înţeles" şi rămase nemişcat, aşteptînd apariţia locomotivei.

Apoi urmă spectacolul acela infernal, în care un tren de aproape un kilometru se aduna, pe o distanţă

de douăzeci-treizeci de metri, într-o grămadă de fier și de foc. Pentru a cincea oară participa domnul chestor Valentin Druzescu la un asemenea spectacol. „Vedeți voi, frații mei, vedeți voi cum nu v-am trădat eu ?! Dansează, domnule ofițer cu chip de cimpanzeu ! Și trage, trage în trupul meu, că l-am uitat la marginea unui cavou de general ! Ce stupid !"

Alerga în spatele negustorului de haine vechi, în ceafă simțea respirația grea a picherului, sufocantă. „Iată, domnule negustor de haine vechi, își zicea în gînd, iată că am făcut din dumneata un laș. De-acum nu mai însemni nimic. Pînă și față de propria-ți ființă, domnule negustor de haine vechi, ești un rahat. Pardon, rahatul înseamnă că este ceva. Dumneata ești un nimic, domnule detectiv Gelu Burligă ! O alegere mai proastă nici că putea face domnul inspector Dumitrașcu ! Ha, ha. Ești deștept, domnule Druzescu. Pe onoarea mea, ești deștept !"

XXVIII

Suspiciunea se culca cu ei, dormea cu ei, se scula cu ei, îi însoțise în fiecare misiune. Misiunile se executau întocmai, explodau depozite cu armament, săreau în aer trenuri cu armată și armament nemțesc... Dar suspiciunea, acest dușman invizibil, mai odios decît toți dușmanii, îi însoțea mereu, uneori îi ducea pînă la nebunie, se certau între ei, se urau între ei, se urmăreau unul pe altul, continuau să fie descoperiți și iar descoperiți, cu o precizie diabolică, și atunci luptau cot la cot, mitraliau plutoane de jandarmi, se retrăgeau în grabă, se retrăgea cu ei și suspiciunea. Cine era tră-

dătorul ? Şi cum reuşea el să transmită Siguranţei locul exact al ascunzătorilor ? Aveau o singură staţie de emisie-recepţie, locotenentul şi omul cu păr cărunt o supravegheau cu stricteţe ; erau cerberii acelei minunăţii a tehnicii prin care comunicau cu căpitanul Moiceanu, cu ceilalţi din grupare, prin care primeau ordine, prin care raportau îndeplinirea misiunilor. Locotenentul nu putea găsi răspuns la această întrebare. Primul care îl convinsese că printre ei se află un trădător fusese căpitanul Moiceanu. Îi comunicase prin eter, într-un miez de noapte... „Cineva are un aparat de emisie", îi spusese căpitanul într-un mesaj codificat. Era sigur, cineva avea un aparat de emisie. Dar cine ? Locotenentul verificase pînă la cămaşă bagajele subalternilor. De altfel, subalternii ieşiseră din închisoare în haine de puşcăriaşi, hainele pe care le îmbrăcaseră mai apoi fuseseră noi, aduse chiar de Sevastian, nu căraseră cu ei nici un bagaj, nici un portofel, nici un act. Atunci cum de reuşea trădătorul să transmită cu exactitate coordonatele locului în care se afla grupul ? Chestorul ? Dar Sevastian îl văzuse, nu o dată, secerînd jandarmii cu puşca-mitralieră, şi nu o dată fusese cu el în misiune, îndeplinise misiuni pentru care ar fi fost condamnat la moarte de o mie de ori, dacă o mie de vieţi ar fi avut. Dar şi fără acestea, locotenentul avea destule motive concrete, spre deosebire de ceilalţi, să nu-l creadă trădător. „Cînd o să învingeţi dumneavoastră, dacă o să învingeţi, în ziua aceea în care o să învingeţi, am să-mi trag un glonţ în cap". Un trădător nu ar fi rostit asemenea vorbe. Dimpotrivă, ar fi spus fraze bombastice, referitoare la ziua aceea, ar fi căutat să convingă pe toţi că el, în adîncul sufletului e comunist, abia aşteaptă ziua aceea, că atunci el...

Într-o zi, locotenentul hotărî să discute cu chestorul despre trădătorul din grup.

— Într-adevăr, cineva ne trădează. Nu vă bucurați, domnule locotenent ?

— Ce motive am avea să ne bucurăm, domnule chestor ?

— Dar cum ați vrea dumneavoastră să luptați, domnule locotenent ?

— Știți bine cum luptăm noi, ați avut destule ocazii să vă convingeți. Vrem să luptăm fără trădători în mijlocul nostru.

— Nu găsiți că trădarea trădătorului dintre noi ne aduce foloase ?

— Nu m-am gîndit la acest lucru.

— Cum se poate, domnule locotenent ? Am trimis pe lumea cealaltă, poate o mie de oameni, iar noi nu am murit nici unul. O mie de oameni, poate, uciși de opt oameni. Șeful dumneavoastră, ceilalți din rezistență, se pot lăuda cu un asemenea bilanț ? Și, în general, de ce nu ne vizitează, de ce nu ne unim, să fim mai mulți, să coborîm din munți, să deschidem un front direct împotriva nemților ?

— Felul acesta de a pune problema mi se pare tare anapoda.

— Cîndva o să-mi dați dreptate. Deocamdată, din cînd în cînd vom fi atacați, domnule locotenent. Vedeți că sînt deștept ? Principalul în luptă este să știi cînd vei fi atacat. Cît privește trădarea, sîntem trădați de un laș. Înțelegeți ? Dacă n-ar fi laș, ar încerca să ne lichideze. Dar pentru că e laș, luptă cu noi, trage însă pe deasupra dușmanului. Nu ne slujește nici pe noi, nici pe cei ce l-au trimis. E laș. Lașitatea lui ne este de folos, deocamdată. Am să vă spun la timpul potrivit cine e trădătorul, domnule locotenent. Fiți sigur.

— De ce nu acum ?

— Nu-i cazul încă.

— De ce, domnule chestor ? Fiţi amabil, faceţi-mă să înţeleg şi eu !

— Pentru că trădarea lui, v-am mai spus, ne este de mare folos, domnule locotenent. Gîndiţi-vă la teama cu care jandarmii privesc munţii, gîndiţi-vă la neputinţa domnului inspector Dumitraşcu, la unghiile lui roase, la suspiciunea Gestapoului asupra lui, la căderea lui, la prăbuşirea lui.

— La securitatea noastră să nu mă gîndesc, domnule chestor ?

— Ţineţi neapărat să ne certăm ?

Nu, nu voia să se certe. Era drept, de trei ori fuseseră descoperiţi de Siguranţă pînă atunci, de trei ori scăpaseră nevătămaţi. Sevastian îl lăsă pe chestor la postul lui de observaţie, se retrase în peşteră, gîndindu-se — pentru a cîta oară ? — că domnul chestor era, într-adevăr, un tip formidabil. Ştia cine-i trădătorul, dar îl lăsa să trădeze mai departe, pentru a se răfui cu Siguranţa, cu domnul Dumitraşcu. Domnul chestor confunda lupta lor cu o luptă personală, de răfuială. Aşa stînd lucrurile, în condiţiile în care moartea pîndea pe membrii grupului la fiecare pas, un om ca domnul chestor era periculos. Pentru că, gîndea Sevastian, era posibil că chiar domnul chestor să atragă Siguranţa pe urmele lor, spre a se răfui cu domnul Dumitraşcu. Ori poate, cum spunea chestorul, era într-adevăr, în grupul lor, un trădător care de mii de ori ar fi putut să-i lichideze pe toţi, şi de mii de ori nu a făcut-o ? Nu, nu exista un asemenea om. Fiecare dintre ei fusese verificat temeinic, fiecare dintre ei participase la acţiuni de mare anvergură, fiecare dintre ei produsese duşmanului împotriva căruia lupta pagube imense. Domnul chestor era „trădătorul". Dar cum reuşea domnul chestor să comunice cu Siguranţa ? Sau mai bine zis, să atragă forţele Siguranţei pe urmele

grupului ? Nu murise, într-adevăr, nici unul dintre membrii grupului. Dar pierduseră ascunzători sigure, mari cantităţi de armament, muniţii, alimente. Şi pierduseră, mai ales, importante puncte strategice, de unde puteau acţiona. Pentru ce ? Pentru ca domnul chestor să se răfuiască cu cei ce l-au detronat. Şi totuşi, domnul chestor... Dacă nu e domnul chestor în persoană, atunci cine poate fi ? Va spune, la timpul potrivit. Prin urmare, domnul chestor ştie cine-i trădătorul, îi convine trădarea...

Îşi puse cascheta pe o piatră, luă în pumni apă rece, îşi spălă faţa, îl durea capul îngrozitor. Ce diabolic lucru să trăieşti cu trădarea la un loc şi să nu ştii cine e trădătorul !

— La ce te gîndeşti ?

— La domnul chestor.

— Domnul chestor nu-i trădător, Sevastiene, îi spuse omul cu păr cărunt. Ne-a făcut mult bine şi ne poate face mult rău. Domnul chestor e un tovarăş de drum, Sevastiene ; un tovarăş pe care îl putem pierde. Dar am putea să nu-l pierdem. Golit de tot ce-i zgrunţuros, domnul chestor ar fi un om admirabil.

— Vom fi din nou atacaţi.

— De unde ştii ?

— Din logica domnului chestor.

XXIX

Într-un anume loc din noua ascunzătoare, arheologul Prodescu începuse să sape atent, cu cazmaua ; muncise mult, zile în şir, în cele din urmă găsise ce căuta, fusese convins că va găsi. Împachetă puţin pă-

mînt, luă o făclie, începu să alerge prin peșteră, spre locul în care se afla tabăra.

— Am găsit, domnule locotenent, spuse el respirînd greu. Se așeză într-un genunchi și, la picioarele lui Sevastian, lîngă foc, începu să desfacă micul colet.

— Urme de foc... Să vezi dumneata, domnule locotenent, ce va însemna această peșteră pentru paleontologi, după război. Eram sigur, domnule locotenent... De ce ești îngîndurat ?

Arheologul părea atît de bucuros de descoperirile lui, încît, pentru moment, lui Sevastian îi era rușine de gîndul de mai înainte. Se putea oare înșela asupra cinstei unui asemenea Nicnic, cum era arheologul ? Pasionat cercetător al cetăților și bisericilor din nordul Moldovei, profesor de arheologie, cu lucrări publicate, omul acesta care ajutase de mai multe ori în luptă pe cei din ilegalitate, putea el oare să fie trădător ?

— Nu știu ce mă face să cred că între noi nu-i nici un trădător, îi ghici gîndurile arheologul. Apoi își rezemă coatele pe genunchi, își îngropă fața în palme, rămase tăcut, lîngă locotenent. Propriile-i vorbe îi stăruiau în minte, le auzea parcă continuu, repetîndu-se și iar repetîndu-se. Căută să le izgonească din minte cu o altă idee. „Dar dacă este, într-adevăr, cineva dintre noi, cineva care transmite informații Siguranței ?“

Fusese arestat, anchetat și condamnat la moarte, pentru complicitate la furt de armament și muniții. În fond, complicitatea lui constase în faptul că își pusese casa la dispoziția luptătorilor antifaciști. Cei patru chiriași ai lui fuseseră și ei condamnați la moarte, în contumacie, pentru participare la actul împotriva „coletăriei“ rapide. Tinerii însă știuseră să dispară la timp. Arheologul ascultase actul de acuzare, sentința și, în clipele acelea, un ce anume, pe care nu

și-l putea explica, ceva mai mult decît o presimțire, îi spunea că nu va fi executat. Speranța aceea se concretizase în celulă, unde, la lumina slabă a unui lampion citi bilețelul : „Nu dispera, vom fi liberi !“ Cine anume scrisese bilețelul ? Nu întrebase pe nimeni de acest lucru.

Locotenentul se sculă de lîngă foc, porni în întîmpinarea unor pași ce veneau din partea opusă intrării în peșteră. „Dacă ar fi cu adevărat un trădător în mijlocul nostru, își spuse și arheologul, nu ne-ar fi putut lichida pe toți ?“

Nu observă venirea celorlalți. Se gîndea acum că armele îl scoseseră pe om din caverne, că tot armele îl vor băga în caverne. Paradoxul dublei existențe a omului ; omul fiară și omul om. Omul creator de tunuri și omul creator de metaforă.

La intrarea în peșteră se auzi o rafală lungă, de mitralieră.

— Haine vechi, domnilor, cine mai cumpără haine vechi ?! se auzi vocea falsului Nestor Prundeanu. „Eu am să le cumpăr“, șopti pentru sine chestorul. „Am să ți le cumpăr pe toate, lașule !“

— Sîntem înconjurați, răsună în cavernă glasul omului cu păr cărunt.

Apoi, din nou mînui mitraliera. Rafale scurte, trase cu chibzuială. Își întoarse privirile spre tovarășii de luptă.

— Retrageți-vă, le strigă. Și trase o rafală lungă, nesfîrșit de lungă.

Druzescu își apăsă șapca pe cap, puse mîna și el pe o mitralieră, o cără lîngă omul cu păr cărunt, se întoarse, luă cîteva benzi cu cartușe, îi șopti din mers locotenentului :

— Domnul Nestor nu-i domnul Nestor, să știi. E detectivul Gelu Burligă.

Se pierdu apoi după o stîncă, se tîrî lîngă omul cu păr cărunt, începu să tragă.

Locotenentul îi şopti lui Remus Vîlceanu să fie atent la mişcările „negustorului de haine vechi", apoi, cu glas tare, ordonă :

— Nu vă grăbiţi, luaţi tot ce se poate lua !

În timp ce oamenii îşi încărcau raniţele şi sacii, locotenentul plantă cîteva mine, se duse apoi lîngă omul cu păr cărunt, care se postase ceva mai în spatele lui Druzescu, îi arăta pe unde să meargă, să nu calce pe mine. Chestorul trăgea salve scurte, ţinînd la pămînt jandarmii ce atacau intrarea în peşteră. Locotenentul le ordonă celor doi să se retragă exact peste cinci minute. Omul cu păr cărunt cunoştea drumul. Da, se vor retrage, îl asigură ţintind din nou, în timp ce locotenentul mergea prin peşteră, cu o făclie în mînă, urmat de ceilalţi patru. Se opri, ceru arheologului să-l ajute să dea la o parte o stîncă. Pe urmă, merseră unul după altul, în coate şi în genunchi, se tîrîră cîteva minute, dădură într-o altă grotă. Respirau greu. Rafalele de mitralieră abia se mai auzeau. Porniră mai departe.

Dacă cineva ar fi scăpat făclia din mînă, s-ar fi văzut că treceau pe marginea unei prăpăstii de peste şaizeci de metri. Se opriră sub o cupolă uscată. Sus, printr-o crăpătură minusculă se vedea soarele. Un soare mic, un licurici pierdut în zenit. Acest licurici adusese viaţă în peşteră. Lilieci, păianjeni, muşchi şi licheni, ciuperci...

— Îi aşteptăm aici, ordonă locotenentul.

— Iar ne-a vîndut cineva, spuse „negustorul". Scoase batista, îşi şterse apăsat fruntea, faţa. Ştim noi mai de mult cine ne vinde, îşi duse el pînă la capăt gîndul.

După vreo douăzeci de minute veniră şi cei doi. Druzescu era palid, sufla greu. Cu părul roşcat şi cu

fața albă, la lumina sumbră din grotă, domnul chestor părea un strigoi ; locatar milenar al acelei întunecate galerii.

— L-a nimerit un glonte, spuse omul cu păr cărunt, ajutîndu-l pe chestor să se întindă pe jos. Poate că nu-i grav.

— L-am surprins transmițînd un mesaj, șopti Druzescu, arătînd spre „Nestor". Dați-mi voie să-l împușc !

— Tu ești omul Siguranței, urlă falsul negustor de haine vechi. Tu ne-ai vîndut, cîine !

La un semn al locotenentului, arheologul și picherul îl dezarmară pe „Nestor Prundeanu". Tăcură, vorbeau numai privirile lor. La colțurile gurii lui Druzescu apărură șuvițe subțiri de sînge.

— S-o facă singur, horcăi chestorul, și-i întinse pistolul. Hai, domnule Gelu Burligă, fă-o singur ! Omul Siguranței privi în ochi pe cei din jur, citi hotărîrea lor de a-l lichida, îndreptă pistolul spre locotenent, trăgaciul sună sec, Druzescu zîmbi răutăcios și, cu acel zîmbet muri.

Oamenii își scoaseră căciulile de pe cap, priviră cu spaimă moartea chestorului.

Explozia unei mine făcu să se cutremure peștera, scuturînd o ploaie de stalactite, unele lovindu-i pe oamenii care, la lumina făcliilor de rășină, cu capetele descoperite, priveau încă muți chipul celui care, cu o clipă în urmă, prin ultimele cuvinte, alungase suspiciunea dintre ei, o luase cu el, dincolo de viață.

— Le-am sădit și eu patru mine pe „coridor", spuse omul cu păr cărunt. Avem timp. Abia prima a făcut explozie.

Locotenentul își întoarse privirile de la chipul mortului, spre cel al falsului Nestor Prundeanu.

— De fapt, cine ești dumneata ?

— Ce rost ar avea răspunsul meu ?

— Ai dreptate, îl aprobă Sevastian. Spune-mi, te rog, continuă el, de ce nu ne-ai lichidat pe toţi ? Ai avut ocazia de nenumărate ori s-o faci.

— Aşteptam întîlnirea cu ceilalţi.

— Cum ţineai legătura ?

— Secret, domnule locotenent.

— Da, îl aprobă locotenentul şi trase două gloanţe în el.

Omul Siguranţei căzu în prăpastia din spatele lui. Îi auziră căderea şi îşi amintiră de maşina militară, aruncată în Siret. Trosnet sec, de cîteva ori. Apoi tăcere.

Îşi puseră căciulile, îşi continuară drumul. Merseră toată ziua, urcară şi coborîră, se agăţară de stalactite şi stalagmite, se zgîriară şi se loviră, ieşiră în miez de noapte, sub cerul înstelat, undeva, dincolo de munţii de calcar. Erau acum numai şase.

XXX

Scrutînd cu binoclul depărtările, de la postul lui de veghe, ziaristul vedea un punct alb ce luneca în serpentine largi şi, pentru o clipă, Caragheorghe avu senzaţia că revedea „Lacul Lebedelor" ; vîntul ce vîjîia subţire în vîrful stîncii de la gura peşterii se transformă în orchestră, era cald, stătea într-un fotoliu albastru, fascinat de armonia mişcării de pe scenă, şi deopotrivă, de sufletul acelei armonii — muzica.

Omul continua să valseze pe muntele abrupt, era de un alb puţin mai închis decît cel al zăpezii, uneori

dispărea după cetini, apărea din nou, continuîndu-şi valsul în decorul plin de stînci colţuroase şi de prăpăstii adînci, un strop de viaţă albă care umplea de mişcare un colţ din imensitatea statică a munţilor troieniţi.

Nu-l văzuse de o săptămînă, întrebase pe locotenent cînd vine omul cu păr cărunt, acesta îi spusese că trebuie să sosească din moment în moment, şi iată-l, venea acum, singur-singurel, aducea, probabil, ca şi altădată, o raniţă plină de veşti din lumea de dincolo de adînca ilegalitate în care trăiau şi luptau ei.

Acum trebuie să-şi încetinească viteza, îşi spunea, trebuie să-şi scoată schiurile, să treacă cu piciorul zidul natural ce leagă muntele cel mare de accesul spre peşteră, omul în alb părea că nesocoteşte acest lucru, acum venea săgeată spre prăpastie, inima ziaristului îngheţă, dar cînd îl văzu zburînd peste genuni, se lovi uşor cu palma peste gură. „Acum ştiu cine eşti, domnule, tot timpul mă gîndeam eu că te cunosc de undeva, acum ştiu, te-am prins, om cu păr cărunt! Ce bine că te-am prins!"

Se bucură copilăreşte de descoperirea lui, continuînd să urmărească înaintarea omului cu păr cărunt, îi vedea acum faţa, o faţă albă, cu sprîncenele şi mustaţa pline de promoroacă, un vis de un alb imaculat, prins şi urmărit clipă cu clipă în două lentile de binoclu. La un moment dat îl vedea atît de aproape, încît îi venea să deschidă braţele larg, să-l cuprindă pe omul acesta al cărui nume îl descoperise acum.

Uneori, în mintea ziaristului, omul cu păr cărunt luase dimensiuni prometeice, poate din cauza credinţei nestrămutate a acestui om în idealul pentru care lupta, poate pentru mintea lui limpede şi atotcuprinzătoare, poate pentru încrederea pe care o căpătai în

viață stînd alături de el ; ce n-ar fi dat să fie ca el ! Poate că într-o zi, cine știe... rănile din suflet s-or cicatriza, poate că timpurile s-or schimba aievea proorocirilor omului cu păr cărunt... Îi descoperise numele, omul cu păr cărunt nu mai era pentru el un zeu, regreta descoperirea lui.

Își luă binoclul, îl vedea cu ochiul liber, el era, continua să lunece spre peșteră, în spirale, potolite acum, vîntul șuiera parcă, în colțul stîncii, un final din muzica lui Bach.

Se opri, îl descoperi pe ziarist, îi zîmbi larg, își scoase mai întîi schiurile, apoi mănușile, își șterse cu palmele promoroaca de pe gene și de pe sprîncene.

— Cum a mers ?

— Avem alimente pe două luni, cred.

— Bravo. Cu munițiile cum stăm ?

— Am adus ceva. Domnul locotenent spune...

— Să furăm un tren cu armament și muniții, rîse forțat omul cu păr cărunt. Ți-am adus un volum de Eminescu, ți-l dau imediat. Și ziare ți-am adus. Apropo, m-am întîlnit cu fostul dumitale redactor șef.

Ziaristul îl privea gheboșat, un semn de întrebare și de mirare în același timp.

— El e... încercă să spună ce gîndea, dar nu-și duse pînă la capăt vorba.

— Într-o altă grupare, îl completă omul cu păr cărunt. Așteaptă să te revadă, are o mulțime de planuri de îndeplinit împreună cu dumneata, după război. Poftim, acesta e pachetul, ai și o scrisoare de la el. Ceilalți sînt acasă ?

— Acasă, dacă o grotă...

— Știu, sigur că da, casă se numește locul în care te adăpostești, chiar dacă și animalele se adăpostesc în asemenea case. În limbajul lor, vizuina tot locuință înseamnă, dacă au un limbaj. Cine te schimbă ?

— Picherul

— Mult noroc !

— Mult noroc, domnule inginer Stroescu, spuse mai mult pentru sine ziaristul, dar omul cu păr cărunt îl auzi, tocmai aprinsese făclia de rășină. Se întoarse, părea surprins, mirat.

— Cine ți-a spus numele meu ?

— Am publicat un reportaj, ilustrat cu două fotografii. Una de campion la schi, alta în boxa acuzaților, care au răzvrătit minerii din Lupeni.

— De ce nu mi-ai spus pînă acum ?

— De cîteva minute, de cînd v-am văzut, prin binoclu, sărind peste prăpăstii ca fantomele, și nu ca noi, oamenii... de atunci mi-am amintit cine sînteți.

— Ascultă, ziaristule,cum ai vrea tu să fie lumea după război ?

— Nu știu, se grăbi Caragheorghe, speriat parcă de întrebare. Vă spun altădată, om cu păr cărunt !

— Ce-ar fi, ziaristule, dacă mi-ai spune, tovarășe Stroescu ?

— Nu pot, mă ia cu fiori cînd aud cuvîntul acesta. E prea mult idealism în el, nu cred că va exista vreodată o lume de tovarăși. Poate în raiul lui Dumnezeu.

Omul cu părul cărunt zîmbi, îi spuse noroc, ziaristul urmări făclia un timp, dădu admirativ din cap, numai cu cîteva minute în urmă îl văzuse lunecînd pe pieptul muntelui într-un vals ce-l dusese, pentru o clipă, în sala Operei, numai cu cîteva clipe în urmă inima i se transformase, pentru moment, într-un bulgăre de gheață, văzîndu-l cum zbura peste prăpastie, apropiindu-se de pește ă, fantomă albă, de dincolo de viață, reîncarnată în pămîntescul chip al inginerului minier Ilarion Stroescu. Era un om alb ca troienele ce aco-

pereau necuprinsul din jur, acum se pierdea în negrul opac al peșterii, cu o făclie în mînă, cu cine știe cît soare în rania lui, cu pachețele pentru toți din grup.

■

— Cît timp să fie de atunci, domnule arheolog? întrebă, întorcînd pe o parte și pe alta, un fel de topor de silex.

— Poate cinci mii de ani, poate mai puțin, răspunse arheologul cu îndoială.

— Cinci mii de ani de continuitate! se mîndri omul cu păr cărunt. Uneltele acestea, domnule arheolog, ce formidabilă descoperire! Sîntem unul dintre cele mai vechi popoare din Europa!

Se opri în fața picherului, îl privi în ochi:

— Ți-am adus o scrisoare, tovarășe. Nici nu știi de la cine ți-am adus o scrisoare.

Obrajii lui Remus Vîlceanu se aprinseră, dar în întunericul din peșteră nu se putea vedea acest lucru.

— Ghici, tovarășe Vîlceanu, ghici de la cine ți-am adus o scrisoare? continuă să-i aprindă curiozitatea omul cu păr cărunt. De la soția dumitale, strigă. Și toată peștera se umplu de vorbele lui. „De la soția dumitale."

Îi întinse scrisoarea, Remus Vîlceanu desfăcu plicul, mîinile îi tremurau, mai întîi privi fotografia; trei băieți și o fetiță îl cercetau parcă cu mirare, crescuseră între timp, se schimbaseră puțin. În spatele lor, Paulina, slabă, cu cearcăne în jurul ochilor; dacă ar fi fost fotografiată cu ochii închiși, Remus Vîlceanu ar fi avut senzația că avea în față chipul unei moarte.

Se retrase lîngă foc, cu făclia în mînă, continuînd să privească chipurile dragi, ajunse acolo, în acea pus-

tietate dinlăuntrul pămîntului, să-l readucă pe el la viață.

— Avem ordin să aruncăm în aer depozitul de muniții din careul douăzeci și patru, îi spuse locotenentului omul cu păr cărunt.

— În sfîrșit, ne întîlnim cu domnul căpitan Moiceanu, se bucură Sevastian. Nu-i așa ?

Petrov și arheologul ascultau stingheriți discuția celor doi ; de obicei, locotenentul și omul cu păr cărunt se sfătuiau în taină, uneori sfatul lor dura ore în șir. Și numai după aceea se adunau cu toții, locotenentul le explica pînă în cele mai mici amănunte ce avea de făcut fiecare din ei. Pentru că, întotdeauna, după sfatul îndelung al locotenentului cu omul cu păr cărunt, întotdeauna urma plecarea grupului în misiune.

— Și pentru dumneata am ceva, tovarășe Petrov, îi spuse lipoveanului omul cu păr cărunt. De la o învățătoare, Olia mi se pare că-i spune, o fată cu chip de aramă și cu aluniță pe obraz. Dă făclia mai aproape !

Petrov și arheologul apropiară făcliile, omul cu păr cărunt scoase din raniță un pachet, ceva mai mare decît o gamelă, legat cu un lănțișor de argint, de care atîrna un medalion. Pentru început trăia senzația că avea în mîini un dar divin, sîngele îi dădu în clocot... cît de drag îi devenise dintr-o dată un lucru rece, neînsuflețit ! Va pune medalionul la gîtul lui, nu va mai avea de acum înainte strania senzație a singurătății și înstrăinării de sine, senzație ce nu-l mai părăsise deloc din clipa în care își ascultase pronunțarea sentinței la moarte.

Plecă și el, mut. Lîngă focul din mijlocul grotei, se vedeau, după cîteva clipe, două mogîldețe ghemuite, sorbind cu ochii mesajele aduse de omul cu păr cărunt.

— Am adus un aparat de radio, o mulţime de ordine şi o mulţime de veşti, vorbi din nou omul că păr cărunt. Dumneavoastră ştiţi în ce zi ne aflăm ?

Nu i se răspunse, reluă tot el, după cîteva clipe.

— La noapte trecem într-un an care...

Tăcu. Locotenentul scormonea cu vîrful bocancului pămîntul în care arheologul Prodescu descoperise uneltele de silex. Nişte lucruri mărunte, adusese în întunericul din grotă un fel de lumină albă, în care plutea o lume multicoloră, veselă, sufletele din zecile de nimicuri din pacheţele. Omul cu păr cărunt îşi riscase viaţa, ori cine ştie cîţi alţi oameni ca el îşi riscaseră viaţa, pentru ca în peştera lor să ajungă două sau trei pacheţele cu nimicurile acelea. Încercase şi el să alunge tristeţea din grup, îi luase cu vorba pe fiecare, nu reuşise s-o facă, numai arheologul părea altfel decît ceilaţi. Dar omul acesta, căruia toţi îi spuneau Omul cu păr cărunt, omul acesta care dispărea cu săptămînile şi se întorcea în grup cu raniţa plină de cărţi şi ziare, aducînd fiecăruia cîte ceva ; el reuşea să toarne, prin apariţia lui, optimism în sufletul luptătorilor, bărbăţie, încrederea în ziua de mîine, pe care, uneori, o descria cu ochii închişi, în culori formidabile.

Vedeai în descrierile lui copii cu obrazul plin de sănătate, alergînd spre şcoli albe, spaţioase, becuri electrice luminînd satele, drumurile asfaltate, mărginite de lanuri cu paiul plecat de greutatea spicului, nesfîrşite lanuri de grîu, forfota cîmpului plin de cîntecele şi de bucuriile muncii, o lume a păcii, a egalităţii şi dreptăţii.

Vorbea convingător, ziaristului i se păreau vise utopice, le amintea de Thomas Morus şi de Tommaso Campanella, numai în insula „Utopia“ şi în „Cetatea Soarelui“, zicea el, numai acolo putea defila o asemenea lume ; în carte, şi niciodată în realitate.

Dar omul cu păr cărunt venea cu argumentele din programul de luptă al partidului comunist.

— Dumitale ți-am adus un tratat de paleontologie, îi spuse arheologului. Eu nu mă pricep, cineva mi-a spus că ți-ai dorit mult cartea aceasta, e în limba franceză.

În ochii arheologului licăriră două scîntei aidoma celor ce trosneau subțire, în jurul făcliei de rășină. Fața lui de martir se crispă într-un zîmbet dureros, întinse mut făclia spre locotenent, îl îmbrățișă pe omul cu păr cărunt, rămase cîteva clipe cu bărbia pe umărul lui, se desprinse, căută ochii celuilalt, respiră adînc și dădu drumul aerului din piept într-un oftat prelung.

— Ești cel mai grozav moș Crăciun din viața mea, tovarășe !

Iar după cîteva clipe, locotenentul și omul cu păr cărunt vedeau în jurul focului ce ardea în mijlocul grotei trei mogîldețe stînd pe trei buturugi, fiecare aplecată asupra unui lucru pe care îl ținea cu amîndouă mîinile.

— Va să zică, reluă locotenentul, ne întîlnim, în sfîrșit, cu domnul căpitan Moiceanu.

— Nu ne întîlnim, auzi vorba șoptită a celuilalt.

Locotenentul continua să răscolească pămîntul jilav cu vîrful bocancului.

— Cîți oameni ne trimite ?

— Doi.

— Să atacăm depozitul noi, ăștia șase oameni ?

— Opt, ți-am spus că ne trimit doi oameni.

— Asta e curată sinucidere, spuse cu amărăciune locotenentul. Am nevoie de cel puțin treizeci de oameni, nu se poate altfel.

— O să se poată, zîmbi omul cu păr cărunt.

— Dacă cel ce ne-a dat acest ordin ar fi militar, și-ar fi dat seama că...

— Îl vom îndeplini, trebuie, tova ăşe locotenent. Cu opt oameni îl vom îndeplini.

— Dar gîndiţi-vă, sîntem făcuţi din carne şi oase, fiecăruia dintre noi îi ajunge un singur glonte. Auzi ? Un singur glonte ! Cu ce să distrug tunurile şi cuiburile de mitralieră, cu cine să trec prin cîmpul încărcat cu mine ?!

— Vom reuşi, îi vorbi cald omul cu păr că unt. Am trecut noi prin clipe mai grele. Îţi aminteşti viaductul ?

O sclipire de mîndrie trecu peste chipul locotenentului.

— Cei doi vin cu o maşină militară ?

— Cu două.

Se opri din inutila lui scormonire cu vîrful bocancului.

— Aţi adus şi o sticlă cu ceva ?

— Două.

— Atunci, să începem revelionul, propuse locotenentul, şi se îndreptă spre foc, alături de omul cu păr cărunt. Sigur că da, e cu totul altceva, dacă avem două maşini.

XXXI

Noua cavernă era o binefacere. Era burduşită cu tot felul de conserve, legume, ceai, pesmeţi, le-ar fi ajuns pentru o sută de zile. Dar cel mai bun lucru era căldura constantă, de douăzeci şi unu de grade şi, minunea minunilor, izvorul cu apă caldă. Afară bătea un vînt rece, siberian, nori negri treceau pe cer, iar cei şase oameni din sînul craterului făceau baie pe rînd,

se spălau cu apă caldă şi cu săpun, apoi se întindeau în culcuşurile moi, căptuşite cu saltele de muşchi şi păturí cazone, dormeau şi uitau de lumea de afară. Cauza inactivităţii lor de acum era stratul de zăpadă subţire, care le-ar fi mulat paşii, trimiţînd moartea pe urmele lor. Intrarea în punga vulcanului o păzeau cu schimbul. De la postul lor, cînd era senin, numărau trenurile ce se strecurau printre munţi şi cîmpii, spre front, cărînd tunuri şi tancuri, bombe, proiectile, mine, grenade, cartuşe de toate calibrele, şi materie vie, omenească. Numărau trenurile ce se întorceau dinspre front. Erau, mai ales, trenuri cu vagoane pe care erau desenate cruci roşii. Aceste trenuri aduceau înapoi, de pe front, jumătăţi ori sferturi de oameni vii.

Arheologul scormonise pămîntul din noua cavernă şi, într-o zi de ianuarie, îşi strigă tovarăşii de luptă, să le arate ce minunăţie descoperise el.

Se adunară în jurul lui, un timp priviră, apoi începură să-l ajute să adune, os cu os, un schelet de zimbru.

— Aceasta înseamnă, spuse arheologul, că peştera mai are o intrare, una mare, să încapă un bour.

Nu-i răspunse nimeni şi Constantin Prodescu îi cercetă cu luare-aminte pe toţi. Rostise oare ceva ce n-ar fi trebuit spus ? Poate. Pentru că Siguranţa continua să-i descopere. Între ei mai era un trădător, i se părea mai de mult că era bănuit.

Aproape o săptămînă, după aceea, lucră la schelet, legă oasele unul de altul şi, cînd izbuti să ridice pe picioare un zimbru fără măreţie, fără putere, un schelet de zimbru, toţi cei din grupă veniră să vadă din nou, nimeni însă nu-i spuse vreun cuvînt de laudă. După aceea, arheologul se oprea ore în şir în faţa scheletului, căzut în extaz, vorbea cu sine, despre un om îmbrăcat în haine aspre, grosolane, din piei de bour, un om puternic, cu plete lungi şi cu barbă, aplecat asupra pietre-

lor, şlefuindu-le, la lumina unei făclii, cu ochii dilataţi, cu fruntea încruntată, zgîriind apoi pe pereţi chipuri de animale, schiţînd, din cîteva linii, oameni în acţiune, scene de vînătoare. Alteori, se îndepărta de schelet — venea lîngă ceilalţi, lîngă foc, se culca cu faţa în sus, privea stelele prin hornul vulcanului, tăcea ore în şir, cei din jurul lui se duceau la culcare, el rămînea acolo, privea cerul, asculta cerul, pînă adormea cu şoaptele universului în suflet.

Într-una din zile, colindînd prin peşteră, cu o făclie în mînă, se opri un timp pe malul izvorului termal, meditînd la ceva, se hotărî, în cele din urmă. Puse făclia între două pietre, se dezbrăcă, se legă de mijloc cu o sfoară de vreo zece metri, intră în apă. Se lăsă mai la adînc, spre locul în care dispărea apa, uşor, abia simţită, trase aer în piept, se scufundă. După cîteva mişcări îşi dădu seama că trecuse pe sub o boltă, se înălţă deasupra apei, se trezi într-un întuneric de cavou. Îşi zîmbi sieşi, ieşi din apă, bîjbîi pe lîngă pereţi, lovi cu piciorul un corp ce sună straniu, se aplecă, îl ridică, îl pipăi, îşi dădu seama că era o gamelă militară. Mai făcu un pas, întîlni din nou ceva, pipăi noul obiect, era o ladă. „Oamenii aceştia vor învinge“, şopti el, şi grota se umplu de şoapta lui : „Oamenii aceştia vor învinge !“

Reintră în apă, trecu pragul, ieşi dincolo, respiră adînc.

— Am crezut că te-ai înecat, auzi vocea lui Petrov. Ai plămîni, nu glumă. Ai putea merge o sută de metri pe sub apă.

Omul care îi vorbea stătea lîngă făclia de răşină ce ardea palid, gata să-şi dea duhul.

— Am, îi răspunse zîmbind alb, cu zîmbetul lui de mărgean, desfăcîndu-şi sfoara cu care era legat la mijloc. Am plămîni sănătoşi, să ştii, se lăudă, privindu-l pe

Petrov, într-un anume fel. Se îmbrăcă, porni alături de acesta, se așezară amîndoi, pe două buturugi, în preajma focului.

— Unele descoperiri pot fi periculoase pentru securitatea noastră, nu crezi ?

— Depinde de descoperitor, șopti arheologul privind în foc. Dacă descoperitorul...

— Radio Moscova, îl întrerupse locotenentul.

În acea văgăună întunecoasă, cu hornul înfipt în stele, vorbele Moscovei veneau ca dintr-o lume albă, a speranței : se comunica situația de pe front ; înaintarea vertiginoasă a trupelor sovietice ; apropierea lor de granițele României...

Omul cu păr cărunt luă binoclul, se duse să privească peste munți și văi. Se opri la intrarea în crater, pîndi un timp, apoi le strigă celor dinăuntru :

— Iarăși ne-au dat de u mă !

Îngenunche, trase cu mitraliera cîteva rafale scurte. Un proiectil de tun explodă în apropiere de crater.

— Mi se pare mie, spuse picherul, că de data aceasta...

Dădu să plece spre ieșirea din crater, tîrînd după el o mitralieră ; Sevastian îl opri.

— Pot să ne bată și cu bombele. E cea mai trainică „cazemată" din Carpați. Așteaptă puțin !

Se duse lîngă omul cu păr cărunt, privi pieptul muntelui, în vale. Pe fundalul alb, lumina zorilor descoperea un munte presărat cu sute de puncte kaki. Cine comunicase Siguranței coordonatele locului în care se aflau ? Cum de-i ajungea pretutindeni atacul jandarmilor, ca un blestem ?

Îl lăsă pe omul cu păr cărunt să le acope e retragerea, iar el, împreună cu ceilalți, se ocupă de căratul lucrurilor, spre izvorul termal. Și se gîndea la un porumbel alb, care zbura peste ocean, abia mișcînd ari-

pile. Jos îl ameninţau talazuri cît munţii, iar sus, norii cei neg i, încărcaţi de fulgere. Apoi îi sunară în minte frînturi din Appassionata... „O pasăre albă şi o melodie veche". Unde o fi Radu David acum ? Cum de ne-au dat de urmă ? Privi cu luare-aminte bocancii pe care arheologul îi căra cu el. Nu mai erau buni demult. Cu aceşti bocanci ieşise din închisoare. La ce i-or fi trebuind ? De ce nu-i aruncă ? Simţi muşcătura unui gînd veninos. Nu se poate. Pentru nimic în lume nu se poate. „O pasăre albă şi o melodie veche". Îi apăru în minte chipul Adrianei, apoi chipul mamei Zamfira, apoi din nou chipul lui Radu. Cele mai dragi fiinţe erau acum trei umbre albe. Pe Radu l-au trimis în linia întîi. Pe unde putrezesc oasele lui Radu ? !

Emilian Caragheorghe se duse cu mitraliera lîngă omul cu păr cărunt, se încăpăţînă să rămînă acolo. Proiectilele de tun băteau înverşunat în porţile peşterii, inutilă risipă de muniţii.

Primul care se dezbrăcă fu arheologul. Îşi băgă hainele în sacul impermeabil şi, fără să aştepte ordinul locotenentului, intră în apa izvorului cald, cu sacul greu, în spinare, se scufundă, dispăru.

— Dumnealui ştie ce se află dincolo de stîncă, spuse Petrov. Cred că ne aşteaptă jandarmii.

Nu-i răspunse nimeni, proiectilele explodau asurzitor în pereţii peşterii. Cele două mitraliere răpăiau, din cînd în cînd, în rafale scurte. Arheologul ieşi de sub apă, luă un alt sac. Se dezbrăcară şi ceilalţi, îşi puseră hainele în sacii impermeabili, începură să care.

Dincolo nu-i aşteptau jandarmii. Sevastian aprinse două lampioane. Oamenii continuară să se scufunde în apa caldă, proiectilele continuau să muşte, cu dinţi de foc, din pereţii de calcar.

Nu se vedea decît la cîţiva metri, dar cei trei oameni, cărînd sacii grei, bănuiau că punga în care se refugiau

era imensă și, ca și celelalte peșteri, trebuia să le ofere o ieșire. Sute de lilieci se auzeau și aici țipînd ascuțit, unii se apropiau de lumină, nervoși, supărați pe ființele care le violau liniștea și întunericul milenar.

— Înseamnă, spuse arheologul, că avem pe unde ieși, de vreme ce grota e plină de lilieci.

Nici de această dată nu-i răspunse nimeni, arheologul se îmbrăcă, privind ciudat în ochii locotenentului. Ceilalți se îmb ăcau și ei tăcuți. Cine era trădătorul ?

— Avem niște bărbi, vorbi arheologul. Și niște plete... Caragheorghe are dreptate. Numai hainele de pe noi ne despart de omul cavernelor...

De sub apă ieși omul cu păr cărunt, îi privi pe toți, cu toții înțeleseră. Ziaristul căzuse. Și numai cu cîteva minute în urmă le vorbea. Sevastian îi întinse omului cu păr cărunt o uniformă uscată.

Dincolo de pereții de calcar proiectilele continuau să explodeze. Bubuitul lor se auzea înăbușit, ca din fundul pămîntului, lovituri de foșlag în fierăria lui Hefaistos.

— Spune-ne, domnule arheolog, rupse tăcerea Petrov, pe unde putem ieși din această grotă ?

Prodescu se ștergea pe față, apăsat, cu un prosop cazon. Se opri, puse prosopul pe sacul impe meabil de lîngă el, îi privi la rînd, în ochi.

— Prin trei locuri, începu el să explice. Prin puțul din mijlocul grotei. E un puț adînc, de cîteva sute de metri. Dacă stai deasupra lui și ai nasul fin, simți miros de rășină și de iarbă crudă.

— Pînă și adîncimea puțului o cunoașteți ?! se miră Petrov. Asta cum ați măsurat-o ?

— Într-o zi, continuă arheologul, cu un calm abia reținut, am aruncat în el o piatră. Am numărat secundele și am calculat. Jos, am auzit un mîrîit, mi s-a părut că era de urs.

— Şi alta ? Pe unde am mai putea ieşi, domnule Prodescu ?

— Prin stînga, pe firul apei. Apa coboară vertiginos, trece prin cîteva cascade, drumul e periculos. Altă ieşire ar fi pe sus, pe unde ies liliecii să vadă stelele. Pentru oameni ca noi, obişnuiţi cît de cît cu alpinismul, n-ar fi chiar o problemă.

— Pariez, domnule Prodescu, continuă Petrov, pariez că la toate ieşirile ne aşteaptă jandarmii.

— Să mergem, ordonă locotenentul.

— Mai întîi să stabilim cine-i trădătorul, domnule locotenent, strigă Petrov. Nu putem s-o ţinem la nesfîrşit aşa.

— Eu sînt trădătorul, scrîşni dureros locotenentul.

Se înşirară în urma lui, muţi, umbre gheboşate de greutatea raniţelor şi de greutatea suspiciunii ce-i însoţea din nou pas cu pas.

Exploziile continuau să se audă înăbuşit, parcă departe, la zeci de kilometri de ei. Se opriră după vreo trei ore de mers, erau uzi leoarcă, de apă şi de transpiraţie. Se opriră sub o grotă unde pămîntul era ceva mai uscat.

— De fiecare dată, le spuse locotenentul, cînd am fost descoperiţi şi atacaţi, de fiecare dată au fost descoperiţi şi atacaţi şi cei cu care am comunicat cu o zi ori două în urmă, prin radio. Asta este, trebuia să-mi dau seama mai demult. Siguranţa dispune de un aparat cu care stabileşte de unde se transmit mesajele. Nu mai este nici un trădător între noi.

Continuară drumul, umed şi accidentat, ajutîndu-se unii pe alţii, pînă simţiră în nări aerul proaspăt, cu iz de răşină. Stinseseră făcliile, trebuia, mai întîi, să se convingă că nu erau aşteptaţi de oamenii Siguranţei, la ieşirea din peşteră.

— Vă spun eu, vorbi arheologul și o luă înainte, cu automatul gata să tragă. Vă spun eu dacă sîntem așteptați.

Un timp privi din gura peșterii ; soarele stătea să apună, era totuși prea multă lumină față de întunericul din care ieșea.

Cercetă împrejurimile cu binoclul, nu descoperi nimic suspect, le făcu tovarășilor săi cu mîna. Primul îl urmă Petrov, ceilalți trei continuau să se odihnească.

— Poate că ar fi bine să rămînem aici în noaptea aceasta, spuse Remus Vîlceanu. În cazul că...

Afară se auzi foc de mitralieră, îl văzură pe arheolog prăbușindu-se, Petrov alerga spre gura peșterii, trăgînd în dreapta și în stînga, mai avea cîțiva pași pînă să scape de moarte, cînd o grenadă îi explodă în față, acoperindu-l cu un nor de fum.

Cei din peșteră se retraseră, un timp gloanțele fluierară pe deasupra lor, apoi rămaseră în urmă, muscînd din stîncile zgrunțuroase. Se opriră, aprinseră făclii, erau numai trei. Așezat pe ranită, omul cu păr cărunt își ștergea la nesfîrșit, cu un prosop, fața lui imobilă acum, inexpresivă, față de statuie. Se opri la un moment dat, scoase din ranită o sticlă cu țuică, o desfundă, turnă mai mult de jumătate în gamelă, bău, apoi dădu și celorlalți, care băură și ei la rînd.

— Să mergem, spuse locotenentul, și o luă înainte, urmat de ceilalți ; un grup de muți, gîrboviți de greutatea ranitelor și de greutatea morții celor doi tovarăși, pierduți fără sens. Mergeau unul după altul, cu făclii în mîini, umbre negre, prin negrele străfunduri ale pămîntului. Trebuia să escaladeze unul din pereții peșterii, să iasă din acel imens cavou, pe sus, prin vîrful muntelui, locul prin care soarele adusese în peșteră mușchii și lichenii, păianjenii și liliecii...

XXXII

Îmbrăcat în haine de muntean, Remus Vîlceanu privea spre culmea de dincolo de vale, cu mîna streașină la ochi. De un roșu de purpură, discul soarelui își continua rostogolirea peste deal ; un fantastic joc al naturii. Văzu eșarfa unduindu-se în sus și în jos, bătăi de aripă de lebădă, și atunci picherul luă în pas grăbit valea acoperită de fagi și stejari, ocolind drumul. Peste cîteva minute se afla față în față cu o femeie la vreo treizeci de ani, înaltă, robustă, cu trăsături aspre, de bărbat.

— Ești cu domnul locotenent ?

— Sînt singur.

— De unde știu eu cine ești dumneata ?

Remus Vîlceanu băgă mîna în buzunar, scoase din portofel, cu mișcări domoale, o fotografie a Lisandrei Sireteanu din Todereşti. Din fotografie, o fată înaltă, cu ochi negri, îmbrăcată în alb, privea acum spre femeia cu trăsături aspre, de bărbat. Fusese singura fotografie în casa Lisandrei, singura fotografie ce-i amintea ziua aceea fericită, rămasă atît de departe, în urma ei. Lisandra Sireteanu avea acum șapte băieți, iar de la Petrea Sireteanu, plecat pe front, nu mai primise scrisoare de aproape un an.

— Aș fi vrut să-l văd pe domnul locotenent, spuse privind cu strîngere de inimă, cum străinul acela scund și bolovănos adăpostea în portofelul lui vechi și zdrențuit chipul ei de mireasă. Spune-i să aștepte, pe unda „Z“, în noaptea de paisprezece spre cincisprezece, la orele două. Să nu uiți, repetă femeia, pe unda „Z“, la orele două, în noaptea de paisprezece spre cincisprezece.

Remus Vîlceanu aprobă din cap, privi întrebător în ochii Lisandrei, femeia înțelese ce anume i se cerea.

— Sînt trei, spuse, e verificat și al treilea, nici o grijă.

Puse două degete la gură, fluieră de două ori. Mai întîi se auzi pocnet de vreascuri rupte, apoi, din desișul de fag ieși un cal trăgînd după el o căruță. Îl mîna un om cu fața îmbrobodită, în urma căruței veneau alți doi, echipați de război, cu armele pe după umeri.

— Aceștia sînt, vorbi tot Lisandra Sireteanu. Alimente, am procurat și noi cît am putut. Să nu credeți că ne lăfăim. Știe bunul Dumnezeu cum ne descurcăm. La Stîna Mocanului aveți brînză. S-o puneți într-un vas și s-o sărați, dacă aveți de gînd să mai stați cîrtițe prin văgăunele pămîntului. Noi așteptăm să ieșiți, că ne-a ajuns cuțitul la os. Gata, să vă aibă Dumnezeu în paza lui! Să nu uiți ce ți-am spus pentru domnul locotenent. Drum bun!

Picherul privi năuc în urma ei. Pentru prima dată, de cînd lupta în rezistență, ascultase cuvintele cuiva dinafara grupului. Cum să nu-l crezi pe omul cu păr cărunt? își spunea în gînd. Un popor ca acesta nu poate fi sugrumat.

Strînse mîna celor trei, se prezentă, preluă apoi comanda.

— Cine cunoaște bine drumul spre Stîna Mocanului?

— Eu, spuse cel din căruță, cu fața îmbrobodită, care se recomandase Proboteanu.

— O iei înainte, o ții cam la cinci sute de metri de căruță.

Celorlalți doi; Vasile Traian și Vasile Decebal, le ordonă să asigure spatele. Astfel orînduit, convoiul înainta grăbit în noapte. Mînînd calul, picherul își

continua monologul cu sine. Suferinţele lui se apropiau de sfîrşit, venea ziua aşteptată cu atîta zbucium. Paulina murise, copiii lui erau răspîndiţi pe la diferite case. De anul trecut nevasta lui putrezea în pămînt, iar copiii lui, copii ai nimănui, trăiau din mila şi pomana oamenilor, copii fără părinţi şi fără copilărie. Nu putea să-i ajute cu nimic. Şi cîtă nevoie aveau copiii lui de el! Oare cum arată ei acum, după aproape un an de cînd îşi pierduseră mama!

Lăsă gîndurile să colinde aiurea şi aiurea plecă şi el, prin cerul înstelat, cufundîndu-se în imensitatea lui.

■

Cei doi fraţi gemeni veneau în urmă, unul lîngă altul, tăcuţi ca noaptea prin care umblau. Decebal era ceva mai scund decît Traian, pe timpuri făcea haz de această deosebire dintre el şi fratele lui, spunea că el era mai mic pentru că se născuse cu două minute mai tîrziu decît Traian. Erau amîndoi vînători de munte şi amîndoi caporali. Dezertaseră din toamnă, şi dacă se aflau în viaţă, era pentru că tot timpul fuseseră nedespărţiţi în faptă şi în gînd. În fuga lor puseseră mîna pe un cal. Şi, în timp ce unul călărea, celălalt se ţinea de coada calului, şi fugea, fugea, pînă simţea picioarele ca pe două buturugi. Atunci se schimbau. Uneori, în miezul nopţii, în miezul stepei, în miezul iernii, se opreau toţi trei, oamenii şi calul, se odihneau. Oamenii înveleau calul cu pături, îl hrăneau cu pîine înghetată, apoi se culcau. O oră dormea unul, o oră celălalt. Cel care nu dormea, sufla aer cald în spatele celui care dormea.

Acasă ajunseseră tocmai în momentul cînd cortegiul de înmormîntare ieşea din biserică, lumea aceea muţise şi împietrise dintr-o dată, speriată de apariţia lor. Si-

criul era din scînduri desfăcute de la gardul aproape putred. Neagră la față, mama le zîmbea gemenilor, un zîmbet înghețat pe un fundal de supraomenească durere. Plînseseră o noapte întreagă la mormîntul ei, cu toate femeile tinere și bătrîne din cortegiul de îngropăciune, iar cînd cineva spusese că intraseră jandarmii în sat, Lisandra Sireteanu îi luase de acolo, îi ținuse ascunși, cu cal cu tot, aproape două săptămîni ; un sat întreg îi ascunsese, hrănindu-i și îngrijindu-i, ferindu-i de iscoadele jandarmilor, care aflaseră de venirea în Todirești a doi dezertori. Acum mergeau amîndoi, știau pe ce cale apucaseră, ardeau de un nestins dor de luptă și de răzbunare, știau acum împotriva cui trebuia să lupte. Să lupte și să răzbune atîtea zeci și sute de mii de vieți tinere, pierdute fără rost ; să răzbune groaza și suferințele cu care fugiseră atît amar de drum ; să răzbune sărăcia și mizeria în care trăise doi ani, cît nu fuseseră ei acasă, ființa ce-i adusese pe lume, și care putrezea acum în sicriul făcut din scînduri rupte din gard.

■

Cel din față, Ștefan Probeteanu, era sergent, infanterist. Umbla îmbrobodit, pentru că arăta ca un monstru. Plecase în război, floare între florile tinerilor din Todirești, și se întorsese acasă cu unul dintre cele mai hîde chipuri din lume.

Plecînd să salveze un rănit din grupa lui, rămas în fața tranșeei, o grenadă ofensivă îi explodase în față, ciopîrțindu-i-o centimetru cu centimetru, ocolindu-i numai ochii. Ochii lui erau albaștri și frumoși, dar pe fața aceea de monstru, ochii lui păreau o glumă proastă a naturii.

După ce i se vindecaseră rănile, ceruse să fie trimis din nou pe front. Un an întreg căutase moartea pe front, dar moartea îl ocolise, îl păstrase ca pe un monument cu care să se mîndrească : „Privește, lume, ce pot face eu !“

Aproape de Tiraspol, compania lui se predase. Printr-o contraofensivă, nemții puseseră mîna pe compania de prizonieri. Întocmiseră pe loc un tribunal și, numai după cîteva minute, un căpitan, patru sublocotenenți, un plutonier și șaisprezece sergenți erau puși în fața plutonului de execuție. Începuse executarea sentinței, cînd un proiectil explodă în spatele plutonului de execuție, transformîndu-l în bucăți-bucățele, cu tribunal cu tot. Pe sergentul Proboteanu nu-l nimeriseră încă gloanțele plutonului de execuție și nici schijele proiectilului. O luase la fugă, amestecîndu-se printre militarii din companie. Și alergase pînă ajunsese aproape de Iași. De acolo, o luase prin păduri, mergînd mai mult noaptea, ocolind satele. Ajunsese la Todirești într-un miez de noapte, o luase prin grădini, și cînd văzuse lumina aprinsă, se simțise dintr-o dată copleșit de o presimțire grea.

Se apropiase de fereastră, văzuse ce văzuse, și atunci un demon se strecurase în toată ființa lui, mînîndu-l la acțiune. Își pusese baioneta în vîrful armei, sfărîmase ușa dintr-o lovitură de picior, șeful postului de jandarmi, cu mustăcioară neagră și cu obrazul rumen, numai în cămașă și izmene, ridicase mîinile, părea o stafie în fața unui strigoi. Verona stătea în pat, rezemată de colțul peretelui, cu plapuma trasă pînă la bărbie.

— Ce ai cu mine, camarade ?! reușise să spună șeful postului de jandarmi, printre clănțăniturile de dinți.

La prima împunsătură baioneta intrase pînă în plăsele, la a doua și a treia, vîrful se oprise în podea, sergentul împunsese icnind, de vreo zece ori, trupul gras, cu fața rumenă, care continua să-l privească cu ochii mari, îngroziți de ceea ce se întîmpla, ochii din care viața ieșea încet, încet.

— Ție n-am să-ți fac nimic, îi spusese femeii, și ieșise din casă, luînd automatul și pistolul șefului de post. Nimic n-am să-ți fac, repetase el în curte.

Un timp umblase pe ulițele Todireștilor, stîrnind cîinii, căutînd să se întîlnească cu jandarmii, să moară cu ei de gît.

Ieșise din comună, se oprise la cîteva sute de metri de conacul Murzeștilor. Și, dintr-o dată, îl cuprinsese o nestăvilită sete de viață. Aici e buboiul cel mare, spusese, și amenințase. Aici...

— Aici e, îi răspunse o voce de femeie. Aici Gelule, dar nu acum și nu de unul singur.

— Cine ești ? întrebase.

— Eu sînt, vecine, Lisandra Sireteanu, nu dormeam, am văzut tot ce ai făcut.

Se apropiase de el, nu-i vedea fața, i-o bănuia numai, și parcă nici glasul nu i-l recunoștea.

— Vino, îi spusese femeia.

Mersese în urma ei, se lăsase adăpostit în fînarul lui Costică Cărăbuș, fratele Lisandrei, stătuse acolo aproape o lună de zile. Uneori își înfigea dinții în mîneca vestonului, gemea surd, mușca postavul cazon, aspru și murdar ; numai setea nepotolită de răzbunare îl ținea să nu-și zboare creierii, cu o rafală de automat.

Acum, mergea pe drumul de pădure, cu dealuri mari și văi adînci, ochii lui cercetau în dreapta și în stînga, erau obișnuiți cu întunericul ca ochii fiarelor.

Ciobanii îşi potoliră cîinii, Remus Vîlceanu intră în stînă, strînse mîna omului cu păr cărunt.

— Sînt trei, spuse.

Omul cu păr cărunt îl privi întrebător.

— Cine-i al treilea ?

— Un sergent, femeia spune că e om sigur.

Tăcură cîteva clipe. Un vînt uscat se cernea prin leşile de nuiele ce alcătuiau pereţii stînei, scormonind cenuşa din groapa în care ardeau cîteva bucăţi de lemn.

— Eu îi conduc pînă la B-42, mă reîntorc la „Cuibul Vulturilor" peste vreo trei zile, spuse omul cu păr cărunt.

Remus îşi răsuci o ţigară, o aprinse apoi la focul ce ardea potolit, în groapa din mijlocul stînei...

Parte din alimente le puseră în ranițe, parte în desagi, încărcară desagii în spatele a patru măgari. Pe urmă, Remus Vîlceanu strînse mîna noilor răzvrătiţi, îşi luă bun rămas de la bătrînul baci, îi ură omului cu păr cărunt noroc, el porni într-o parte, urmat de unul dintre bătrînii ciobani ce trăgea după el doi măgari cu spinările încărcate stup, ceilalţi se pierdură în altă direcţie, însoţiţi de un alt bătrîn ce trăgea după el pe ceilalţi doi măgari, şi aceştia cu spinările încărcate stup.

Cocoşul de la stînă cînta de miezul nopţii, glasul lui umplea împrejurimile de viaţă, ecoul se izbea de dealuri, căuta ieşiri, se scurgea în alte văgăuni, pînă se pierdea într-un suspin de spaimă. Era nefiresc să auzi un cocoş cîntînd în asemenea pustietăţi. „Sufletele noastre, îşi spunea Remus Vîlceanu, sufletele noastre sînt schilodite ca faţa sergentului. Între chipul şi sufletul lui, natura a făcut o armonie deplină".

O stea căzătoare brăzdă cerul, de la răsărit spre apus, cu o lumină albăstruie, se stinse în coama pădurii

negre de lîngă dealul cu stîna Mocanului. „Dacă un lucru atît de hidos se poate numi armonie“, îşi duse picherul Remus Vîlceanu pînă la capăt gîndul de mai înainte.

XXXIII

Aştept pe unda Z, îşi spunea de trei zile şi de trei nopţi locotenentul. Cui mai vorbise el de unda Z? Poate căpitanului Moiceanu? Dar cînd? Nu-l mai văzuse, uite, peste trei luni se împlineau patru ani de zile de cînd nu-l mai văzuse... Tocmai din noaptea aceea, cînd părăsise Iaşul. Nu-i vorbise niciodată de unda Z. De unda Z vorbise numai cu Adriana. Iar ea... De n-ar fi stat atît de mult la ea în noaptea aceea... Ar fi prins şi ea ziua victoriei. Din cauza lui a murit Adriana. Dar cine naiba voia să vorbească cu el pe unda Z? Cine naiba prinsese această sacră taină despre care niciodată şi nimănui nu spusese un cuvînt?

De trei zile şi de trei nopţi era numai cu chipul ei în gînd. Poate că divulgase ea cuiva acest secret, poate că îi spusese Nataliei, poate că Natalia, cine ştie, ajunsese într-o grupă de rezistenţă, acum voia să-i dea un semn de viaţă. Ea era, verişoara lui. De ce nu se gîndise mai demult la ea? Sărmana Natalia! Era poate văduvă acum. Ori poate că şi Radu trăieşte. Poate că într-o zi se vor întîlni cu toţii...

Şi din nou moartea Adrianei muşcă din sufletul lui. Să se întîlnească toţi patru. El s-o treacă pe Adriana în braţe, prin vadul Siretului. În găvan să se audă bu-

ciumul, din zăvoi să se înalţe spre cer un fel de ceaţă albastră...

Peste cîteva zile va fi în peştera de lîngă Movila... Trebuie să se unească cu B-42, să salveze podul de peste Siret. De data aceasta avea misiunea să salveze un pod, nu să-l arunce în aer. Se va întîlni cu cei din B-42, poate că în B-42 îl va întîlni şi pe domnul căpitan Moiceanu. De dincolo de Siret va privi Movila lui dragă. Poate că într-o noapte va străbate linia de front de dincolo de Siret... Nu se poate, Movila e pustie. Prin Movila trece linia frontului. „O dată am visat că eram singură în peşteră, voiam să ies la lumină şi nu vedeam pe unde. Am început să plîng şi, dacă nu mă trezea mama, aş fi murit de frică."

Erau cuvintele Nataliei, le spusese atunci cînd Radu David îi întrebase dacă nu vor să intre puţin în „Palatul lui Ducă-se pe Pustii", cum botezaseră movilenii peştera.

Se va întîlni, va să zică, pe unda Z, cu cine se va întîlni ? Cu Natalia ?! Sau poate s-a întîmplat o minune ? Poate că Adriana a înviat, după fuga lui ?! Poate că împuşcătura agentului nu a fost mortală ?! Nu ! O văzuse prăbuşindu-se, moartă, într-un lac de sînge. Nu se poate. Ce vrea oare femeia din Todireşti ? De unde şi pînă unde ştie ea secretul undei Z ? Cine îi transmisese Lisandrei Sireteanu acest secret al inimii lui ?! De ce oamenii îi redeschideau o rană care se cicatrizase ?

Privi la ceas, peste cinci minute urma să fie două fix. Omul cu părul cărunt şi picherul stăteau ceva mai încolo, culcaţi pe iarba mătăsoasă ce creştea din belşug în cuibul fostului gheţar. Sub lumina strălucitoare, pădurea de jnepeni uscaţi lăsa o stranie impresie de cîmp de bătălie, în care toţi luptătorii se sfîrtecaseră

unii pe alţii ! Dormeau acum somnul de veci, înnegriţi, intraţi în descompunere.

Peste trei zile va fi în peştera de lîngă Movila, va privi cu binoclul, va vedea locurile natale. Ce va vedea ? Movila trebuie să fie acum grămadă de ruini...

Mai erau două minute. Nu se mai temea că Siguranţa va stabili locul de recepţie şi va trimite detectivi şi jandarmi. De vreo trei luni Siguranţa nu le mai purta de grijă, aveau preocupări mai serioase domnii din Siguranţă, îşi căutau paveze împotriva uraganului pornit dinspre răsărit, spre apus, uraganul în faţa căruia trebuia să răspundă şi mulţi dintre ei.

La două fix, recepţionă, pe unda Z, semnalele de recunoaştere, trecu pe transmisie, apoi din nou pe recepţie. „Şi dacă norii deşi se duc / De iese-n luciu luna...". Transmise imediat, degetele îi tremurau, versurile acestea nu i le putea transmite Natalia, nimeni din lume nu-i putea transmite versurile acestea ; Adriana era singura fiinţă ce i le putea transmite, ea i le transmitea, din lumea aceasta ori de pe altă lume. Transmise : „E ca aminte să-mi aduc / De tine-ntotdeauna". Trecu din nou pe recepţie, din sunetele siderale traduse cuvintele : Te iubesc, Adriana." Trecu pe transmisie, încheie. „Te iubesc, Sevastian."

Se lăsă cu faţa în sus, universul tot afla acum de dragostea lui şi de dragostea ei. Scăpase, va să zică, învinsese moartea. Înviase din morţi pentru el ; dragostea fusese mai tare ca moartea. Vor trece mii şi milioane de ani şi convorbirea siderală încheiată cu un minut în urmă va continua să străbată universul. Mii şi milioane de ani mesajul acesta a doi pămînteni, plecat în nouăzeci şi nouă de cercuri rotunde, va transmite din astru în astru că pe un minuscul grăunte cosmic. dragostea învinsese moartea.

Luna avea ochi verzi, ireal de verzi, sprîncene negre și păr negru, bogat, îi zîmbea. „Ascultă, cînd ne căsătorim ?“

XXXIV

Au bocancii sparți, hainele rupte și murdare, mîinile și picioarele lungi, prea lungi, fețele și umerii obrajilor străvezii, fire de păr cărunt în bărbi și la tîmple, toți au fire de păr cărunt în bărbi și la tîmple, ochi mari și orbite mari... Din ochii lor a dispărut mîndria de altădată, regretul de altădată, spaima de altădată, speranța de altădată. Numai oboseala le-a rămas în ochi.

Pe drumurile mari și pe drumurile mici, ori de-a dreptul peste ogoarele nearate și peste fînețele din care oile n-au apucat să pască primele fire de iarbă, abia ieșită de sub mustul zăpezilor ; pe toate aceste drumuri îi întîmpină urletele cîinilor din satele pustii ; ochii reci ai turlelor de biserici, stafii înalte cît plopii și albe ca omătul, ori stafii mai mici, de dimensiuni omenești ; umbre albe și verzi, roșii și galbene, și albastre, ori fără nici o culoare, ca apa izvorului de munte, ori ca sticla, ori ca nimicul.

— Bună ziua, Radule !

— Bună ziua, umbră galbenă !

— Ai mai venit pe la noi ?

— Da, numai în trecere. Trec cu băieții mei, ducem tunul sus, pe deal, la Brătești. Acolo avem cazemate. Mai întîi vrem să dormim puțin, că sîntem obosiți. De

trei ani n-am dormit. Pe urmă o să tragem cu tunul în inamic, umbră galbenă.

— De ce-mi zici umbră galbenă ? Eu sînt Natalia. M-ai uitat ? Uite aici, la poarta asta, aici m-ai sărutat prima dată. Într-o duminică cînd veneam de la bal. Ţii minte ?

— Da, era înaintea erei noastre, într-o duminică. Atunci eu eram om şi tu erai o fată de şaisprezece ani.

— Tu eşti obosit, eşti prea obosit.

— Bună ziua, umbră albastră !

— Bună ziua, Radule ! Nu rămîi pe la noi cîteva clipe ? Să ne amintim de serile cu lună, ori nopţile de toamnă, cînd păzeam clocotul vinului, să-l tăiem la timp, cu căpşună...

— N-am timp.

— Bună ziua, Radule !

— Bună ziua, umbră verde !

— Hai să facem o oină, Radule. Prin tîrg şi pe-afară. Numai să nu tragi prea tare cu băţul în minge, că ajunge în ograda lui moş Gheorghe Bîrsan şi ne suduie de năfurică.

— N-am timp, umbră verde.

— Tu nu vezi că nu sîntem umbre ?

— Da ?! Abia acum văd. Sînteţi mai mulţi.

— Noi sîntem prietenii tăi. Eu sînt Vasile, eu Ion, eu Nicu, eu Sandu, eu Ghiţă, eu Costică, eu Sevastian...

— Nu-i adevărat. Voi nu sînteţi prietenii mei. Voi sînteţi umbre. De Vasile şi de Ion ştiu eu sigur că au căzut pe front, Nicu, Sandu au căzut pe front, Ghiţă a murit în braţele mele pe front, în Ion şi în Costică a tras plutonul de execuţie... Voi sînteţi umbre.

— Da, noi sîntem umbre.

— Bună ziua, nene Radule !

— Bună ziua, umbre albe !

— Noi nu sîntem umbre albe, noi sîntem viața ta. Nu vezi că ai ajuns acasă ?

— Da ?!

— Bună ziua, casă !

— Bună ziua, Radule ! Bine ai venit !

— Bine te-am găsit, casă ! Ce mai face mama ? Dar Natalia ? Dar Nicolae ?!

— Bine, sînt umbre și ei, să le chem ? Nu ?! Ai vrea să plîngi ? Ha, ha, degeaba ! De unde lacrimi ?! Ce dacă a murit mama ! Și tu ai să mori.

— Am să mor, casă părăsită.

— Bună ziua, stăpîne !

— Bună ziua, cîine ! Ce surpriză ! Tu ești Hoțu. Cîinele nostru, Hoțu !

— Da, stăpîne. Te-am cunoscut după miros. Ce mult mă bucur că te văd !

— Se cunoaște, tu ai lacrimi. Ce fericit ești tu că ai lacrimi.

— Da, sînt fericit că am lacrimi. Noi, cîinii, mai avem lacrimi.

— Unde-i Natalia ?

— A fugit. Nu știu unde a fugit. Pe mine m-a lăsat să păzesc ograda și casa. Mai faci mult războiul ?

— Nu știu. Vreau numai să ajung pe deal, la Brăteești, să intru în cazemată și să dorm.

— Ai să tragi cu tunul în casa noastră ?

— Nu știu, cîine, nu știu dacă am să trag cu tunul în casa noastră.

— Ba da, ai să tragi. Pentru că, în casa noastră vine dușmanul. Tu ai să tragi în el.

— Poate n-am să trag, Hoțule !

— Pleci ?

— Plec.

— Să n-ai grijă, păzesc eu casa.

— Bună ziua, casă pustie !

— Bună ziua, om obosit.

— Bună ziua, ogorule ! Ce mai faci tu, ogorule ?

— Sînt mîhnit, stăpîne. Anul ăsta n-o să mă are nimeni și n-o să mă semene nimeni.

— Minte.

— Așa e, umbră neagră. Ogorul minte. Spune-i și tu că minte.

— Sigur că minte. O să-l are proiectilele și o să-l semene schijele. Dacă are noroc, o să fie chiar și însămînțat. Cu mine antitanc și cu oase de om.

— Vezi, ogorule ? Umbra neagră zice că o să fii arat și semănat. Cine sînt morții din dreapta ?

— Trei personaje arhaice, stăpîne. Nu le lua în seamă, stăpîne. Un plug sfîrtecat, un cal sfîrtecat, un om sfîrtecat. Au ieșit toți trei să sfideze războiul. Pe om și pe cal îi cunoști, au fost la nunta ta, te-au dus la cununie cu sania ; vezi că-i cunoști ?

— N-am văzut pînă acum cal cu proteză.

— Nevoia l-a învățat pe moș Ion Duca. Și-a zis că de vreme ce el poate munci cu proteză la piciorul stîng, o să poată munci și „iepșoara" care și-a pierdut un picior dinapoi, într-o noapte, cînd a căzut o bombă în apropiere grajdului. Mai apoi au ieșit la arat. Dar un proiectil...

— Și n-a avut cine să-i îngroape ?

— Uite, lasă bombe pe noi, culcă-te în șanț !

Așa. Una, două, trei... Acum i-a îngropat pe toți trei. Un moș cu proteză, un cal cu proteză, un plug... Pe toți i-a îngropat...

Iată-ne sus, în cazemată, aproape de Mirceşti. De aici văd bine toată lunca Siretului.

„Aburii uşori ai nopţii, ca fantasme se ridică
Şi plutind deasupra luncii, printre ramuri se despică.
Rîul luciu se-ncovoaie, sub copaci ca un balaur,
Ce în raza dimineţii mişcă solzii lui de aur".

Drace, nu de poezie ne arde nouă acum. Rîul ăsta luciu e acum negru ; un rîu de smoală. De aici văd bine Movila. Din cauza fumului, nu-mi dau seama dacă a ars şi casa noastră... Da, cred că a scăpat. Fumul se vede mai spre Siret. Numai pe partea aceea au căzut bombe. Casa noastră trăieşte !

— Domnule sergent, de aici nu ne scoate nici într-o sută de ani.

— E un cavou trainic. Voi vedeţi casele acelea de pe Movilă ?

— Da, am trecut pe acolo. Am văzut un cal cu proteză şi un bătrîn cu proteză. Proteza calului era îndreptată spre cer, ca o ameninţare împotriva lui Dumnezeu. Proteza bătrînului era îndreptată spre noi, ameninţare împotriva omului.

— Satul acela se numeşte Movila.

— Îl cunoaşteţi, domnule sergent ?

— Foarte bine îl cunosc. Puteţi să vă culcaţi, camarazi ! Culcaţi-vă cu toţii !

— Şi dumneavoastră sînteţi obosit, domnule sergent.

— Sînt.

Rămîne treaz, cu binoclul la ochi, scrutînd mereu, cu pupilele dilatate, leagănul copilăriei. Are dreptate ogorul nearat. Va fi însămînţat cu proiectile. Va apare inamicul şi chiar el, Radu David, va trebui să tragă

cu tunul în propriul loc natal, poate chiar în propria-i casă. Dar, deocamdată, frontul doarme. Și de o parte, și de alta. Trebuie să doarmă și el. De acum pot să cadă bombele, cu miile să cadă. Cei doi metri de beton armat rezistă. Ce bine ar fi acum să țesale un cal, apoi să-l încalece, să-l mîie chiuind, în galop, pe drumul spre moara Șovei, printre ogoare cu lucernă și trifoi, cu porumburi înalte, de doi metri, încărcate de păpuși cu mustăți roșii, lanuri de grîu galben, cu spicul plecat spre secerători. Să alergi, să tot alergi și să miroși cîmpul. Să te rostogolești prin fîneața cu ierburi coapte, să rămîi cu fața în sus, și ochii tăi să privească cerul, ore în șir, pînă asfințește soarele, pînă asfințește luna, pînă răsare iar soarele. Nu, toate astea au fost vise. Acum, ogoarele sînt cenușii, Movila pare o cloșcă uriașă, moartă, casele din jurul ei, sute de pui morți, iar el, Radu, sus, pe dealul Brăteștilor, într-o cazemată, privind cu tunul, prin fereastra mică, rotundă și neagră...

Se aud iarăși avioanele... Cad bombe și băieții dorm. Ce mult a trecut de cînd s-au culcat! O zi, o săptămînă, o lună! Aveau bărbile mici cînd s-au culcat, acum au bărbile mari. Chipurile lor sînt chinuite. Unde a văzut el asemenea chipuri? Trebuie să doarmă!

Și intră într-un somn zbuciumat. Simte cum cazematele tremură din încheieturi, le lovesc bombele, le lovesc proiectilele, dar ele rămîn întregi, nepăsătoare.

După aceea, se vede căutînd Movila, mai întîi cu ochiul liber. O vede plină de flăcări și de fum, așteaptă să dispară fumul, pune binoclul la ochi, numără puii negri și morți din jurul cloștii moarte, unul cîte unul, ori mai mulți deodată, puii tot dispar din raza binoclului. A dispărut și Ea. Va să zică, gata. A dispărut. Vezi, Hoțule, mi-ai spus că ai să păzești casa! Cum ai păzit-o?

— Am păzit-o bine, stăpîne ? Am murit la datorie, ca eroii.

— Dar voi, umbrelor, n-aţi murit ?

— Noi n-am murit, Radule. Noi murim o dată cu tine. Pînă atunci, trăim şi rămînem aici, la datorie. Ne chemi, ne întrebi cîte ceva, noi îţi răspundem, pe urmă ne ducem înapoi, la locul nostru, şi stăm acolo, să ştii de unde să ne iei.

— Să trăiţi, domnule sergent, sînt soldatul încărcător Dumitru Zanet, raportez : Trebuie să dormiţi şi dumneavoastră !

— Ai dreptate, camarade, trebuie să dorm şi eu. Să mai dorm puţin.

— Cînd am ajuns aici aţi dormit trei zile şi trei nopţi la rînd.

— Cînd m-am trezit, înfloriseră caişii.

— Pe urmă, cînd v-aţi mai trezit o dată, erau înfloriţi şi merii, şi perii, şi mălinii.

— Dacă tu eşti deştept, mă camarade, spune-mi ce pomi trebuie să înflorească acum ?

— Salcîmii, domnule sergent.

— Nu, salcîmii au înflorit.

— Trandafirii, domnule sergent.

— Şi trandafirii au înflorit.

— Teii, domnule sergent.

— Aşa, camarade. Să nu mă sculaţi pentru masă !

— Am înţeles, domnule sergent !

— Să nu trageţi în Movila !

— Am înţeles, domnule sergent !

Ochiul cazematei continuă să se împartă între el şi ţeava tunului. Mai au cazematele şi alţi ochi. Ochi mai mici, negri, înfiorători, ochi pentru ţevile puştilor-mitralieră. Radu priveşte Movila, îşi macină amintirile, visează că plînge, uneori chiar plînge, cu lacrimi seci, cu ochi uscaţi. Caută firul Siretului, şi merge încet,

metru cu metru, pînă la locul de unde altădată începea Movila. Movila nu mai există ; pînă şi ultimele bucăţi de ziduri ale bisericii au dispărut, împrejurimile ei s-au îngălbenit, în locul caselor cresc bălării cu flori galbene. Cresc în voie, înalte, îşi trag hrana din pămînturi îngrăşate cu bălegar, cu sînge de om şi cu morţi.

— Şi-acum, să te văd eu, camarade, dacă eşti deştept : ce flori au înflorit ?

— Acum, domnule sergent, au înflorit bălăriile. Cine plînge, domnule sergent ?

— Nu ştiu, camarade...

— Scoală, domnule sergent, trebuie să tragem cu tunul. Deschide ochii mari, se ridică în picioare, speriat.

— Nu trag în Movila, camarazi !

— Tragem în nemţi, domnule sergent, gata, luptăm cu ruşii, am prins şi ziua aceasta, domnule sergent, moarte fasciştilor !

— Treci dumneata la comandă, caporal Ieremia !

Şi, pentru prima dată, în aproape trei luni, de cînd Radu se află pe dealul Brăteştilor, tunul lui bombardează Movila. Sergentul stă întins pe spate, cu ochii în plafonul de cavou al cazematei şi fiecare bubuitură a tunului muşcă cu dinţi de fontă din viaţa lui.

— Vedeţi, voi, umbrele mele, trag în voi !

— Nu ne-am aşteptat, Radule ! Arzi mălinii răniţi, merii şi perii sfîrtecaţi, vişinii şi liliacul ; ucizi fluieratul şi chiuitul flăcăilor, hămăitul cîinilor, şi rîsul fetelor mari... Gata. Bine că nu mai tragi în noi. Ascultăm acum din nou cum cresc bălăriile în grădina morţii.

— De ce nu mai trageţi ?

— Au fugit, domnule sergent, mergem după ei, să nu rămînă urmă din ei...

Era noapte, trecea din nou prin Movila. Ziua i se păruse că, dintre bălării, pe locul unde fusese casa lui ieşea fum. Şi mirosea parcă a mîncare proaspătă. Nu se înşelase. Găsi acolo, în pivniţă, o femeie cu faţa uscată, cu părul blond, cu un copil slab, de vreo patru ani. Copilul se juca cu o armă ruptă.

— Stai, îl somă copilul. Stai că trag !

Din uşă, Radu privea cele două chipuri ofilite, îngropate de vii în pămînt. Cît le visase !

— Să nu te apropii, că trag, ameninţă copilul. Te împuşc ! Pac, pac, te împuşc !

Femeia se sculă din culcuşul de paie şi, cu paşi tremuraţi, se apropie de omul din uşa pivniţei, căzu în genunchi în faţa lui.

— Trag, stai că trag, ameninţa copilul, privind cum soldatul ridica de pe jos o umbră de femeie cu părul galben, galben ca paiul de grîu copt.

XXXV

— Nu se poate, spuse locotenentul privind în ochii omului cu păr cărunt. Podul e apărat de un pluton, noi sîntem trei oameni, nu se poate !

— Avem ordin, repetă omul cu păr cărunt. Dumneata eşti militar, ştii ce înseamnă ordinul.

— Dar sîntem numai trei, nu înţelegi ? Cei din B-42...

— Nu pot ajunge aici decît mîine seară. Să găsească un pod prăbuşit ?

— Uite ce-i, ridică locotenentul tonul, mi-a venit așa, dintr-o dată, o poftă nebună de viață...

Omul cu păr cărunt îl privea cu fruntea încruntată, niciodată nu-l privise ca acum.

— Și eu vreau să trăiesc, spuse. Și Remus vrea să trăiască.

Locotenentul plecă îngîndurat fruntea, oftă.

Mai încercase o dată să se opună, tot din cauza efectivului prea mic. Planul inițial avusese în vedere patruzeci de oameni. În cele din urmă, însă, îndeplinise misiunea cu opt. Omul cu păr cărunt îmbrăcase uniformă de colonel, locotenentul fusese aghiotantul domnului colonel, inspectase depozitul, lăsase în el mașina infernală, încărcase două camioane cu muniții, plecase, nu pierduse nici un om. Acum însă era altceva. Nu putea să „inspecteze" plutonul de hitleriști.

Podul era numai la patru kilometri de ei, se vedea din gura peșterii ; îl cercetaseră amănunțit, cu binoclul, știau multe despre el. Apărat de un pluton, înzestrat cu mitraliere și un tun antitanc, deminarea lui, numai cu trei oameni, era într-adevăr un lucru împotriva firii. În plus, se înțelegea de la sine, podul era minat cu cel puțin trei sute kilograme de trotil...

Ultimele unități nemțești urmau să treacă în următoarele zece, douăsprezece ore. După asta, hitleriștii aveau să distrugă podul, ca să-i întîrzie pe-ai noștri. Cum să se apropie de el, să-l demineze ?

Noaptea, din două în două ore, cerul și pămîntul tremurau de zumzetul miilor de avioane ce zburau spre apus. În acele clipe, minute în șir, garda nu mai aprindea reflectoarele ; acesta era momentul pe care locotenentul gîndea să-l folosească. Va coborî cu o plută, pe firul apei, se va apropia de pilonul de mijloc, va urca pînă la scheletul podului, va începe să taie fitilul detonant de pe linia lonjeronului stîng, va continua

operația pe lonjeronul drept. Va scoate apoi, din locașurile lor, bucățele de trotil.

Omul cu păr cărunt și picherul urmau să se apropie cît mai mult de pod, unul pe malul stîng, celălalt pe malul drept, să acționeze numai la nevoie, împotriva gărzii. Omul cu păr cărunt va instala, într-un loc mascat, o mitralieră și aruncătorul de mine, Remus va lua cu el cealaltă mitralieră. Locotenentul întocmi o hartă ad-hoc, stabili, pentru fiecare, locul exact și misiunea ce îi revenea.

Cînd totul fu gata, la lumina unui felinar spînzurat de plafonul peșterii, omul cu păr cărunt desfăcu o sticlă cu țuică, băură în tăcere, apoi își dădură mîna, își urară noroc. Ca niciodată, pînă atunci, aveau nevoie de mult, de foarte mult noroc.

■

Ceea ce locotenentul prevăzuse, se întîmplă. De la orele douăzeci și trei, pînă la unu, noaptea tremură continuu de mugetul avioanelor. Tot pe la orele douăzeci și trei începură să curgă peste pod convoaie de tancuri și camioane, cu armament și muniții, cu răniți, cu trupă rătăcită...

Își luase cu el numai pistolul, cu patru încărcătoare, pumnalul și foarfeca genistică. Apa curgea molcom, îl ducea într-acolo unde își pusese în gînd să ajungă, unde trebuia să ajungă. Și ajunse. Lăsă pluta, începu să se cațere de pilon ; la jumătate de metru, deasupra lui, treceau tunuri și tancuri, camioane, călăreți și trupă în dezordine. Într-adevăr, podul era minat, începu să lucreze, vacarmul de deasupra îi permitea să arunce trotilul direct în apă, bucată cu bucată. Trecea anevoie, de la un pilon la altul, cu eforturi de acrobat, la un moment dat era atît de aproape de piciorul unei san-

tinele, l-ar fi putut apuca de picior pe neamțul acela din schimbul doi, îngrozit de bubuiturile ce se auzeau tot mai aproape, de cerul aprins ce se apropia de el și de-ai lui.

Sevastian simți o oarecare ușurare numai după ce ajunse la capăt. Terminase misiunea pe jumătate. Dar nu jumătatea cea mai importantă.

Se cățără pe lonjeronul drept, înainta încet, continuîndu-și lucrul, tremura, de eforturi și de frig, era ud leoarcă. Ajunse la celălalt capăt, tăie fitilul detonant, se opri în scobitura lonjeronului, se odihni cîteva minute. Trebuia să ajungă cu deminatul acolo de unde începuse. Trebuia să se grăbească, începea să se lumineze de ziuă, cînd naiba trecuse atîta timp !

Termină, în sfîrșit, dar să se lase din nou pe albia Siretului ar fi echivalat cu sinuciderea. Intră în căușul unei traverse, nu putea fi văzut decît dacă cineva ar fi coborît spre firul apei, pe la capătul podului dinspre plutonul fascist. Va trebui să rămînă, deci, toată ziua, ori numai cîteva ore, sub scobitura traversei de oțel, culcat pe burtă, ca într-o albie cu așternut de gheață.

Se simți singur, inutil, indiferent, la tot ce se întîmpla în jurul lui. „Așa sînt oamenii înainte de moarte“, gîndi, și ochi în frunte primul militar neamț ce apăru jos, lîngă un pilon al podului. Omul ridică zvîcnit mîinile, dar în aceeași clipă, se prăbuși ca fulgerat, cu fața în sus, cu fruntea zdrobită. Trupul îi lunecă în apă, pînă mai jos de mijloc. Rămase așa, cu picioarele agățate de cîteva rădăcini. Pe celălalt îl nimeri în umăr. „Mein Gott“, strigă soldatul și privi uimit, neînțelegînd de unde îi venea moartea. Al doilea glonț îl nimeri în piept. Se aplecă ușor, peste picioarele camaradului său, căzu în apă și dispăru imediat. De o parte și de alta a podului începu deodată clocotul luptei.

Lumina aceea albă, pe care de atîtea ori o simţise în misiuni, pătrunse şi de această dată în sufletul lui. „Voi trăi“, îşi spuse. Ai lui luptau. Se trăgea de jur împrejur cu o mulţime de arme. Cît vor rezista ?

Alţi doi militari hitlerişti apărură sub pod, cărînd cu ei o ladă de tablă. Sevastian bănui că înăuntru erau mine antitanc. Ochi cu grijă, fără să se grăbească. Cel care căzu primul trase după el lada, cel de al doilea începu să înoate greoi, la vale, locotenentul îl împuşcă în cap. Îl uită imediat, schimbă încărcătorul. Continuă să păzească partea dreaptă a capătului de pod, singura prin care patru hitlerişti încercaseră să mineze din nou podul. Dar nu mai apăru nici unul. Apa era ceva mai limpede acum. Întins pe nisip, la doi metri adîncime, trupul unuia dintre morţi se mişca straniu, părea scurt, noduros. Avea gura deschisă ; ochii deschişi, enormi, priveau ţintă spre omul care continua să trăiască, ocrotit de scobitura traversei de oţel pe care norocul i-o pusese la îndemînă. Era singurul loc de sub pod unde nu putea fi împuşcat decît din faţă. Dar în faţă el era stăpîn pe cea mai bună poziţie. Plumbii se izbeau zadarnic, de o parte şi de alta a traversei, ori zburau pe sub el, traşi de ai lui ori de duşmanii lui. Cu privirea spre locul de unde putea să apară duşmanul, locotenentul căuta să ghicească, după şuierul gloanţelor, dacă acestea erau trase de ai lui ori de nemţi. Îşi dădu seama că rafalele lungi, nesfîrşit de lungi, veneau din partea stîngă, roiuri de plumbi, valuri de moarte ; zburau pe sub pod, ori pe deasupra podului, foc încrucişat ; se îndreptau spre ai lui, care le înfruntau direct, cu piepturile lor de giganţi. Rafalele scurte, calculate matematic, care treceau în sens invers...

■

Explozia îi aruncase arma la cîţiva metri, iar pe el îl acoperise cu pămînt, în groapa pe care singur şi-o săpase, spre a-l feri de moarte. Încercă să se ridice din groapă, dar o mînă nevăzută, un duh al răului, îl ţinea cu faţa în sus, îl trăgea spre el, scufundîndu-l mereu, tot mai adînc, în beznă, spre măruntaiele pămîntului. Remus Vîlceanu simţea că se sufocă, era conştient că moare ; o biată larvă strivită de călcîiul unei cizme. De n-ar fi fost pămîntul de pe faţă, pămîntul ce-i acoperea gura şi nările, luîndu-i aerul, forţîndu-l să intre în neant... Reuşi, cu un efort supraomenesc, să se întoarcă pe partea dreaptă, gemu dureros, lunecă în jos, muşca pămîntul, devenit acum duşmanul lui de moarte, îşi dădu seama că putea respira, înghiţi cîteva guri de aer, înghiţi lacom, şi totuşi simţea că se sufocă. Căzu într-un leşin dulce, renunţă la viaţă. Cînd se trezi, era cu faţa în sus, în groapă, deasupra pămîntului ce-l acoperise cîteva clipe, chemîndu-l spre veşnicie. Respira, trăia, îşi aminti unde se află, desluşi rafalele de mitralieră, explozii asurzitoare de mine. Omul cu păr cărunt lupta, podul avea nevoie de apărători. Vru să se ridice în capul oaselor, mîna nu-l asculta, o durere sfîşietoare îi sfredelea partea dreaptă, aproape de umăr. Duse mîna stîngă spre locul durerii, o retrase repede, pusese mîna parcă pe foc. Un foc roşu, roşu, ca un amurg de august. Sînge. O schijă îi sfîrtecase clavicula, se simţea ca într-o cadă cu apă caldă, se scălda în sîngele lui, pulsat în afară de o inimă ce se zbătea desperat, între viaţă şi moarte, slujindu-l cu credinţă, chemîndu-l s-o ajute. Se sprijini în mîna stîngă, căută ranița, o scoase de sub ţărîna umedă, proaspătă, din care un soare torid, de miez de vară, sugea lacom, ca un viţel flă-

mînd, apa freatică, aruncată dintr-o dată, afară, din adîncurile pămîntului. Deschise raniţa, scoase din ea pansamentul, îl puse lîngă el, vru să-şi desfacă vestonul, gemu de durere, renunţă, scoase baioneta, începu să despice mîneca, ajunse pînă sus, la umăr, apoi aceeaşi operaţie, cu partea din faţă a vestonului, mai jos de guler, în aşa fel, încît să ajungă cu tăietura pînă la umăr ; reuşi, se lăsă pe spate, respiră adînc, cineva îi strigă, parcă îi poruncea, îi ordona, pe un ton răutăcios, să renunţe, să închidă ochii, să doarmă, să doarmă liniştit, s-o lase dracului de viaţă, pentru că îi adusese doar suferinţe, necazuri, frică, s-o lase dracului de lume, cu ambiţiile ei, cu nebuniile ei, cu legile ei neroade. Alte voci îi şopteau la ureche să se scoale, îl rugau să se scoale, îl implorau să nu moară, plîngeau la urechea lui : „Nu muri, tată !"

Tresări, deschise ochii mari, căţă în jur, chemă din nou acele voci ce-l implorau să trăiască. Niciodată, în trei ani, de cînd era în război, nu dorise cu atîta foc, cu atîta durere, să stea de vorbă cu cei patru copii ai lui ; să stea de vorbă cu ei, să discute ca între oameni maturi, despre viaţă, despre fericire, despre omenire, despre viitorul omenirii. Să stea de vorbă cu ei, să lepede în faţa lor toate necazurile lui din cei trei ani, toată frica prin care trecuse, toată groaza pe care o trăise, să se golească de toate astea în faţa a patru vlăstare tinere, nevinovate. Să-l ierte copiii lui, care aveau acum aripi, erau patru îngeri imenşi, cu săbii de foc în mînă, trimişi de zei să judece o lume păcătoasă, să sune din goarnele lor clipa judecăţii de apoi, să li se dea dreptţilor împărăţia de veci, să fie izgoniţi în tenebrele Infernului hoţii şi escrocii, ucigaşii şi fariseii, toţi Hitlerii ce au existat pe acest pămînt, toţi urzitorii de războaie.

Gemu înăbuşit, scrîşni din dinţi, scotoci în raniţă, după sticla de iod, o găsi, o duse la gură, prinse capacul, între dinţi, roti de cîteva ori, cu mîna stîngă, scuipă capacul, duse sticla la umărul drept, turnă iodul peste rană, simţi parcă un fel de uşurare, se ridică din nou în capul oaselor, se rezemă de malul gropii, începu să-şi panseze umărul rănit, cît putu el de strîns. Cînd termină, căzu din nou pe spate, cu ochii la cer. Sus, sus de tot, în adîncul cerului, avioane albe, fluturi argintii, stoluri de fluturi argintii zburau spre apus, cu miile, în formaţii de cocori, şi atunci îşi aminti din nou unde se afla, ce trebuia să facă el acolo unde se afla. Porniseră trei spre pod, să apere un nenorocit de pod, care nu costa nici cît viaţa unui muribund, dar care putea aduce moartea a mii de oameni, tineri, cu dor de viaţă, voinici şi sănătoşi, aşa cum fusese el pînă în dimineaţa acelei zile. Reuşi să se ridice în genunchi, podul trăia. O mitralieră lătra dinspre partea lui, dincolo de drum, o singură mitralieră mai rămăsese din plutonul fascist ; de partea cealaltă, omul cu păr cărunt îi răspundea la intervale tot mai mari. Privi în jur cu insistenţă, cu maxilarele strînse, respirînd greu, repede, descoperi ceea ce căuta, trebuia să se tîrască mai sus, să întindă mîna cea sănătoasă, să tragă după el mitraliera, să ajungă în spatele neamţului, să termine cu el. Simţi limba uscată în gură ; îşi amintea că avea în raniţă un bidon cu apă, trase raniţa lîngă el, căută, îl găsi, îl desfăcu, bău lacom, mai bine de jumătate din apa ce se afla înăuntru. Apoi reluă mişcările, cu desperare, ajunse la mitralieră, o apucă de ţeavă, începu s-o tîrască după el. Din ultima bandă nu trăsese decît vreo şase cartuşe ; avea, va să zică, cincizeci şi opt de cartuşe, care stăteau la rînd, încolonate, aşeptînd îndeplinirea menirii pentru care fuseseră create de om : să ucidă.

Trebuia să se tîrască într-acolo, să pună mitraliera în poziție de tragere, să-și aleagă cu grijă ținta, să tragă la sigur. Își șterse transpirația de pe față cu mîneca vestonului, respirînd greu, continuă tîrîșul spre drum, trecu șanțul, omul cu păr cărunt îl văzuse, îi ghicise gîndul. Remus Vîlceanu deducea acest lucru după rafalele de mitralieră trase de pe malul stîng al Siretului. Trecu drumul, îi era îngrozitor de sete, descoperi mitraliera hitleristului, trase în el aproape toate cartușele, leșină. Cînd se trezi, văzu, la cîteva sute de metri, apropiindu-se de pod, patru monștri de oțel, cu zvastică în bot. „Totul a fost zadarnic", își spuse, și îi veni să plîngă. „Dacă omul cu păr cărunt a irosit toate minele, totul a fost zadarnic."

Începu să se tîrască spre groapa lui, avea acolo două grenade antitanc.

■

Locotenentul înțelegea planul fasciștilor. Ultimele tancuri ce trecuseră podul veneau să-i distrugă mai întîi pe cei ce le încurcau socotelile, apoi să mineze podul, să-l arunce în aer. Auzi pe deasupra lui un tanc, îl simți părăsind șoseaua, la dreapta, era logic acest lucru, trebuia să distrugă mai întîi aruncătorul de mine. Auzi, apoi, una după alta, trei explozii, înțelese că omul cu păr cărunt nu murise, că era la datorie. Ieși din scobitura traversei ce-l apărase de moarte, avea de străbătut cîțiva metri pînă la capul drept al podului, va trece pe lonjeronul stîng, va face un salt peste balustradă, va ajunge pe pod, va alerga spre omul cu păr cărunt. Cînd ajunse la lonjeron, la un metru de viață, văzu țeava unui pistol automat îndreptată spre el, auzi țăcănitul surd, se îndoi, gata să cadă, văzu, în aceeași clipă, cum cel ce trăsese în

el se prăbușea în apă, rupt parcă de la mijloc. Alți doi militari nemți, fără arme, în picioare, rezemați de un pilon de fier, îl priveau, cu mîinile ridicate, semn că se predau. În clipa următoare, locotenentul îi văzu și pe aceștia rostogolindu-se în apă. Se gîndi la Remus Vîlceanu, care avea postul pe malul drept al apei. Trăiește, își spuse. Dacă nu era el... Fasciștii s-au salvat din unul din tancuri... Își continua drumul, ținîndu-se cu amîndouă mîinile de locul prin care trecuse cartușul, simțea cum sîngele dădea să iasă în clocot din trupul lui, trebuia să ajungă la omul cu păr cărunt, numai puțin mai avea. Un proiectil trecu pe deasupra lui, se izbi în deal, explodă.

Omul cu păr cărunt zăcea pe spate.

Un alt tanc trecea acum podul. Se opri, capacul turelei se ridică, doi militari fasciști ieșiră, unul după altul, scoteau ceva din tanc, locotenentul ochi, sîngele lui cald uda pămîntul. Explozia îl săltă din groapă, văzu în locul tancului un nor de fum negru, ca de smoală arsă. Își duse din nou mîinile amîndouă la rana de sub coastă. „Bietul picher", își spuse, privind cum ultimul din cele patru tancuri se îndrepta spre locul unde se adăpostea Remus Vîlceanu. Îl văzu ieșind din groapă, bătut parcă de vînt, prăbușindu-se sub tanc și, în aceeași clipă, tancul se opri, cuprins de flăcări. Locotenentul mitralie turela, secerînd, unul cîte unul, pe fasciștii ce încercau să se salveze.

Se trezi apoi într-o liniște ireal de adîncă pentru locurile acelea atît de zbuciumate. Se lăsă cu fața în sus, pămîntul tremura sub el, anunțînd uraganul de oțel și de foc ce venea dinspre răsărit.

De sus, din înaltul cerului albastru, îl privea o fată cu ochi verzi, cu fața ca spuma laptelui și cu părul negru ca noaptea. Cît te-am iubit, viață, șopti. Apoi închise ochii...

Redactor : Căpitan ION ARAMĂ

Bun de tipar 10.06.1972. Apărut 1972. Hîrtie scris I A de 63 g/m². Format 700×1000/32. Coli tipar 6,25 B 636.

Tiparul executat sub comanda nr. 1/293 la Întreprinderea poligrafică, „13 Decembrie 1918", str. Grigore Alexandrescu nr. 89–97 București, Republica Socialistă România.